

**MANİSA İLİ DEMİRCİ İLÇESİ
MAHMUTLAR MAHALLESİ
HALK KÜLTÜRÜNDE
MÜZİK UNSURLARI**

Sadık Can SEVEN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Servet YAŞAR

Haziran, 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MANİSA İLİ DEMİRCİ İLÇESİ
MAHMUTLAR MAHALLESİ
HALK KÜLTÜRÜNDE MÜZİK UNSURLARI

Hazırlayan
Sadık Can SEVEN

Danışman
Doç. Servet YAŞAR

AFYONKARAHİSAR 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Manisa İli Demirci İlçesi Mahmutlar Mahallesi Halk Kültüründe Müzik Unsurları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

14.06.2019

Sadık Can SEVEN

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Servet YAŞAR
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. İlhan ERSOY
: Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TUTUŞ

İmza

Müzik Anasanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sadık Can SEVEN' in **“Manisa İli Demirci İlçesi Mahmutlar Mahallesi Halk Kültüründe Müzik Unsurları”** başlıklı tezi, 14/06/2019 günü saat 14:00' de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği' nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

MANİSA İLİ DEMİRCİ İLÇESİ MAHMUTLAR MAHALLESİ HALK KÜLTÜRÜNDE MÜZİK UNSURLARI

Sadık Can SEVEN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

Haziran 2019

Danışman: Doç. Servet YAŞAR

“Manisa ili Demirci ilçesi Mahmutlar Mahallesi Halk Kültüründe Müzik Unsurları” adlı bu tez çalışması genel olarak yöre kültüründe varlığını sürdüren müzik pratiklerini ve olgularını kapsamaktadır. Mahmutlar Mahallesi’nde müzik unsurlarının çeşitliliği ve geçmişte konuyla ilgili gerçekleştirilmiş kapsamlı bir çalışmanın olmaması bu araştırmanın yapılmasında etkili olmuştur. Yörede tespit edilen müzik unsurları alan araştırması yöntem ve tekniklerine uygun olarak belirlenmiştir. Yapılan literatür taramasında yörenin kültürel yapısına ilişkin bilgilerin sınırlı olduğu gözlenmiş bu doğrultuda sözlü kaynaklara başvurularak bilgiler toplanmıştır. Tezin planı kapsamında yöre kültürü ve tarihçesi hakkında da elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Devamında alanda yapılan görsel-işitsel materyaller toplanarak bu örneklerin sözel ve müzikal açıdan değerlendirmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda alanda gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda elde edilen halk müziği örnekleri notaya alınmış ve bu örneklerin sözel ve müzikal bakımdan değerlendirmeleri yapılarak gerekli bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Manisa, Demirci, Mahmutlar, Halk Kültürü, Türk Halk Müziği.

ABSTRACT

THE MUSIC FACTORS IN THE FOLK CULTURE OF MANİSA CITY DEMİRCİ TOWN MAHMUTLAR NEIGHBORHOOD

Sadık Can SEVEN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

June 2019

Advisor: Assoc. Prof. Servet YAŞAR

This thesis study, which is composed of music elements in the folk culture of the Mahmutlar district of the Demirci district of Manisa, covers the music practices and phenomena that continue to exist in the local culture in general. The diversity of music elements in Mahmutlar neighborhood and the lack of a comprehensive study conducted in the past have been effective in this research. Music elements determined in the region were determined according to the methods and techniques of field research. In the literature search, it was observed that the information on the cultural structure of the region was limited and in this direction, information was collected by referring to the oral sources. Within the scope of the thesis plan, data on the culture and history of the region were evaluated. Afterwards, visual and audio materials collected in the field were collected and information about the verbal and musical evaluation of these samples was given. In this context, the folk music samples obtained as a result of the works carried out in the field were taken into the note. Verbal and musical evaluations of these samples were made and necessary information was given.

Keywords: Manisa, Demirci, Mahmutlar, Folk Culture, Turkish Folk Music.

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tez çalışmasında, sürecin en başından itibaren her türlü desteği veren ve danışmanlığımı yapan başta değerli hocam Doç. Servet YAŞAR'a, tez jürisinde yer alan hocalarım Doç. Dr. İlhan ERSOY'a ve Dr. Öğr. Üyesi Yavuz TUTUŞ'a, alanda yaptığım çalışma sırasında bilgilere ulaşmada bana kaynaklık eden Recep GÖMEÇ, Emin ÇIRACI, İsmail TAŞTEMEL, Mustafa KARAKOÇ, Veli KARAKOÇ, Cennet KARAKOÇ, Neslihan KIRAN, Ayşe ÇIRACI, Ayşe KIRAN ve Mehmet KARCI'ya, yöreye her gittiğimde beni ağırlayan Mahmutlar Mahallesi halkına ve her daim üzerimde maddi-manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sadık Can SEVEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
NOTALAR LİSTESİ.....	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MANİSA İLİ DEMİRCİ İLÇESİ MAHMUTLAR MAHALLESİNİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

1. TARİHÇE.....	4
1.1. MANİSA İLİNİN TARİHÇESİ	4
1.2. DEMİRCİ İLÇESİNİN TARİHÇESİ.....	8
1.3. MAHMUTLAR MAHALLESİNİN TARİHÇESİ.....	12
1.3.1. İdari Yapı.....	14
1.3.2. Coğrafi Yapı ve İklimi	14
1.3.3. Sosyal Durumu	15
1.3.4. Nüfus.....	15
1.3.5. Eğitim Durumu.....	16
1.3.6. Ekonomik Durumu	17

İKİNCİ BÖLÜM

MAHMUTLAR MAHALLESİ HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

1. GEÇİŞ DÖNEMLERİ	19
1.1. DOĞUM EVRESİ.....	19
1.1.1. Doğum Öncesi.....	20

1.1.2. Doğum Sırası.....	21
1.1.3. Doğum Sonrası.....	21
1.2. DÜĞÜN EVRESİ.....	22
1.2.1. Düğün Öncesi.....	23
1.2.2. Düğün Sırası.....	24
1.2.3. Düğün Sonrası	29
1.3. ÖLÜM EVRESİ	30
1.3.1. Ölüm Öncesi.....	30
1.3.2. Ölüm Sırası	31
1.3.3. Ölüm Sonrası	31
2. İNANÇ PRATİKLERİ (BATIL İNANÇLAR).....	32
3. MAHMUTLAR MAHALLESİNDE SÖZLÜ GELENEK ÜRÜNLERİ.....	33
3.1. MASALLAR	33
3.2. HALK HİKÂYELERİ.....	35
3.3. HALK ŞİİRİ ÖRNEKLERİ	39
3.4. ATASÖZLERİ, DEYİMLER.....	42
3.5. BİLMECELER, TEKERLEMELER.....	45
4. MEVSİMLİK RİTÜELLER.....	48
4.1. HİDİRELLEZ.....	48
5. KÖY SEYİRLİK OYUNLARI	50
5.1. ALEYLER OYUNU	51
5.2. BEZİRGÂNCI BAŞI OYUNU	54
5.3. DEĞİRMENCİ OYUNU	57
5.4. DEVE OYUNU	61
5.5. LEYLEK OYUNU	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAHMUTLAR MAHALLESİ HALK KÜLTÜRÜNDE MÜZİK UNSURLARI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	65
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	65
3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	65
4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	66
5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	66
5.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	66
5.2. VERİLERİN TOPLANMASI	68

5.3. VERİLERİN İŞLENMESİ	70
6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	71
6.1. CUMHURİYET DÖNEMİNDE MANİSA İLİ VE ÇEVRESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLK DERLEME ÇALIŞMALARI	71
6.2. MANİSA İLİ VE ÇEVRESİNDE GÜNÜMÜZE KADAR YAYINLANMIŞ OLAN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ	73
6.2.1. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda Yayınlanan Ezgiler.....	73
6.2.2. Diğer Notalı Yayınlarda Bulunan Ezgiler.....	73
6.3. MAHMUTLAR MAHALLESİNDE TESPİT EDİLEN MÜZİK TERİMLERİ	74
6.3.1. Şıkır Hava	74
6.3.2. Seksek (Sekme) Havası	74
6.3.3. Dömbelek.....	74
6.4. YÖREDE TESPİT EDİLEN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ	75
6.4.1. Anonim Halk Müziği Örnekleri.....	77
6.4.1.1. Ninniler	78
6.4.1.2. Askerlik Türküleri.....	81
6.4.1.3. İş Türküleri	88
6.4.1.4. Kına Türküleri.....	91
6.4.1.5. Düğün Türküleri	94
6.4.1.6. Ağıtlar	124
6.4.1.7. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Edebi Açıdan Değerlendirilmesi	138
6.4.1.8. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Müzikal Açıdan Değerlendirilmesi	144
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	156
KAYNAKÇA	160

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. TÜİK'in Yapmış Olduğu Mahmutlar Mahallesi'nin Nüfus Sayımına İlişkin Bilgiler.....	16
Tablo 2. 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı İtibarıyla Mahmutlar Mahallesi Eğitim Kurumlarındaki Öğretmen ve Öğrenci Mevcudu.....	16
Tablo 3. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Edebi Açıdan Değerlendirilmesi	138
Tablo 4. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Hece Ölçüsü Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	140
Tablo 5. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Birimleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	141
Tablo 6. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Şekli Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	142
Tablo 7. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Çeşitlerinin Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	143
Tablo 8. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Uzun Hava ve Kırık Hava Bakımından Değerlendirilmesi.....	144
Tablo 9. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Uzun Hava ve Kırık Hava Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	145
Tablo 10. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ses Genişlikleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	146
Tablo 11. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ses Genişlikleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	147
Tablo 12. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Makam Dizileri Bakımından Değerlendirilmesi.....	148
Tablo 13. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Makam Dizileri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	149
Tablo 14. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Biçim Bakımından Değerlendirilmesi	150
Tablo 15. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Biçim Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	151
Tablo 16. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ritmik Yapı Bakımından Değerlendirilmesi	152
Tablo 17. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ritmik Yapı Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	152
Tablo 18. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Metronom Değerleri	154

Tablo 19. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Metronom Oranlarının Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	155

NOTALAR LİSTESİ

	Sayfa
Nota 1. Aleyler Aleyler.....	52
Nota 2. Aç Kapıyı Kervanım Geçsin	55
Nota 3. A Gâvur Değirmenci.....	58
Nota 4. Leylek Leylek Lekirdek.....	63
Nota 5. E Nenni Benim Oğlanım.....	79
Nota 6. Söyle Doktor	82
Nota 7. Tiren Gelir Gışladan	84
Nota 8. Yırmana Yırmana Çıktım Direkten	86
Nota 9. İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)	89
Nota 10. Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı	92
Nota 11. Oğlanın Adı.....	95
Nota 12. İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)	97
Nota 13. Elma Attım Eline	99
Nota 14. Ufacık Döşemenin Daşları.....	101
Nota 15. A Laleli Dağlar	103
Nota 16. Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne.....	105
Nota 17. Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)	107
Nota 18. Çeşmelerin Başına	111
Nota 19. Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim.....	114
Nota 20. Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer	116
Nota 21. Ayaş Yollarından Aştım da Geldim.....	119
Nota 22. Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey).....	122
Nota 23. Cezayir	125
Nota 24. Yaşar Bey.....	127
Nota 25. Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı.....	129
Nota 26. Devem Gelir Mısırdan	131
Nota 27. Erisin de Şu Dağların Karı Erisin	133
Nota 28. Demirciyle Rahmanların Arası	135

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Fotoğraf 1. Manisa İlinden Bir Görünüm	7
Fotoğraf 2. Demirci İlçesinden Bir Görünüm	11
Fotoğraf 3. Mahmutlar Mahallesi’nden Bir Görünüm.....	12
Fotoğraf 4. “Mahmut Hoca” Mezarı	13
Fotoğraf 5. Mahmutlar Mahallesi’nde Bulunan Ekmek Fırınından Bir Görünüm ...	18
Fotoğraf 6. Mahmutlar Mahallesi’nde Dede Yanı Yatırında Yapılan Ritüelden Bir Görünüm	49
Fotoğraf 7. Mahmutlar Mahallesi’nde Hıdırellez Etkinliğinden Bir Görünüm	50
Fotoğraf 8. Mahmutlar Mahallesi’nde Ayleler Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm	54
Fotoğraf 9. Mahmutlar Mahallesi’nde Bezirgâncı Başı Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm.....	57
Fotoğraf 10. Mahmutlar Mahallesi’nde Değirmenci Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm	60
Fotoğraf 11. Mahmutlar Mahallesi’nde Deve Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm	62
Fotoğraf 12. Mahmutlar Mahallesi’nde Leylek Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm	64

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Hece Ölçüsü Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	140
Grafik 2. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Birimleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	141
Grafik 3. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Şekli Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	142
Grafik 4. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Çeşitlerinin Yüzdelik Değerlendirilmesi	143
Grafik 5. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Uzun Hava ve Kırık Hava Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	145
Grafik 6. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ses Genişlikleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	147
Grafik 7. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Makam Dizileri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi	149
Grafik 8. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Biçim Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	151
Grafik 9. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ritmik Yapı Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	153
Grafik 10. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Metronom Oranlarının Yüzdelik Değerlendirilmesi.....	155

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
B.t.	: Bilinmeyen tarih
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Rep.	: Repertuvar
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
THM	: Türk Halk Müziği
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin bilinen ilk dönemlerine kadar uzanan süreçte, gruplar halinde yaşayan çeşitli toplulukların varlığı bilinmektedir. İnsanların toplu halde yaşamaya başlaması ile birlikte topluluk içerisinde kendiliğinden veya ihtiyaçlar doğrultusunda gelişen bazı kurallar ortaya çıkmıştır. Bu kurallar insan davranışlarına yön vererek birtakım kalıcı etkiler yaratmıştır. Sosyal yaşamda bu etkileri ortaya çıkaran kurallar zaman içerisinde bir bütün oluşturarak kültürü meydana getirmiştir.

Kültür, bir toplumun kendi içerisinde zamanla oluşan ve bu doğrultuda maddi ve manevi birikimleri kapsayan geniş bir olgudur. Örf, âdet ve gelenekler doğrultusunda oluşan bu olgunun en önemli özelliklerinin başında nesilden nesile aktarımının yapılabilmesi ve yaşatıldığı dönemlerde birtakım değişikliklere uğrayabilmesi gelmektedir. Türk Dil Kurumu kültürü: “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” şeklinde tanımlamaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>). Bu durumun yaşatıldığı toplum içinde geniş kitleler tarafından benimsenmesi ve bunların belirli kurallar çerçevesinde ortaya konması önemlidir. Haviland çalışmasında bu duruma ilişkin “Toplum üyeleri tarafından hayata geçirildiğinde toplum üyelerinin uygun ve kabul edilebilir gördüğü aralığa uygun düşen davranışlar üreten kurallar ve standartlar kümesidir” (2002:65) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

Toplumlar, kültürleriyle birlikte ulus boyutuna yükselerek özgün bir kimlik yapısına sahip olurlar. Toplumda düzeni oluşturan kültür, birlik ve beraberliği sağlama işlevini gerçekleştirerek o toplumu ayakta tutan bir değer olarak varlığını sürdürür. “Toplumun geleneksel değerlerini devam ettirebilmesi, diğer bir ifadeyle toplumsal düzenin sağlanabilmesi için, kültürel değerlerin sürekli olarak yeni nesillere kazandırılması gerekmektedir” (Yılar, 2018:2). Bu bağlamı sağlayacak en önemli öğelerden bir tanesi halk kültürüdür. Halk kültürü, bir toplumun var oluşuyla birlikte şekillenen ve nesiller boyu o topluma ait yaşayış biçimi, değer yargısı, maddi ve manevi ürünlerin bütünü olarak kuşaktan kuşağa aktararak devam ettirilir.

Kültürün yaşatılmasında ve taşınmasında etkili olan önemli unsurlardan bir diğeri de müziktir. Say, kültür yapısının içerisinde müziğin geçmiş ve gelecek arasında bir köprü oluşturduğunu şu ifadelerle açıklamaktadır: “Müzik aslında kültürel bir olgudur. Kültürün oluşmasını ve biçimlenmesini doğrudan etkiler. Geçmiş ile gelecek arasında bağlar kurar. Kültürün hem nedeni hem sonucu olan ‘*insan*’ı, insan değerlerini dile getirir” (2001:19).

Bu aktarımın sağlanmasında toplumların kendine özgü kültürel özellikleri kapsamında gelişen halk müziği ürünleri dikkat çekmektedir. Halk müziği ürünleri, belirli bir bölgede yaşayan toplumların yaşantısındaki pratikler ve yerel müzik unsurlarının birleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Mimaroglu çalışmasında konuya ilişkin “Halk müziği, dürtüyle, sezgiyle, içgüdüyle, doğaçtan yapılan, hem de çevrenin alışkanlıklarını gözeterek yapılan bir müzik olduğu için, ‘ulusal nitelikler’ denen öğelerin bir yankısı sayılır” (1999:210) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

Anadolu binlerce yıllık tarihsel ve kültürel birikimiyle birçok farklı topluluğa ev sahipliği yapmıştır. Bu bakımdan Anadolu coğrafyasında bu toplulukların izlerine rastlamak mümkündür. Günümüze kadar taşınan bu izlerin Anadolu müzik kültürüne de yansıdığı görülmektedir. Bunlar arasında özellikle Türk kültürüne ait müzik birikimi önemli bir yer teşkil etmektedir.

Anadolu’nun, Türklerin eline geçmesiyle birlikte geçmişlerindeki bu renkli yaşantıları kültürlerinde hayat bulmaya devam etmiştir. Türk kültürünün renkliliğini ve zenginliğini özellikle müzikte görmek mümkündür. Türk müziği; ses sistemi, usul sistemi, makamları, melodik yapısı, ritim yapısı, icra biçimi, konuları, çalgıları ve form yapısı bakımından dünya müziği içerisinde özel bir yere sahiptir (Ekici, 2013:12).

Anadolu kültürünün zengin müzik yapısı içerisinde yer alan Türk müziği hakkında yapılan çalışmalar geçmişten günümüze kadar devam etmektedir. Bu çalışmalarda amaçlardan bir tanesi de Türk müziğini sınıflandırmak ve buna bağlı olarak oluşan alt türlerin özelliklerini belirlemektir. Yapılan bu çalışmalarda Türk müziği genel olarak Türk halk müziği ve Türk sanat müziği olarak iki ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Bunun yanında Türk müziğini daha geniş bir kapsamda inceleyen sınıflandırma çalışmalarına da rastlanmaktadır. Bu çalışmalardan bir tanesinde Akdoğu Türk müziğini, Geleneksel Türk Müziği ve Çağdaş Türk Müziği olarak iki ana başlıkta incelemiştir. Geleneksel Türk Müziği olarak belirlenen başlıkta dünyasal

ve inançsal olarak alt türler sınıflandırılmıştır. Dünyasal olarak ayrılan başlıkta ise Geleneksel Türk Halk Müziği, Geleneksel Türk Sanat Müziği, Geleneksel Türk Askeri Müziği ve Geleneksel Türk Eğlence Müziği ana başlıkları belirlenmiştir. İnançsal olarak ayrılan başlıkta da Cami Müziği ve Türk Tasavvuf Müziği (Tasavvufi Sanat Müziği ve Tasavvufi Halk Müziği) yer almaktadır (2003:4).

Türk müziği alt türleri arasında yer alan Türk halk müziği, ulusal kimliğin bir ögesi durumundadır. Özellikle sözlü örneklerine yaygın olarak türkü ismi verilen bu tür, söz yapısından ezgi yapısına kadar tespit edildiği yörenin yerel özelliklerini taşımaktadır. Halk kültürü içerisinde önemli bir yere sahip olan türküler, insanlar arasında geçmişten günümüze çeşitli yöntemlerle aktarılmaktadır.

Halk müziğimizin en önemli özelliklerinden biri de yaşadığımız toplumun geçmişi, geçmişteki yaşantısı, zevki, eğlencesi, geleneği, göreneği ve başından geçen olaylar, belirtmesidir. Bu açıdan türküler, sosyal ve tarihsel önem de taşımaktadır. Yaşantılar sonucu yakılan bir türkü dilden dile, telden tele, ustadan çırağa, babadan oğula aktararak, toplumun zevk, düşünce, anlayış, algılayış ve duygu süzgecinden geçmiş ve geçmişin kültürünü geleceğe aktarmada önemli bir araç olmuştur (Çakır ve Öcal, 2001:7).

Anadolu coğrafyasında yer alan Ege Bölgesi, canlı bir kültür yaşantısını günümüzde de devam ettirmektedir. Bu bölgede geniş bir şekilde konumlanmış Manisa ili ve Demirci ilçesi, kültür çeşitliliği bakımından dikkat çekmektedir. Demirci ilçesinin Mahmutlar Mahallesi'nde gerçekleştirilen bu araştırma, geçmişte alanın müzik kültürüyle ilgili kapsamlı bir çalışmanın olmaması sebebiyle önem teşkil etmektedir.

Günümüzde Mahmutlar Mahallesi, halk kültürü genel çerçevesinde değerlendirildiğinde yörede gerçekleştirilen pratiklerle birlikte özgünlüğünü korumaktadır. Bu bağlamda yörede sözlü gelenek ürünleri kapsamında geniş bir yelpazede bulunan kültür unsurlarını gözlemlemek mümkündür. Yörede özellikle kendine has dokusuyla birlikte müzik unsurlarının varlığı ayrıca dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda halk müziği kapsamında günümüzde; ninniler, askerlik türküleri, iş türküleri, kına türküleri, düğün türküleri ve ağıtlar yöre kültüründe devamlılığını sürdürmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MANİSA İLİ DEMİRCİ İLÇESİ MAHMUTLAR MAHALLESİNİN

SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

1. TARİHÇE

1.1. MANİSA İLİNİN TARİHÇESİ

Genel olarak Anadolu'nun tarihi incelendiğinde bugüne kadar çeşitli topluluklara ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Batı Anadolu'da bugünkü ismiyle Ege Bölgesi adı verilen alanda birçok uygarlığın yaşadığı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir. Ege Bölgesi'nde yer alan Manisa ili ve çevresinde de bugüne kadar çeşitli uygarlıkların, krallıkların, beyliklerin, imparatorlukların ve devletlerin izlerine rastlanmaktadır. Konuyla ilgili günümüzde ve daha öncesinde yapılan çalışmalara ulaşmak mümkündür. Bu çalışmaların bir tanesinde Manisa ilinin tarihsel süreciyle ilgili olarak büyük bir Yunan kavmi olan ve Tesalya bölgesinden gelen Mağnetler tarafından kurulmuş olduğu ifade edilmektedir:

Manisa, büyük bir Yunan kavmi olan Mağnetler tarafından kurulmuştur. Bunlar Yunanistan'ın Tesalya bölgesinde Pelion Dağı ile Peios ırmağı arasında (Mağnesia) kentinde oturmakta idiler. Bu bölgede yine aynı kavme ait bir de (Mağnetia) kenti vardı. Bu kentlerin sakinlerine (Mağnetler) adı verilmekte idi.

Denizci bir kavim olan Mağnetler, Atina'lının başka devletlerle yaptıkları savaşlarda onlara katılarak yardımda bulunmuşlar, zaferle biten bu savaşlardan sonra büyük ganimetlere konarak kuvvetlenmişler ve zengin olmuşlardır (Yurdoğlu, 1994:19).

İl'in tarihi ile ilgili yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda, günümüze ulaşabilen en eski bilgilerin Yontma Taş Devri ve Tunç Devri'ne ait olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda yörenin ilk yerleşim yerlerinin tespitini ve Hititlerin bölgedeki hakimiyetlerini de kapsayan çalışmaların varlığı gözlenmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün internet sitesinde şu bilgilere yer verilmiştir:

Manisa ve yöresinin tarih öncesi ile ilgili pek bilgi yoktur. Salihli Sindel Köyü'nde bulunan Paleolitik Çağ'a (Yontma Taş Devri) ait fosil ayak izleri yörede insan topluluklarının yaşadığını kanıtlayan ve yaklaşık 26.000 yıl öncesine tarihlenen

buluntulardır. Kırkağaç Yortan Köyü'nde bulunan mezarlar ise, farklı bir mezar kültürü olan Tunç Devri'ne aittir.

Hermessos ve Kaikos ya da bugünkü adıyla Gediz ve Bakırçay vadilerinde kurulmuş olan Tantalıs (Manisa) ve Thyateira (Akhisar) bölgede bilinen ilk yerleşimlerdir.... Bölge M.Ö. 1450-1200 yıllarında Hititlerin etkisinde kalmıştır. Kybele bereket tanrıçası kabartması yöredeki Hitit varlığın göstermektedir (<http://www.manisakulturturizm.gov.tr/TR,72962/tarihce.html>).

Tarihi dönemde parayı bulan ilk toplum olarak bilinen Lidyalıların da bu bölgede hüküm sürdüğü bilgisine ulaşılmaktadır. Manisa Valiliğinin *Manisa* '95 adlı yayınında: “Manisa, bölgede Lidya egemenliği devam ettiği süre boyunca bu devlete bağlı kalmıştır. Kral Kroisos zamanında, Lydia halkının zenginliği çok yüksek bir seviyeye ulaşmıştı” (1995:238) şeklinde açıklamaya rastlanılmaktadır.

Süreç içinde Manisa ve çevresi, Lidyalıların egemenliğine son veren Persler tarafından yönetilmiş ve o dönemde önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Daha sonra bölgeye Büyük İskender'in hakim olduğu gözlenmektedir. Bölge bir süre Bergama Krallığı yönetiminde kalmış ve ardından vasiyet üzerine Roma İmparatorluğu idaresine geçmiştir. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması sonucunda ise Doğu Roma (Bizans İmparatorluğu) idaresinde kalmıştır.

Bölge; M.Ö. 546 yılından M.Ö. 334 yılına kadar Pers egemenliğinde kalmıştır. Sardes bu dönemde de önemli bir ticaret merkezidir. M.Ö. 334'de Trakya üzerinden Anadolu'ya geçen Büyük İskender, Pers ordularını yenerek Suriye'ye doğru ilerlemiş ve Pers egemenliğine son vermiştir. Büyük İskender'in M.Ö. 323 yılında ölümünden sonra satraplıkların birbirleriyle mücadelesi M.Ö. 301 yılında İskender İmparatorluğu'nun sonunu getirmiştir. Bu döneme ait en önemli eser Sardes Örenyeri'ndeki Artemis Tapınağı'dır.

Daha sonra Bölge Bergama Krallığı'nın egemenliğine girmiştir. Bölgenin önemli kentlerinden Philadelphia'ya (Alaşehir) ismini dönemin krallarından II. Attalos Philadelphos vermiştir. Bergama Krallığı III. Attalos'un ölümünden sonra (M.Ö. 133), vasiyeti üzerine Roma İmparatorluğu'nun yönetimine devredilmiştir. M.S. 17 yılında meydana gelen büyük depremde bölgedeki Magnesia, Thyateira, Philadelphia ve Sardes gibi bütün yerleşimler büyük ölçüde yıkılmışsa da İmparator Tiberius'un katkılarıyla yeniden inşa edilmiştir.

Roma döneminde bölgede üretim ve ticaret canlanmış, Gediz ve Bakırçay vadilerinde mevcut tarımsal ürünlere yeni çeşitler eklenmiştir. M.S. 395 yılında Teodisius'un imparatorluğu iki oğlu arasında pay etmesiyle Manisa ve çevresi Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğu'nun sınırları içinde kalmıştır. Hristiyanlığın batıya doğru yayılmasında, Philadelphia, Sardes ve Thyateira kentlerinin önemli rolü olmuştur. Magnesia da bu dini ilk benimseyen kentlerden olmuş sonra da önemli bir piskoposluk merkezi haline gelmiştir

(<http://www.manisakulturturizm.gov.tr/TR,72962/tarihce.html>).

Uzun süren Bizans İmparatorluğu döneminde, 1071 yılında Malazgirt Savaşı ile birlikte Anadolu'da Türk Beylikleri'nin kurulmaya başladığı bilinmektedir. Anadolu'nun birçok bölgesinde Türk Beylikleri'nin yerleşik olarak belirli yerlerde hakimiyet sağladığı gözlenmektedir. Bu süreçte Manisa ve çevresinde ise Saruhanoğulları'nın hakimiyet sürdüğü görülmektedir.

Saruhanogullari'nin bolgeyi fethetmeden once bugunkü Manisa ilinin ilçelerinden Demirci ve Gördes'e yerleşmiş oldukları bilgisi çeşitli çalışmalarda geçmektedir. Konu ile ilgili Yücel: "Saruhanogullari ilk aşamada Manisa'yı fethetmeden önce Demirci-Gördes bölgesine yerleşmişlerdir" (Yücel, akt. Yakut, 2002:12) bilgisine yer vermektedir. Saruhan Bey tarafından bölgenin hakimiyet altına alındığı süreci Emecen hazırladığı *Tarihin İçinde Manisa* kitabında "Bölgede faaliyet gösteren Saruhan Bey, 1305'e doğru etrafını ele geçirdiği şehri 1310'dan sonra 1314'e doğru uzun bir ablukanın ardından zaptetmeyi başardı" (2007:3) şeklinde yer vererek açıklamaktadır.

Anadolu'da Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürmeye başladığı dönemlerde bölge, 1391 yılında Osmanlı İmparatorluğu padişahlarından olan Yıldırım Beyazıt tarafından fethedilmiştir. Daha sonra yapılan Ankara Savaşı sonrasında Timur tarafından yenilgiye uğramış ve Timur bölgeyi eski beylerine vermiştir. Bölgenin Çelebi Mehmet tarafından ele geçirilmesiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun tekrar bölgede hakimiyet sağladığı çalışmalarda ifade edilmektedir. Şehzadeler şehri olarak da bilinen Manisa ili Osmanlı İmparatorluğu döneminde bir süre (1437-1595) şehzadeler tarafından yönetilmiştir. Konu ile ilgili *Manisa 1973 İl Yıllığı*'nda şu bilgilere yer verilmektedir:

Osmanlı İmparatorluğu padişahlarından Yıldırım Bayezit 1391 yılında Alaşehir ve Sart'ı almışsa da 1402 Ankara Savaşı'nda yenilgiye uğradıktan sonra Timur Alaşehir, Sart, Manisa üzerinden İzmir'e kadar gelerek buraları yine eski beylerine geri vermişti. Çelebi Mehmet 1410'da Manisa'yı ikinci defa alınca Saruhan Beyliği yöresi kesin olarak Osmanlıların eline geçti. II. Murat zamanında da Alaşehir ve yöresi Osmanlılara katıldı. Osmanlı İmparatorluğuna katılan Manisa, 1437-1595 tarihleri arasında şehzadeler tarafından yönetilmiştir (1973:8).

Uzun süre Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde olan Manisa ili ve çevresi Kurtuluş Savaşı öncesinde Yunanlıların işgaline uğramıştır. Konuya ilişkin yine aynı kaynakta: "Yunanlılar Mondros Mütarekesinin 7. maddesine dayanarak 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal ettikten sonra çevre il ve ilçeleri de işgale başladılar. Bu arada

26 Mayıs 1919 günü öğleye doğru herhangi bir karşı durma olayı ile karşılaşmadan Manisa'yı işgal ettiler" (1973:10) bilgisine ulaşılmaktadır.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkılmasıyla başlayan Milli Mücadele Dönemi Anadolu'da kazanılan zaferlerle devam etmiştir. Dumlupınar Meydan Muharebesi'nde de zafer kazanılması sonucunda Fahrettin Paşa komutasındaki Süvari Kolordusu'nun Yunan direnişi ve işgalini engellediği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu durum *Manisa '95* kitabında şu şekilde belirtilmektedir:

30 Ağustos 1922 Dumlupınar Meydan Muharebesi'nin kesin zaferle sonuçlanmasından sonra, Fahrettin Paşa komutasındaki Süvari Kolordusu, hızla İzmir üzerine yürüdü. Yunan direnişi tamamen kırıldı. Yunan birlikleri dağıldı ve kaçmaya başladı. Ordumuz, 4 Eylül'de Alaşehir ve Kula'ya girdi. 5 Eylül'de Salihli, 6 Eylül'de de Kırkağaç, Soma ve Akhisar, Yunan işgalinden kurtuldu. 7 Eylül'de Turgutlu, 8 Eylül'de de Manisa'ya askerimiz girdi (1995:252).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra Manisa ismi verilen ilin bu süreci ve ilçeleriyle ilgili yine aynı kaynakta: "1927'de Saruhan İl'inin adı Manisa olarak değiştirildi. Şu ilçeler bağlı idi: Akhisar, Alaşehir, Demirci, Eşme, Gördes, Kırkağaç, Kula, Salihli, Soma, Turgutlu" (1995:253) bilgisine ulaşılmaktadır. Bu süreçten sonra Manisa, Türkiye Cumhuriyeti'nin Ege Bölgesi'nde yer alan bir ili olarak resmi kayıtlarda bulunmaktadır.

Fotoğraf 1. Manisa İlinden Bir Görünüm

(http://www.manisa.bel.tr/s24_manisa-fotograflari.aspx)

Günümüzde Manisa iline bağlı ilçeler şunlardır: Ahmetli, Akhisar, Alaşehir, Demirci, Gölarmara, Gördes, Kırkağaç, Köprübaşı, Kula, Salihli, Sarıgöl, Saruhanlı, Selendi, Soma, Şehzadeler (Merkez İlçe), Turgutlu, Yunusemre (Merkez İlçe).

1.2. DEMİRCİ İLÇESİNİN TARİHÇESİ

Manisa ilinin kuzeydoğusunda İl'e en uzak ilçe konumunda bulunan Demirci ilçesi, yerleşim yeri itibari ile dağlık bir alanda yer almaktadır. Aynı zamanda Kütahya ve Balıkesir il sınırlarına da yakın olan ilçe, kuzeyinde Balıkesir ilinin Sındırgı ilçesi, güneyinde Manisa ilinin Selendi ilçesi, doğuda Kütahya ilinin Simav ilçesi, batıda ise yine Manisa ilinin Gördes ilçesi ile çevrilidir. İlçe isminin nereden geldiği hakkında yapılan araştırmada kesin bir bilgiye ulaşılammıştır. Konu ile ilgili Boyacıoğulları ve Alakese'nin birlikte hazırladıkları *Her Yönü ve Her Şeyi İle Demirci* adlı kitapta "Demirci isminin ne zaman, kimler tarafından ve neye istinaden verildiği kat'i olarak bilinmemekle beraber; Halk arasında dolaşan birçok rivayetlerden hiç birisinin esasa istinad etmediği tesbit edilmiştir" (1972:92) bilgisine yer verilmektedir. İlçe ismiyle ilgili aynı kaynakta farklı görüşler ve rivayetler yer almaktadır.

M.Ö. 2000 senelerine kadar süren dönemde Anadolu'nun tarihini yazan ve M.Ö. 7. Asır'da yaşamış Amasyalı bilgin Strabon'a göre Demirci Dağına *Temiros Dağı*, Demirci Çayına *Temiros Çayı* ismi verilmektedir. Anadolu'daki diğer şehir isimleri gibi *Temiros* ismi de zaman içinde telaffuzunun değişmesi sonucunda günümüzdeki Demirci ismine dönüştüğü bilgisi paylaşılmaktadır (Strabon, akt. Boyacıoğulları ve Alakese,1972:92).

Malazgirt zaferinden sonra Türklerin Anadolu'ya yayılmasıyla birlikte Anadolu'da Türk-İslam kültürü oluşmuştur. Demirci'ye yerleşen Müslüman Türk akıncıları tarafından akarsuları şifalı, suları bol ve havası çok güzel manasına gelen Türkmen diliyle *Timurci* ismi verildiği açıklanmaktadır. 1928 harf inkılabı ile birlikte bu ismin Demirci olarak değiştirildiği bir başka ifade olarak karşımıza çıkmaktadır (Boyacıoğulları ve Alakese, 1972:92-93).

Konu ile ilgili başka bir görüşte ise Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde adı geçen ilçenin, ilk defa Horosan erenleri tarafından fethedildiği ifade edilmektedir.

Daha sonra Saruhan Devleti döneminde, Saruhan vali ve kumandanlarından Demiroğlu Kara Mustafa Paşa'nın ilçeyi Bizanslılardan ikinci defa ele geçirdiğinde, Demiroğlu ismine ithafen Demirci isminin verildiği bilgisi sunulmaktadır (Boyacıoğulları ve Alakese, 1972:93).

Bir başka rivayete göre ise Saruhan Devleti'nin kurucusu Saruhan Bey'in oğlu ve Fahrettin Bey Han'ın kardeşi Timur Atmaz Han'ın, Demirci'de merkeze bağlı beylik yapmasından dolayı şehre Timur şehri manasına gelen *Timurci* ismi verildiği de bilgiler arasındadır. Timur Atmaz Han'ın o dönemde yaptırdığı yapılar günümüze kadar ulaşmıştır. Bu yapılardan halk arasında bilinmekte olan Timurhan (Damırhan) çeşmesinin Bozyaka'da bulunduğu görüşü paylaşılmaktadır (Boyacıoğulları ve Alakese, 1972:93).

Demirci ilçesinin tarihi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ise ilçe tarihinin Yontma Taş Devri'ne kadar uzandığı bilgisine ulaşılmaktadır. Bölgede ilk yerleşim yerinin tespitine de yer verilen *Manisa '95* kaynağında: “İlçenin merkezi, eski çağlarda Lydia Bölgesi ile Mysis Bölgesi arasında doğal sınır olarak kabul edilen Demirci Dağı'nın batı eteklerinde kurulmuştur. Yontma Taş, Cilalı Taş, Bakır ve Tunç devirlerini yaşamış yerleşim alanıdır” (1995:42) ifadesi paylaşılmaktadır. Boyacıoğulları ve Alakese de ilçe tarihi ile ilgili yukarıdaki ifadeyi destekleyen: “Tarih öncesi devirde Demirci ve havalisinde ilk insanların görülmiye başlamaları yontma taş (Mezolitik) devrine rastlamaktadır. Bu devir aynı zamanda mağara devri diye adlandırılmakta olup ilmî tahminlere göre en az otuzbin sene öncesine dayanmaktadır” (1972:18) bilgisini sunmaktadır.

Tarihi süreç içerisinde Hitit, Frig, Lidya, Pers, İskender, Bergama, Roma ve Bizans İmparatorluğu egemenliklerinde bulunan Demirci'de, Anadolu topraklarında Türk Beylikleri'nin hakim olmaya başlamasıyla birlikte Saruhanoğulları'nın hakimiyeti görülmektedir. *Manisa '95* kitabında konuya ilişkin şu ifadeler yer almaktadır:

Hitit, Frig, Lidya, Pers, İskender, Bergama, Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans (Doğu Roma) egemenliklerini tanıyan, yeni yeni yerleşimlerle gelişen ilçe, Anadolu Beylikleri döneminde Türk egemenliği altına girmiştir. Bütün Anadolu'nun Türkleşmeye başladığı bir sırada Batı Anadolu'ya bir uç beyi olarak atanan Saruhanoğulları “Gaza ve Cihad” geleneği ve fethedilen yerlerin fethedenlere yurt olarak verilmesi geleneği içinde Demirci ve Çevresi 1310 yılından sonra Türk egemenliğine girmiştir (1995:42).

Demirci ve çevresinde hakimiyetini sürdüren Saruhanoğulları'nın Osmanlıya bağlandığı dönemden sonra Hızır Şah bölgenin yönetimine geçmiştir. O dönemde kültürel yatırımların da yapıldığı bölge daha sonra Saruhanoğulları'nın hükmü sona erene kadar (1412) Yakup Bey'in hakimiyetine geçmiştir. Bu süreçten sonra ilçe, 1920 Yunan işgaline kadar uzun bir süre Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Şehzadeler tarafından da bir zaman yönetildiği bilinen Demirci'nin, Voyvoda Kocabaşı ile başlayan ayanlık yönetimine katıldığı belirlenmektedir. Konuya ilişkin resmi kaynaklarda şu ifadeler yer verilmektedir:

Saruhanolu Çuğa Bey, onun ölümünden sonra oğlu Devlethan ve onun da ölümünden sonra Yakup Çelebi, Demirci ve yöresinin hâkimi olmuşlardır. Saruhanoğulları'nın Osmanlı'ya bağlanmasından sonra Yıldırım Beyazıt, Saruhanolu Hızır Şah'a, Demirci Adala, Gördes, Kayacık ve Kemaliye taraflarının yönetimini bırakmıştır. Hızır Şah döneminde, Demirci Borlu ve çevre köylerinde birçok vakıf yapılmıştır. Kültürel yatırımlar gerçekleşmiştir. Osmanlı belgeleri Hızır Şah'ın adından da çok söz etmektedir. 1410'da Hızır Şah'ın öldürülmesiyle Devlet Han'ın oğlu Yakup Bey, Demirci'de hüküm sürmüştür.

Saruhanoğulları'nın hâkimiyetinin 1412'de sona ermesi sonucu o tarihten 1920 tarihine kadar, yani Yunan işgaline kadar Osmanlı egemenliğinde kalan Demirci Saruhan Sancağı'na bağlı olarak 1595 yılına dek veliaht şehzadelerin yönetimi altında bulunmuş bir kaza merkeziydi. Kadılık idaresi 1754 yılına kadar sürmüş, o tarihten sonra, Demirci ayanların eline geçmiştir. Voyvoda Kocabaşı ile başlayan ayanlık yönetimi, Demirci'de belediye yönetimi kurulana kadar devam etmiştir (<http://www.demirci.gov.tr/ilcemiz-tarihcesi>).

Saruhanlılar Dönemi'nde Manisa'ya bağlandığı ifade edilen ilçenin, 1900'lü yılların idari alandaki sayımları ve verileri *Manisa 1973 İl Yıllığı*'nda "Saruhanlılar devrinden beri Manisa'ya bağlı bir ilçe merkezidir. 1904'de 128 köyü vardı, bucağı yoktu. 1944'de Yarbasan köyü bucak haline getirilmiş ve bu ilçeye bağlanmıştır. Köyler toplamı 89'du. 1959'da da Gördes'e bağlı Borlu bucağı bu ilçeye bağlanmıştır" (1973:47) şeklinde aktarılmaktadır.

Batı Anadolu'da yaşanan Yunan işgali döneminde Demirci de bu durumun içinde bulunmuştur. Konuya ilişkin bölgenin işgal süreci ile ilgili Boyacıoğulları ve Alakese: "Mondros Mütarekesinin yedinci maddesine istinaden 15 Mayıs 1919 da İzmir'i işgâl eden Yunan kuvvetleri ilerliyerek ege içlerine kadar gelmişler bu arada 20 Eylül 1920 tarihinde Demirci'yi de işgâl etmişlerdi" (1972:64) bilgisini paylaşmaktadır.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde, Anadolu'da yaşanan işgallere karşı Milli Mücadele Dönemi başlamıştır. Milli Mücadele'nin başlangıcından bağımsızlığımızın ilanına kadar geçen süreç Türk tarihinde

ehemmiyetle yer almaktadır. Demirci ilçesi ve çevresinin Milli Mücadele Dönemi'nde önemli bir yer teşkil ettiği bilinmektedir. O dönemde Demirci Kaymakam'ı İbrahim Ethem Akıncı ve Akıncı adı verilen birlikler Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılara karşı mücadele etmişlerdir. Bu süreç başarıyla sonuçlanmış ve ilçe işgalden kurtulmuştur. Demirci'nin Milli Mücadele Dönemi'ndeki durumu ile ilgili *Manisa* '95 kaynağında “Kurtuluş Savaşı yıllarında sürekli işgal altında kalmamış ve özellikle Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem'in örgütlediği akıncılarla Yunanlılara karşı başarılı bir direniş gösterilmiştir. Demirci, Kurtuluş Savaşı'nın en sıkıntılı günlerinde ümit ışığının parıldamasına neden olmuştur” (1995:42) bilgisine ulaşılmaktadır.

Fotoğraf 2. Demirci İlçesinden Bir Görünüm

Günümüzde resmi kurumlardan alınan bilgiler doğrultusunda Demirci ilçesinin, 22 merkez ve 79 merkez dışında olmak üzere toplamda 101 mahallesi bulunmaktadır.

1.3. MAHMUTLAR MAHALLESİNİN TARİHÇESİ

Demirci ilçesinin büyük mahallelerinden olan ve ilçe merkezine 9 km uzaklıkta bulunan Mahmutlar Mahallesi'nin tarihi incelendiğinde mahalle ile ilgili yazılı kaynakların sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Alan araştırması sırasında da yöre halkı ile yapılan görüşmelerde yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. Adamaz'ın doktora çalışmasında, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden aktardığı “Mahamadlar” adıyla geçen köyle ilgili: “1531 tahririnde hali ez reaya olup nüfus kaydı bulunmayan köyün, 1575 tahririnde de bu özelliğini devam ettirdiği görülmektedir” (BOA, akt. Adamaz, 2012:107) şeklinde bir ifadeye ulaşılmaktadır. Yapılan araştırmada mahallenin tarihi ile ilgili en eski bilgiye belirtilen kaynakta ulaşılmış olup o yıllarda nüfus sayımına ulaşılamamış olmasıyla birlikte mahallenin kuruluş tarihi hakkında net bir bilgi elde edilememiştir. Ancak araştırma sırasında sözlü kaynaklardan Mahmutlar'ın mahalle olmadan önce köy statüsünde olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca yörede yaşayanların kimlik bağlamında çoğunlukla konar-göçer topluluklardan (Yörük/Türkmen) oldukları ifade edilmiştir.

Fotoğraf 3. Mahmutlar Mahallesi'nden Bir Görünüm

Coğrafi konum olarak Demirci ilçesinin kuzeybatısında bulunan Mahmutlar Mahallesi'nin isminin nereden geldiği ile ilgili yörede kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde ilk olarak bu alana “Mahmut Hoca” adında birisinin yerleştiği ve mahallenin ismini bu kişiden aldığı bilgisi elde edilmiştir. Mahmut Hoca'nın göçebe

olduğu, hayvancılıkla uğraştığı ve mezarının köy içinde bulunduğu dile getirilmiştir. Konuya ilişkin Manisa-Demirci Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu'nun 1994 yılında yaptığı *Demirci Köylerini İnceleme ve Folklor Derleme Kılavuzu* adlı çalışmada köyün tarihçesi ile ilgili: “Köye ilk gelip yerleşen Mahmut Hoca adında bir kişidir. Mahmut Hoca'nın Derici aşiretinden olduğu, hayvancılıkla geçindiği ve Bursa yöresinden geldiği söylenmektedir. Köyün kuruluşunun tahminen 350 yıl önce olduğu düşünülmektedir” (1994:4) bilgisi sunulmaktadır.

Fotoğraf 4. “Mahmut Hoca” Mezarı

Aynı kaynakta köy halkının menşei bölümünde köye ilk yerleşen aileler, ilk yerleşim yeri, Kurtuluş Savaşı dönemindeki durumu ve o dönemdeki bir rivayet ile ilgili bilgiler şu şekilde yer almaktadır:

Köyü ilk kuranların Türkmen yörüklerinden olduğu söylenmektedir. Köyde kalabalık sülalelerden olan Dingiloğulları sülalesinin Gümüşhane tarafından geldiği, Çobanoğulları sülalesinin Eskişehir tarafından geldiği söylenilmektedir. Köyün çevresinde kurulmadan önce göçebe yörüklerinin bulunduğu bu aşiretlerin Cuma günleri köyün batı tarafındaki Cuma deresi (şu andaki ismi) denilen yerde namaz kıldıkları, derenin adının oradan kaldığı sanılmaktadır. Bu bilgiler ışığında köyün göçebe yörükleri tarafından kurulduğu anlaşılmaktadır. Köy halkı Kurtuluş Savaşı'nda herhangi bir zarar görmemiştir. Söylentilere göre Yunanlılar köye geldiğinde bayram eğlencesi varmış, onlarda eğlenmişler. Sadece yiyecek içecek isteğinde bulunmuşlar. Köyün ilk yerleşim yeri Mustafa Kaynar'ın evinin yanındaki eski köy odası (şimdi yıkılmıştır) (1994:4).

Alanda yapılan görüşmeler ve yukarıda edinilen bilgiler doğrultusunda yörenin tarihi hakkında çeşitli bilgiler bulunmakta ve insanların yerleşim yerine nereden gelip yerleştikleri hakkında farklı bilgiler öne sürülmektedir. Bu bilgiler ışığında yöre halkının konar-göçer (Yörük/Türkmen) olmaları dolayısıyla tarihi süreçte tek bir bölgeden gelmedikleri çeşitli bölgelerden göç aldıkları bilgisine ulaşılabilir.

1.3.1. İdari Yapı

Türkiye Cumhuriyeti tarihinden itibaren Manisa ili Demirci ilçesinin köyü olan Mahmutlar ile ilgili Demirci Belediyesinde yapılan görüşmede: 1999 tarihinde belediye olduğu, Manisa'nın Büyükşehir Belediyesi olması sonrasında 2014 yılında Demirci'ye bağlı mahalle haline geldiği bilgisine ulaşılmıştır. Mahalle Muhtarı Nurullah Koyunoğlu ile yapılan görüşmeler doğrultusunda günümüzde mevcut bulunan eğitim kurumlarının yanı sıra mahallede sağlık ocağı kurumunun bulunduğu, bir doktor ve bir hemşirenin bu kurumda görev yaptığı bilgisi elde edilmiştir.

1.3.2. Coğrafi Yapı ve İklimi

Mahmutlar Mahallesi Demirci ilçesinin kuzeybatısında Demirci-Sındırgı karayolu üzerinde yer almaktadır. Akdere, Çanakçı, Örucüler, Söğütçük ve Yeniköy, Mahmutlar'a sınır olan mahallelerdir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar sınırlı olup Manisa-Demirci Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu'nun *Demirci Köylerini İnceleme ve Folklor Derleme Kılavuzu* adlı çalışmasında yörenin coğrafi yapısı ve iklimi ile ilgili şu bilgilere rastlanmaktadır:

İlçenin kuzeybatı tarafında, Türkmen ve Demirci dağlarının yamaçlarında kurulmuş bir dağ köyüdür. Denizden yüksekliği 1050 m civarındadır. Çevresinde doğuda Akdere, güneyde Örucüler, batıda Çanakçı, kuzeyde Söğütçük ve Yeniköy (Simav'a bağlı) köylerin hudutları vardır. Köy çevresinin arazisi engebeldir. Parça parça ormanlık alanlar vardır. Akdeniz ve Karasal iklim özellikleri görülmektedir (1994:3).

Harita 1. Mahmutlar Mahallesi'nin Demirci İlçesine Göre Uydu Görüntüsü

(<https://www.google.com.tr/maps/@39.0712141,28.6277129,14z?hl=tr>)

1.3.3. Sosyal Durumu

Yörede yapılan görüşmelerde günümüzde genel olarak mahallenin dışardan göç almadığı, mesleki durumlar haricinde dışarıya pek fazla göç vermediği bilgisine ulaşılmıştır. Dolayısıyla mahalle sakinleri çoğunlukla yerleşik bir hayat tarzı sürdürmektedirler. Mahallede bayram ve yılın belirli günlerinde yöre halkının toplanmasıyla çeşitli etkinliklerin düzenlendiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu kapsamda Kurban Bayramı'nda yapılan *Deve Gecesi* ve mevsimlik ritüeller çerçevesinde gerçekleştirilen *Hıdırellez*, yöre halkının önem verdiği etkinlikler olarak öne çıkmaktadır.

1.3.4. Nüfus

Mahmutlar Mahallesi'nin nüfusu ile ilgili yapılan araştırmada adrese dayalı nüfus kayıt sistemi TÜİK'in yaptığı nüfus bilgileri *tablo 1*'de gösterildiği gibidir:

Tablo 1. TÜİK'in Yapmış Olduğu Mahmutlar Mahallesi'nin Nüfus Sayımına İlişkin Bilgiler

Yılı	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam
2007	542	556	1098
2008	515	533	1048
2009	502	521	1023
2010	518	522	1040
2011	503	523	1026
2012	499	520	1019
2013	-	-	1006
2014	-	-	974
2015	-	-	962
2016	-	-	948
2017	-	-	890

(<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>)

1.3.5. Eğitim Durumu

Günümüzde Mahmutlar Mahallesi merkezinde aynı konumda, Mahmutlar Şehit İhsan Tüfenkçi İlkokulu ve Mahmutlar Ortaokulu adında yan yana iki eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu eğitim kurumunda anasınıfı da bulunmakta olup 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılı başlangıcı itibari ile kurumlardan alınan bilgide öğretmen ve öğrenci mevcudu aşağıda *tablo 2*'de verilmiştir:

Tablo 2. 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı İtibarıyla Mahmutlar Mahallesi Eğitim Kurumlarındaki Öğretmen ve Öğrenci Mevcudu

Kademe	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
İlkokul ve Okul Öncesi	9	100
Ortaokul	10	95

Alanda konu ile ilgili yapılan görüşmelerde ilçe merkezine uzak çevre mahallelerden, taşıma yoluyla iki okula öğrenciler taşınarak eğitim-öğretim durumlarının sağlandığı ifade edilmiştir. Mahmutlar Mahallesi'nde Ortaöğretim kademesinde bulunan öğrenciler ise taşıma yoluyla Demirci ilçe merkezindeki kurumlarda eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedirler.

1.3.6. Ekonomik Durumu

Mahallede geçmiş dönemlerde genellikle tarım ve halı dokuma işleri yapılarak geçimin sağlandığı ifade edilmektedir. Yörenin coğrafi yapısının engebeli olması ve orman alanlarının sık olması itibari ile bağcılık yaparak ürün elde edilmesi yaygın bir uygulamadır. Kaynak kişilerle alanda yapılan görüşmelerde daha önceden Demirci ilçesinde olduğu gibi Mahmutlar Mahallesi'nde de el ile halı dokuma mesleğinin ve sanatının yaygın olduğu, günümüzde teknolojinin gelişmesi ve fabrikaların açılması sebebi ile el ile halı dokumaların azaldığı bilgisine ulaşılmıştır. Geçmiş dönemlerde ve günümüzde üretilen halıların Anadolu'nun çeşitli bölgelerine pazarlandığı bilgisi de elde edilmiştir.

Yörede son yıllarda özellikle ekmek üretiminin arttığı ifade edilmektedir. Mahalle Muhtarı Nurullah Koyunoğlu ile yapılan görüşmede günümüzde mahallede 14 ekmek fırınının bulunduğu bilgisi elde edilmiştir. Bu fırınlarda her gün ekmek üretildiği, bu ekmeklerin Manisa ve Demirci başta olmak üzere çeşitli illere dağıtımının yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Fotoğraf 5. Mahmutlar Mahallesi'nde Bulunan Ekmek Fırınından Bir Görünüm

Mahalle halkı sebze, meyve ve diğer yiyeceklerini genelde kendi bağlarından elde etmektedir. Ayrıca bağ ve bahçelerden üretilen ürünler (Elma, Kiraz, Kestane, Badem, Ceviz, Domates vb.) belirli dönemlerde Demirci ilçe pazarında satışa sunulmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

MAHMUTLAR MAHALLESİ HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

1. GEÇİŞ DÖNEMLERİ

Her canlının hayat yolculuğunda dünyaya geldiği, yaşamını sürdürdüğü ve bir süre sonra yaşamının sonlandığı bilinmektedir. İnsanların da yaşam serüvenleri bu evrelerden geçmektedir. Bunlar insan hayatında doğum, evlenme ve ölüm şeklinde tanımlanan geçiş dönemleri olarak bilinmektedir. Anadolu halk kültüründe geçiş dönemleri yörelere, yaşayış biçimlerine, inanışlarına, gelenek-görenek, örf ve adetlere göre birtakım benzerlikler ve bunların yanı sıra farklılıklar gösterebilmektedir. Bu dönemler çeşitli pratikler ve ritüeller çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda bu dönemler insani değerleri yücelten ve toplumda birlikteliği sağlayan önemli bir olgudur. Konuya ilişkin Örnek, şu bilgileri vermektedir:

Bilindiği gibi insan yaşamının başlıca üç önemli “geçiş dönemi” vardır: Doğum, evlenme ve ölüm. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde birçok inanç, âdet, töre, tören, âyin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu “geçiş”leri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu “geçiş” dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilerden korumaktır. Çünkü yaygın olan inanca göre, insan bu tür dönemler sırasında güçsüz ve zararlı etkilere karşı açıktır (2018:183).

Mahmutlar Mahallesi’nde geçiş dönemleri, yöre halkının gelenek-görenek, örf, adet ve inanışlarına göre kısmen gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Yörede araştırma kapsamında sözlü kaynaklardan elde edilen tespitler doğrultusunda alt başlıklar halinde genel bilgilere yer verilmiştir.

1.1. DOĞUM EVRESİ

Bu evre, insanın anne rahmine düştüğü ve doğum sonrası belirli bir dönemi kapsayan süreç olarak bilinmektedir. Bu dönem, aile ve çevresi için heyecan ve mutluluk veren önemli bir evredir. Çocuk sahibi olacak çiftler için ise statü değişikliğine giden bir durumdur. Doğumla birlikte erkek baba statüsüne, kadın ise anne statüsüne erişmiş olur. Çekirdek ailenin oluşumunda ve ailenin devamlılığını

sağlamada da doğum önemlidir. Kayalı, doğumu ve toplum içindeki önemini şu ifadelerle açıklamaktadır:

Geçiş dönemlerinden ilki olan doğum, şüphesiz insanın hayatta ilk önemli geçiş evresidir. Hem insan soyunun devam etmesi açısından hem de toplumsal olarak aile yapısının sağlıklı bir şekilde oluşması bakımından önemlidir. Dolayısıyla bir toplumun kültüründe doğumla ilgili inanışlara ve pratiklere çok büyük önem verilmektedir (2010:14).

Mahmutlar Mahallesi'nde doğum öncesi, sırası ve sonrasında gerçekleşen uygulamalarla ilgili kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde şu bilgiler elde edilmiştir:

1.1.1. Doğum Öncesi

Yörede daha önceki dönemlerde doğum öncesi için özel bir hazırlık yapılmadığı ifade edilmektedir. Hatta bir kadın hamileyse doğum yaklaşıncaya kadar tarla vb. işlerde çalıştığı da belirtilmiştir. Ancak geçmiş dönemlerle ilgili yörede çocuk düşünen ailelerin birtakım inanç pratikleri doğrultusunda çeşitli uygulamalar gerçekleştirdiği ifade edilmektedir. Bu uygulamalardan biri düğün sırasında gelin damat evine girerken gelinin kucağına küçük bir çocuğun oturtulması şeklindedir. Bu durum, şayet gelinin kucağına bir erkek çocuk oturtulursa o çiftten erkek evlat beklendiği; kız çocuğu oturtulur ise kız evlat beklendiği anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra çiftlerin evlenme evresinde, gelinin oğlan evine girdiği günün ertesi günü gelin alıcılar¹ tarafından köyde çeşme etrafına bıçak ve tarak saklanır. Daha sonra gelin çeşmeye getirilir ve burada saklanan eşyanın bulunması istenir. Şayet gelin ilk olarak bıçağı bulursa bir erkek evladı olacağına; tarağı bulur ise kız evladı olacağına inanılır. Bu pratikler haricinde doğum öncesine ilişkin herhangi bir hazırlığın bilgisine ulaşılamamıştır.

---

¹ **Gelin Alıcılar:** Yörede düğün sırasında erkek tarafının kadınlarına verilen isimdir.

1.1.2. Doğum Sırası

Yörede bir doğum gerçekleşmesi üzerine öncelikle bebeğin göbek bağının hemen kesilerek bağlandığı ifade edilmektedir. Doğumdan hemen sonra bebeğin ilk ve daha sonrasında yıkanmasında kullanılmak üzere, çevreden toplanan 41 tane küçük taş bebeğin bulunduğu eve getirilir ve bu taşlar 40 gün boyunca evin uygun bir yerinde bekletilir. Doğumdan iki-üç saat sonra ise bebek ilk önce tuzlanır ve hemen sonrasında getirilen taşlar suya konarak bu suyla bebeğin yıkanma işlemi gerçekleştirilir. Ayrıca bu suyun içerisine şeker de atıldığı ifade edilmektedir. Buradaki amaç ise bebeğin ilerde beyaz tenli olacağı inancıdır. Yıkanma işleminden sonra bebek kundaklanarak uyutulur. Bebeğin yıkandığı su ise evin uzağındaki bir ağacın dibine dökülür.

1.1.3. Doğum Sonrası

Bebeğin dünyaya geldiğini duyan aile yakınları ve çevresi doğum yapan kadının evine birtakım ziyarette bulunurlar. Bu sırada ebeveynlere *geçmiş olsun, oğlun varmış oğul yaşın uzun olsun; kızın varmış eli ayağı düz olsun* gibi dileklerde bulunurlar.

Yörede yeni doğan bebeğe genelde bir hafta içinde isim verilmektedir. Bu sürenin gecikmesi durumunda ise çevre tarafından *çocuğun kulağı sağır olur bir an önce ismini verin, çocuk küser* şeklinde ifadeler kullanılır. Genelde, bebek kız çocuğu ise babaannenin; erkek çocuğu ise büyükbabanın isminin verilmesi bir gelenektir. İsim verilme aşamasında yakın çevre tarafından veya cami hocası tarafından bebeğin kulağına *ezan* ve *kamet* okunur. Bu işlemden sonra ise bebeğin kulağına üç kez verilecek isim söylenir.

Mahallede bebeğin dünyaya gelişinin 15. ve 21. günü yıkanma (kırklanma) işlemi gerçekleştirilir. 40. günü geldiğinde ise gün doğmadan mahallenin çeşmesine gidilir ve çeşmeden bir kovaya 41 bardak su doldurulur. Eve getirilen içi su dolu kovaya çiğ yumurtanın içi ve süpürge otunun tohumu ilave edilerek hazırlıklar tamamlanır. Bebek bu suyla kırklanır ve yıkamadan kalan su, bebeği kırk basmasın ve sıkıntılar kalmasın diye evin içine serpilir. O gün eve ziyaret için gelen misafirlerin üstlerinde bulunan kıyafetlerinden bir parça (mendil, eşarp, çorap vb.)

alınarak bebeğin annesi tarafından yıkanıp kurutulur ve sonrasında bunlar sahiplerine tekrar geri verilir.

Yukarıda yörede doğum evresi ile ilgili geçmiş dönemlerde gerçekleştirilen uygulamalar hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Ancak her ne kadar geçmişe dair bu bilgiler verilmiş ise de yapılan görüşmelerde günümüzde bu tip pratiklerin çok fazla uygulanmadığı ifade edilmiştir.

1.2. DÜĞÜN EVRESİ

Genel olarak evlilik çağına gelmiş yetişkin bir erkek ve bir kadının hayatlarını birleştirmek amacıyla yola çıkılan düğün evresi, canlılar arasında sadece insana özgü bir olgudur. Geçiş dönemlerinin ikinci aşaması olan bu evredeki uygulamalar, aynı yörede süreç içerisinde zamana, ihtiyaçlara ve beklentilere göre şekillenmektedir. Örnek, konu ile ilgili çalışmasında “Dünyanın her yerinde her aşaması, bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilen evlenme olayı, özellikle tören, töre, âdet, gelenek ve görenek bakımından zengin bir tablo çizmektedir” (2018:255) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

Yörelere göre çeşitlilik gösteren pratiklerin bulunduğu düğün geleneklerinin, sosyolojik açıdan da önemli olduğu bilinmektedir. Evlenme ve düğünün toplum üzerindeki etkisi ile ilgili Saltaş çalışmasında şu bilgilere yer vermektedir:

Geçmişten günümüze canlılığını koruyarak gelen geleneklerimiz içinde düğün geleneklerimizde içinde birbirinden güzel örf ve adetleri taşımaktadır. Karşılıklı görüşüp anlaşarak evlenmek yanında, genellikle görücü usulü evlenmeler yaygındır. Düğün olgusunun, insanları bir araya getirerek eğlendirme, gelenekleri canlandırma, eğitime gibi nihaî amacının yanında kültürel ve sosyolojik anlamda da oldukça önemlidir (2016:58).

Doğum evresinde olduğu gibi bu evrede de farklı coğrafyalarda evlenme öncesinde, sırasında ve sonrasında uygulamaların varlığı gözlenmektedir. Mahmutlar Mahallesi’nde düğün evresi ile ilgili yapılan görüşmelerde şu bilgiler elde edilmiştir:

1.2.1. Düğün Öncesi

Yörede daha önceki dönemlerde görücü usulü ile evlenmenin yaygın olduğu ifade edilmektedir. Erkek tarafının ailesi öncelikle uygun gördükleri kızın ailesiyle tanışmak ve niyetlerini belli etmek için kız evine konuk olurlar. Misafirlüğün bitimine yakın erkek tarafı *bizim sizinle öğüncek bir tahılınız var* der. Kız tarafı ise *buyurun atın bakalım tahılınız nedir* diye cevap verir. Erkek tarafı *Allah nasip ederse kızınızı bizim oğlana istemeye geldik, nasıl olur?* der. Kız tarafı ise *biz konuşalım önce, kızıma da sorarız, size bir haber göndeririz* şeklinde cevap verir. Kısa bir süre sonra kızın ailesi erkek tarafına bu durumu uygun görüp görmediklerine ilişkin haber yollarlar. Erkek tarafı da aynı günün akşamında oğlanın amcası, dayısı ve sözü geçen büyükleri ile birlikte kız evine dünürlüğe giderler. Ancak bu süreçte oğlan kız evine götürülmez. Kız isteme olayı gerçekleştirildikten sonra ise yüzük takmak ve düğün yapmak için hazırlıklara başlanır.

Mahallede nişan törenine genel olarak *şerbet içme* ismi verilmektedir. Törenin gerçekleşeceği gün erkek tarafı, evinde misafirlere yetecek kadar şerbet ve lokum² hazırlığı yapar. Burada hazırlanan yiyeceklerle birlikte kız evine gidilir. Kız evindeki hazırlıklar da tamamlandıktan sonra nişan merasimine geçilir. Kız, öncelikle abdestini alır ve salonda bulunan namazlığın üstünde beklemeye başlar. Burada kıza yüzük takılır ve sonrasında misafirler tarafından getirilen hediyeler verilir. Bu işlemlerden sonra misafirlere, hazırlanan lokum ve şerbet ikram edilerek bu tören tamamlanır. Belirli bir zaman sonra kız evinde hazırlanan, içinde gömlek, yağlık (mendil), çorap ve yüzüğün bulunduğu torba damat evine götürülür. Damat, kendisi için hazırlanan bu giysileri giyer. Yörede erkek tarafının kadınları, kız evine götürmek üzere havla³ ve bezdirme⁴ yaparlar. Hazırlanan yiyecekler kız evine götürülür ve burada bezdirmenin içine havla koyularak kız tarafı akrabalarına ikram edilir. Bu durumdan bir hafta sonra kız tarafı aynı yiyecekleri hazırlayarak erkek evine götürür. Yörede karşılıklı gelip gitmelerin ardından erkek tarafı kız ailesini yemeğe davet eder ve evlenecek olan çift birbirlerini ilk defa burada görürler.

---

² **Lokum:** Lokma.

³ **Havla:** Helva.

⁴ **Bezdirme:** Yörede hamurla yapılan yağlı bir yiyecek türüne denir.

Mahalle’de gerçekleşen bu uygulamalardan sonra izinleme⁵ olur. İzinlemenin yapıldığı günün akşamında pusat⁶ kesme (düzme) uygulaması yapılır. Pusat kesmenin⁷ ardından erkek evinde kız ailesi ile birlikte akşam yemeği yenir. Düğün tarihinden bir hafta öncesinde ise “okundu” dağıtılarak davet yapılmaktadır.

1.2.2. Düğün Sırası

Mahmutlar Mahallesi’nde düğünlerin geçmişte genellikle kış aylarında yapıldığı ifade edilmektedir. Yörede bu düğünlerin, hazırlıkları ile birlikte beş gün boyunca sürdüğü belirtilmektedir. Bu süreç çoğunlukla pazartesi gününden başlayıp cuma gününe kadar devam etmektedir.

Pazartesi günü erkek evinde birtakım düğün hazırlıkları (börek, hoşaf vb.) yapılmaya başlanır. Salı günü ise sabahleyin daha önceden belirlenmiş düğün müzisyenleri düğün evinin bulunduğu yere gelir. Grup halinde gelen müzisyenler arasında genellikle klarnet, davul, keman ve cümbüş çalgılarını çalan kişiler bulunur. Müzisyenlerle ilgili hazırlıklar yapılırken erkek tarafı bir araya gelerek *çıra meclisini*⁸ oluşturur ve binek hayvanlarıyla (eşek, beygir) mahallenin dağlık bölümüne odun kesmek için hareket ederler. Çıra meclisinde çoğunlukla oğlan evinin *yengeleri*⁹ bulunur. Bu grup dağa giderken mahalle çıkışına kadar düğün müzisyenlerinin icra ettiği yerel ezgilerle uğurlanır. Bu sırada bir taraftan da kız evine davet edilen misafirlerle birlikte gelinin başına kına yakma merasimi yapılır.

Çıra meclisi, dağda odun kesme işlemini tamamladıktan sonra bunları hayvanlara yükleyerek mahalleye geri dönerler. Bu esnada düğün müzisyenleri mahallenin girişinde çıra meclisini karşılar ve birlikte düğün alanına doğru giderler. Evin önüne getirilen hayvanların yükleri sırasıyla indirilir. Yüğü indirilen her hayvanın kulağına havlu veya mendil bağlanır. Bu işlemin ardından evin önünde çalgılar eşliğinde yöresel ezgiler seslendirilerek oyunlar sergilenir. Devamında erkek evinde önceden hazırlanan yemek çıra meclisine ikram edilir. Aynı günün akşamında erkek evinin kadınları tarafından dağdan getirilen odunlar kullanılarak ocak yakılır.

⁵ **İzinleme:** Yörede *resmi nikah* anlamına gelmektedir.

⁶ **Pusat:** Yörede giysi anlamına gelmektedir.

⁷ **Pusat Kesme:** Yörede düğün zamanında erkek tarafının kendi yakınlarına, kız tarafının da kendi yakınlarına kılık-kıyafet hediye etmesi anlamına gelmektedir.

⁸ **Çıra Meclisi:** Yörede düğün zamanında hayvanlarla dağa odun toplamaya giden gruba verilen isimdir.

⁹ **Yengeler:** Yörede düğün zamanında erkek veya kız tarafının akrabalarına verilen isimdir.

Burada *yuka*¹⁰ ve *bezdirme* olarak belirtilen yerel hamur işi yiyecekler yapılır. Akşam vakti geldiğinde erkekler köy odasında çalgılarla yöresel türkülerden örnekler seslendirirler. Bu grup, ilerleyen saatlerde erkek evinin önüne gelir ve hazırlanan yiyeceklerden yemeye başlarlar. Yörede bu geceye genel olarak *yuka gecesi*¹¹ adı verilmektedir.

Çarşamba günü oğlan evinde bir çeyiz sandığı hazırlanır. Hazırlanan bu sandık hayvanlara yüklenir. Bu yükün üstüne bir erkek çocuğu oturtulur ve grup halinde kız evine gitmek üzere yola çıkılır. Bu sırada düğün müzisyenleri de bu gruba eşlik ederek yol boyunca yörede bilinen şıkır havalarından örnekler seslendirirler. Erkek tarafı kız evine ulaştığında ise evin önüne kızın çeyizleri ile birlikte erkeğin de çeyizleri serilir. Aynı günün akşamına doğru misafirler kız evine gelmeye başlar. Düğün müzisyenleri buraya gelecek olan misafirleri mahallenin girişinde karşılar. Akşam olduğunda, kız evinde sadece kadınlar için kına gecesi yapılır. Bu arada erkek tarafında ise gelin için kına hazırlanır. Kına gecesi başladıktan bir süre sonra erkek tarafı hazırladığı bu kınayı kız evine götürmek için yola çıkar. Yolda *Ayaş Yollarından Aştım da Geldim* (Nota 21), (Bkz. s.119), *Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)* (Nota 22), (Bkz. s.122) adlı türküler seslendirilir. Kız evinin önüne varıldığında ise erkek tarafından gelen davetliler yerel oyunları icra ederler. Kına kız evine teslim edilir ve sonrasında erkek tarafı geri döner. Kız evinde geline kına yakılırken *Evlerinin Önü Çifte Çifte Örumcek Ağacı* (Nota 10), (Bkz. s.92) adlı serbest ritimli yerel bir kına türküsü söylenir. Kına yakma işlemi tamamlandıktan sonra ise kadınlar arasında yöresel *seksek* ve *şıkır* havalar seslendirilir ve oynanır.

Perşembe günü sabah saatlerinde erkek tarafından dört-beş kadın *gün yarım olmadan gelinin başını yapmaya gidelim* derler ve kız evine giderek gelinin birtakım hazırlıklarına yardımcı olurlar. Hazırlığı tamamlanan geline, kız evine gelen davetliler tarafından hediye olarak para takılır. Aynı gün öğleden sonra ise gelin almayı gerçekleştirmek için *seymenler*¹² ve *gelin alıcılar* eşliğinde tekrar kız evine gidilir. Burada gelen misafirlere şerbet ikram edilir. Bu sırada kız evinin önünde

---

¹⁰ **Yuka:** Yufka.

¹¹ **Yuka Gecesi:** Yörede düğün evresinde salı günü akşamında hamur işi yapılan ve ikram edilen uygulamaya verilen isimdir.

¹² **Seymenler:** Yörede düğün sırasında damat tarafının erkek yakınlarına verilen isimdir.

yerel oyunlar sergilenir. Gelin alma esnasında gelin içerdeyken dışarıda *Cezayir* (Nota 23), (Bkz. s.125) adlı türkü serbest ritimli bir şekilde seslendirilir. Bu türkü seslendirildikten sonra gelinin çıkması beklenirken erkek tarafı ile kız tarafı arasında şu *deyişler (atma)*¹³ söylenir:

Erkek Tarafı:

N'olsun Allah'ım n'olsun
Ağlayanlar gülsün
*Ya gan*¹⁴ *bizim emanet*
Meydana gelsin

Kız Tarafı:

Bu deyişe karşılık vermez

Erkek Tarafı:

N'oluyo Allah'ım n'oluyo
Ağlayanlar gülüyo
*Güvey*¹⁵ *oğlanın eşini çıkarıven*¹⁶
Akşam oluyo

Kız Tarafı:

Bu deyişe de karşılık verilmez

Erkek Tarafı:

*Ev önünde yongalar*¹⁷
*Çungal*¹⁸ *çungal küngeler*¹⁹
Bizim emanet nerde kaldı çıkarıven
Sepet başlı yengeler

---

¹³ **Deyiş (Atma):** Yörede genelde düğünlerde ezgisiz seslendirilen sözel türe verilen isimdir.

¹⁴ **Gan:** Gari (artık).

¹⁵ **Güvey:** Damat.

¹⁶ **Çıkarıven:** Çıkarıverin.

¹⁷ **Yonga:** Odundan kopan parça.

¹⁸ **Çungal:** Çuval.

¹⁹ **Künge:** Odunun talaşı.

Kız Tarafı:

Çalıda olur mazi²⁰

Goyunda²¹ olur guzu²²

Ecale²³ etmen ağalar, beyler

Anadan ayıramıyorlar gızı²⁴

Erkek Tarafı:

Dut verin atının başını

Siliverin gözünün yaşını

Hadin çıkarıven bizim emaneti

Güveyinin bir eşini

Kız Tarafı:

Bu deyişte de yanıtsız kalır.

Erkek Tarafı:

Bayguş²⁵ bakar govuktan²⁶

Sular akar oluktan²⁷

Hadin gan ecale edin yengeler

Biz duramaz olduk soğuktan

Yukarıda verilen bu diyalogların ardından gelin evden çıkar ve ata bindirilir. Gelin ata bindiği sırada gelinin annesi kızının gittiği yerde bolluk ve bereket görmesi inancıyla, içinde demir para, leblebi ve şeker bulunan tası geline doğru serper. Ayrıca gelin yola çıkmadan önce geline 5-6 tane de elma verilir. Gelin mahalle içinde gezdirilirken bu elmaları tek tek derelere atar. Gelinin ata binmesi ile birlikte Cezayir havası²⁸ çalgısal olarak coşkulu bir şekilde icra edilir. Gezme sırasında mahalledeki

---

²⁰ **Mazi:** Dipten dallanan bir süs bitkisi (TDK).

²¹ **Goyun:** Koyun.

²² **Guzu:** Kuzu.

²³ **Ecale:** Acele.

²⁴ **Gızı:** Kızı.

²⁵ **Bayguş:** Baykuş.

²⁶ **Govuk:** Kovuk (içi oyulmuş).

²⁷ **Oluk:** Bir şeyin akmasına yarayan üst yanı açık boru (TDK).

²⁸ Anadolu'da düğün gelenekleri çerçevesinde genelde gelin alma sırasında çoğu yörede seslendirilen ezgidir.

bir tepeye çıkılarak duraklanır. Burada doldurma tüfekte havaya birkaç el ateş edilir. Bu esnada ateş eden kişi şu deyiş söyler:

*Öte yakanın deresi
Beri yakanın meresi²⁹
Bu da düğün ağasının³⁰
Kestane (guzu, üzüm) parası*

Topluluk erkek evinin önüne geldiğinde ise geline önce şu deyiş söylenir:

*Anla gelin anla
Dinle gelin dinle
On goyun almadan
Attan inme*

Bu deyişten sonra seymenler ve düğün ağası arasında şu diyalog geçer:

Seymenler:
Düğün ağası ne veriyon geline?

Düğün Ağası:
*On goyun veriyom
Bir inek veriyom
Tarla veriyom
Bir de goca³¹ keke³² veriyom*

Seymenler:
*Anla gelin anla
Dinle gelin dinle
Bundan sonra bu kapıyı iyi belle*

---

²⁹ **Mere:** Mera.

³⁰ **Düğün Ağası:** Yörede düğün sırasında damadın babasına veya erkek tarafından sözü geçen kişiye verilen isimdir.

³¹ **Goca:** Büyük anlamında.

³² **Keke:** Damat.

Yukarıdaki uygulamalardan sonra gelin attan iner ve bu esnada yörede bir takım pratikler gerçekleştirilir. Damadın annesi getirdiği ekmeği ve katı yağı geline verir. Gelin ekmeği dilimleyerek orada bulunan misafirlere ikram eder. Buradaki amaç gelinin sağ salim eve girmesi ve hayırlı olmasıdır. Gelin aldığı yağı da erkek evinin kapısına sürer. Bu işlemde ise gelinin tutkulu ve sevimli olması amaçlanır. Bu uygulamalardan sonra gelinin kucağına, çevre tarafından erkek veya kız çocuğu verilir. Burada gelinin kucağına aldığı çocuğun cinsiyetine göre evladı olacağına inanılır. Bu pratikler tamamlandıktan sonra gelin oğlan evine girer. Evin önünde bulunanlar bir süre yöresel oyunları sergilerler. Oyun bittikten sonra seymenler düğün ağasına şu deyişi söylerler:

Seymenler:

*Neşe olsun Allah'ım neşe olsun
Yağmur yağsın yerler yaş olsun
Düğün ağası gan bu kadarlık
Hatırın hoş olsun*

Düğün Ağası:

Seymenlere teşekkür eder

1.2.3. Düğün Sonrası

Düğünün tamamlanmasının ardından cuma günü sabahında erkek evinin önünde toplanılır. Burada toplanan erkek tarafı yöreye özgü birtakım oyunlar sergilerler. Ancak bu oyunlara geçmeden önce grup içinde bir uygulama gerçekleştirilir. Bu uygulamada grubun istediği kişiler ortaya çağırılır ve bu sırada şu ifadeler (deyiş) söylenir:

*N'olsun Allah'ım n'olsun
Ağlayanlar gülsün
Damat beyin amcası³³
Meydana gelsin*

---

³³ Bu kelimenin yerine sırayla oynaması istenen kişinin ismi veya damadın neyi oluyor ise ona göre adlandırmalara (amca, dayı, enişte vb.) yer verilir

Ortaya gelen kişiler düğün müzisyenlerinin yöreye özgü *şıkır*, *seksek* vb. örnekleri eşliğinde oyunlar sergilerler.

Aynı gün öğleden sonra gelin alıcılar mahallede bir çeşmeye bıçak ve tarak saklarlar. Daha sonra gelin buraya getirilir ve saklanan eşyaları bulması istenir. Gelin ilk olarak, bıçağı bulursa erkek çocuğu; tarağı bulursa kız çocuğu olacağına inanılır. Gelin elindeki su bardağı ile çeşmeden doldurduğu suyu orada bulunanlara ikram eder ve böylelikle düğün evresinin son aşaması da tamamlanır.

Mahmutlar Mahallesi'nde konuyla ilgili yapılan çalışmada düğün evresinde tespit edilen pratiklere yukarıda yer verilmiştir. Geçmişteki dönemlere ilişkin verilen bu kültürel unsurların günümüzde pek görülmediği kaynak kişiler tarafından ifade edilmektedir.

1.3. ÖLÜM EVRESİ

İnsan yaşamının sona ermesi ile tanımlanan ölüm, geçiş dönemlerinin sonuncusudur. Ölüm evresi ile ilgili Kayabaşı şu ifadelerle yer vermektedir:

Geçiş dönemlerinden sonuncusu olan ölüm, doğum ve evlenme kadar hayatın normal süreçlerinden birisidir. Ancak bireyin yaşamının sona ermesi nedeniyle kişiyi; aile bireylerinden birisinin hayata veda etmesinden dolayı anne, baba, eş, kardeş ve diğer akrabaları; sosyal bir varlık olan insanın dünyayı terk etmesi sebebiyle de toplumu etkileyen önemli bir olgudur (2013:178).

Anadolu'da ölüm evresinde farklı inanışlar ve uygulamalar bulunmaktadır. Ölüm öncesi, ölüm sırası ve ölüm sonrasında gözlemlenen inanışlar ve uygulamalar yörelere göre farklılık gösterebilmektedir. Çalışma kapsamında Mahmutlar Mahallesi'nde ölüm evresi ile ilgili yapılan görüşmelerde geçmişte uygulandığı belirtilen şu bilgilere ulaşılmıştır:

1.3.1. Ölüm Öncesi

Yörede sağlık yönünden durumu kötü olan ve ölümü beklenen kişi için yakın çevresi veya cami hocası tarafından şifa olsun diye suya *yasin* okutulur. Okunan bu su, ölüm gerçekleşinceye kadar yakınları tarafından hastaya içirilir. Ölümün gerçekleşmesi üzerine ise çeşitli uygulamalar yapılır.

1.3.2. Ölüm Sırası

Ölüm olayı gerçekleştiğinde, ölen kişinin yakınları tarafından duyulan üzüntü, genelde ağıt yakılarak (yas etme) ifade edilir. Yakılan ağıtlar genellikle doğaçlama sözlerden oluşmaktadır. Burada *Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı* (Nota 25), (Bkz. s.129) adlı ağıt örneği seslendirilir. Ancak yörede bir kişi ağıt yakmaya başladığında orada bulunanlar tarafından, günah olduğu gerekçesiyle bu durum pek hoş karşılanmaz. Bu sebeple üzüntü duyan kişiler çoğunlukla yalnız kaldıklarında bu durumu gerçekleştirirler. Bunun yanı sıra ölen kişinin ardından çok ağlayan yakınlarına *gözünüñün yaşı ölen kişiyi mezarda yakıyormuş* şeklinde ifadeler kullanılarak bu durum engellenmeye çalışılır.

1.3.3. Ölüm Sonrası

Ölüm gerçekleşikten sonra ise cenazenin defni ve sonrasında yapılacak işlemler başlatılır. Bunlar için öncelikle cami hocasına haber verilir ve anons edilerek çevreye duyurulması sağlanır. Camide selayı okuyan hoca ölen kişinin ismini anons eder. Cenaze, evin yakınlarındaki uygun bir alanda yıkanarak kefenleme işlemi gerçekleştirilir. Burada tabuta yerleştirilen cenaze, evinin önüne getirilir ve helallik alınarak cenaze namazı kılınmak üzere mezarlığa götürülür. Cenaze, mezarlığın girişinde bulunan musalla taşına konularak burada namazı kılınır. Cenaze namazı kılındıktan sonra defin işlemi gerçekleştirilir. Bu işlemten sonra ölen kişinin evinde hayır yapmak üzere yakınları tarafından havla ve yuka hazırlanır. Bu yiyecekler defin işleminde bulunan kişilere ikram edilir. Aynı günün akşamında da ölen kişinin evine yakınları tarafından taziye ziyareti yapılır. *Eren Gecesi*³⁴ ismi verilen bu ziyarete konuklar, evlerinde hazırladıkları yemeklerden birer tabak getirirler. Getirilen yemekler orada bulunanlara ikram edilir. Bu sırada konuklar tabaklarda bulunan yemeklerin hepsini bitirmezler. Çünkü bu yemekleri ölen kişinin de yiyeceğine inanılır. Misafirler bir süre sonra kişinin yakınlarına baş sağlığı dileklerinde bulunarak tabaklarını almadan evlerine dönerler. Ölen kişinin yakınları tarafından yıkanan tabaklar birkaç gün sonra evin kapısının önüne bırakılır. Yemekleri getirenler tabaklarını sessiz bir şekilde buradan alırlar. Ölümünden sonraki

³⁴ **Eren Gecesi:** Yörede bir kişinin öldüğü günün akşamında yakın çevresi tarafından cenaze evine yapılan ziyarete denir.

cuma gününde *Üç gün*³⁵ adı verilen hayır yapılır. Bu günde önceden hazırlanan havla ve lokum cami önüne götürülerek cuma namazından çıkanlara ikram edilir. Aynı işlem ölümün 40. gününde de tekrarlanır. 52. gününde ise hayır yemeği vermek üzere kişinin yakınları eve davet edilir. Burada ev ortamında hazırlanan yemekler konuklara ikram edilir. Bu işlemlerden sonra ölümün birinci yılında cami önünde lokum dağıtılır. Böylelikle ölüm evresi sonlanır.

2. İNANÇ PRATİKLERİ (BATIL İNANÇLAR)

Anadolu halk kültüründe uzun zaman öncesinden süregelen ve günümüzde çoğu yörede gözlemlenen inanç pratiklerine Mahmutlar'da da rastlanılmaktadır. Yörede genel olarak batıl inanç olarak tabir edilen ve temelinde herhangi bir bilimsellik taşımayan bu inançlar, halk kültüründe nesilden nesile sözlü olarak aktarılmaktadır. Belirli kurallar çerçevesinde oluşan bu inançlarda, yapılan bir davranışın sonucu olumlu veya olumsuz durumla ilişkilendirilmektedir. İnanılan durum kişinin veya topluluğun konuyla ilgili davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Yörede araştırma sırasında sözlü kaynaklardan elde edilen inanç pratikleri aşağıda verilmiştir:

- Mahalle'de ekmek yapılırken özellikle ekmek mayası erkek tarafından alınır. Çünkü başka birinden alınırsa işe yaramayacağına inanılır.
- Geceleri sakız çiğnenmez. Eğer sakız çiğneyen olursa ölü kişinin etini çiğnediğine inanılır.
- Geceleri tırnak kesilmez. Çünkü geceleri tırnak kesilirse uğursuzluk getireceğine inanılır.
- Geceleri aynaya bakılmaz. Şayet aynaya bakılırsa yabancı bir yere gidileceğine inanılır.
- Evdeki sacayağının üstü boş bırakılmaz, yemek pişirdikten sonra sacayağı yan yatırılır. Eğer bu işlemler yapılmaz ise o eve gelecek gelinin tembel olacağına inanılır.
- Gece olunca herhangi birine evden soğan, sarımsak, acı biber gibi yiyecekler verilmez. Şayet verilecek olursa üstüne küçük bir kömür

³⁵ **Üç gün:** Yörede ölüm gerçekleştikten sonra ilk cuma günü hazırlanan yiyeceklerin hayır yapmak üzere cuma namazından sonra dağıtıldığı güne verilen isimdir.

parçası eklenerek verilir. Böyle yapılmaz ise bir uğursuzluk olacağına inanılır.

- Akşamları herhangi birine kalbur verilmez. Kalbur verilirse evin bereketinin gideceğine inanılır.
- Evde ekmek doğrarken büyük bir parça yemeğin içine kaçarsa, eve misafir geleceğine inanılır.
- Yemek yerken misafir geldiğinde, gelen kişiye “kaynanan seni çok seviyormuş” denir. Böylece kişiyi kaynanasının çok sevdiğine inanılır.
- Yörede “ayakkabın ters durmasın” derler. Ayakkabısı ters duran kişinin öleceğine inanılır.

3. MAHMUTLAR MAHALLESİNDE SÖZLÜ GELENEK ÜRÜNLERİ

İnsanların toplu halde yaşamaları ilk çağlardan bu yana süre gelen bir olgudur. Bilindiği üzere sosyal bir varlık olan insanın iletişim becerilerinin gelişmesi, çevresiyle uyumu, kültürel paylaşımı ve bunların nesilden nesile aktarılması çoğunlukla sözlü gelenek ürünleri ile mümkün olmuştur. Kültür bağlamında taşınan bu ürünler insanların günlük yaşantılarını etkilediği gibi toplumun geleceğini de etkileyen bir unsur halini almıştır. Bu doğrultuda bu ürünler bir toplumun yaşayış biçimine önemli derecede ışık tutmaktadır.

Mahmutlar Mahallesi’nde sözlü gelenek ürünlerine ilişkin yapılan araştırmalarda yöreye özgü olduğu düşünülen bazı tespitler yapılmıştır. Bunlar arasında özellikle masallar, halk hikâyeleri, halk şiirleri, atasözleri, deyimler, bilmeceler ve tekerlemeler belirlenmeye çalışılmıştır. Gerçekleştirilen çalışma doğrultusunda belirlenen sözlü kültür ürünleri aşağıda verildiği gibidir:

3.1. MASALLAR

Konusu bakımından hayal ürünü olarak oluşan masallar, Anadolu’da yaygın olarak kullanılan sözlü gelenek ürünleri arasında yer almaktadır. Genellikle olağanüstü durumları, konuları arasında barındıran masallarda yer ve mekân olgusu bilinmemektedir. Boratav, çalışmasında konuya ilişkin “Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayâl ürünü,

gerçekle ilgisiz, ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı diye tanımlanır” (2016:85) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

Masalların tarihte çok eski zamanlardan itibaren süre geldiği ve devamlılığının dilden dile aktararak sağlandığı bir gerçektir. Elçin, çok eski dönemlerde bir masalın ortaya çıkışı, aktarılması ve anlatıcıları ile ilgili şu bilgilere yer vermektedir:

Umumiyetle okumanın ve yazının gelişmediği devirlerde ve mühitlerde nesillerden nesillere intikal eden ve hususiyle geceleri söylenen masalların ilk yaratıcılarını bilemiyoruz. Sonraları hâfızadan hâfızaya geçen bu mahsullerin “musannif” adı verilen ikinci ve üçüncü elden anlatıcıları karşımıza çıkıyor. Biz Türkçede bu sanatçıya “masalcı” adını veriyoruz (2016:370).

Heyecanlı bir anlatıma sahip olan masalların başlangıçlarında genellikle masal tekerlemeleri bulunmaktadır. Bu bölümde çoğunlukla dinleyenin ilgisini çekmek ve masalın bir hayal ürünü olduğunu bildirmek amaçlanır. Ayrıca masallardan da bir çıkarım yapmak söz konusudur. Konuyla ilgili Yardımcı, “Masal tekerlemelerinin belli bir görevi vardır. Başta söylenen, bir uyarma edasıyla masalın gerçek değil de eğlendirmek ve ibret dersi vermek için uydurulmuş şeyler olduğunu, olayların uydurma da olsa, çok eskiden geçmiş kabul edilmesi gerektiği vurgulanır” (2004:220) şeklinde ifadeye değinmektedir.

Yörede yapılan çalışma doğrultusunda iki masal örneğine ulaşılmıştır. Genelde çocukları uyuturken anlatıldığı ifade edilen masal örnekleri şu şekildedir:

Tilki ve Değirmen

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Derlendiği Yer: Demirci/ Mahmutlar Mahallesi

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde bir tilki varmış. Çetin geçen bir kış gününde tilki su içmek için dönen oluğu bulunan su değirmenine yaklaşmış. Döner oluğun içine giren tilki su buzlu olduğu için eşinmiş eşinmiş oradan dışarıya çıkamamış. Orada mücadele ederken bir bakmış sabah olmuş. Tilkinin ayakları ve gövdesi buzun içinde kalmış. Sadece kafası buzun dışındaymış. Tilki oradan kurtulmaya çalışırken kuyruğu kopmuş. Uzun geçen mücadelenin ardından tilki değirmenden kurtulmuş. Değirmenden kurtulan tilkinin arkadaşları, tilkiyle

“kuyruksuz tilki” diye dalga geçmişler. Tilki de bu durumdan dolayı üzüntü duyarak kendi inine girmiş ve bir daha tilkiyi gören olmamış.

Horoz ve Ebe

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Derlendiği Yer: Demirci/ Mahmutlar Mahallesi

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde küllük tepesinde bir horoz ve bir ebe bulunuyormuş. Horoz tepede sürekli eşiniyor ve ötüyormuş. Ebe de iş eğiriyormuş. Sonra horoz ebenin üstüne doğru öterek gitmeye başlamış. Ebe, “horoz git hayra öt üstüme üstüme gelme benim” demiş. Horoz bu duruma aldırış etmeden yine ebenin üstüne doğru gidiyormuş. Ebe bu sefer ise “horoz git işi yersin kafana” demiş. Horoz da ebeye, “altınlarımı ver de gideyim” demiş. Ebe şaşkınlıkla “bende altın ne arasın” demiş. Böylelikle horoz duruma sinirlenmiş ve kanatlarını açarak ebeye doğru saldırarak gibi yaklaşmış. Bu durumu gören ebe korkusundan oracıkta ölmüş.

3.2. HALK HİKÂYELERİ

Halk hikâyeleri, çoğunlukla aşk ve kahramanlık konularını kapsayan, var olan gerçek durumları hayal gücüyle birleştirerek aktaran sözlü gelenek ürünleri olarak ifade edilmektedir.

Genellikle sevgi ve kahramanlık gibi iki ana unsur çerçevesinde oluşan halk hikâyeleri, roman öncesi anonim ürünlerin sözlü gelenekte süren bir aşaması olarak değerlendirilir. Halk hikâyeleri ne kupkuru bir tarih, ne de bir hal tercümesidir. Gerçek yaşantılara dayanmakla beraber hayal unsuruna geniş yer verilerek olaylar zenginleştirilir (Yardımcı, 2004:272-273).

Anadolu’da halk hikâyeleri hakkında günümüze kadarki süreçte yapılan çalışmaların varlığı gözlenmektedir. Türk halk hikâyelerinin toplumdaki işlevi incelendiğinde, bunlarda zaman ve mekân kavramı çerçevesinde inanç, tarih ve kültürel unsurlara sıklıkla yer verildiği ifade edilmektedir. Elçin, bu duruma ilişkin “Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde ‘efsâne, masal, menkabe, destan vb.’ mahsullerle beslenerek dinî, tarihî, içtimâî hâdiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhâfaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir” (2016:444) ifadesine yer vermektedir.

Halk hikâyeleri, türkülerle etkileşim içinde bulunmaktadır. Konuyla ilgili yapılan incelemelerde türkülerin genellikle yaşanmış olaylara binaen meydana geldiği ifade edilmektedir. Bu doğrultuda hikâye anlatımında ve aktarımında türküler önem arz etmektedir.

Yapılan araştırmalarda hikâyeler ve türkülerin birbiriyle olan bağlantısının önemli olduğu vurgulanmaktadır; çünkü hikâyelerin doğuşu türküler ile başlamıştır. Türküler hikâye anlatma geleneğini oluşturan temel yapı taşlarından biridir. Âşıklar saz eşliğinde hikâyelerini anlatırken, sadece türkü söylemekle kalmayıp okudukları türkülerin aralarına kendi peşrevlerini de eklemişlerdir (Evren, 2014:20).

Mahmutlar Mahallesi'nde alan araştırması esnasında yörede halk hikâyesi örnekleri tespit edilmiştir. Tespiti yapılan halk hikâyesi örnekleri aşağıdaki gibidir:

Musa Oğlanın Hikâyesi³⁶

Kaynak Kişi: Mehmet Karcı

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Olayın geçtiği zaman tam olarak bilinmemekle birlikte Rahmanlar köyünde Musa adında birisi yaşamaktaymış. Musa düğün hazırlığı içindeymiş. Köyün yakınlarında bir değirmen bulunuyormuş. Musa, tahıllarını öğütmek için eşiğine yüklemiş ve bu değirmene gitmiş. Burada tahıllarını öğüten Musa, tekrardan köye dönmüş. Musa'nın belinde kapsonlu (barutlu) tabanca bulunmaktaymış. Eşeğin üstündeki tahılları indirmek isteyen Musa, tahılı yere bırakmak için kucakladığında tabancanın çakmakları açılmış. Tahılı yere koyan Musa'nın tabancası doğrulurken ateş almış ve Musa orada vurularak hayatını kaybetmiş.

---

³⁶ Kaynak kişi bu hikâyeyi babaannesi Elif Karcı'dan dinlediğini ifade etmiştir. Olayın Rahmanlar Mahallesi'nde gerçekleştiği bilgisine ulaşılmıştır. Bu hikâye, küçük farklılıklarla Eren'in *Gönül Dilinden Demirci* adlı kitabında da *Rahmanları Kara Duman Bürüdü Türküsünün Öyküsü* olarak yer almaktadır. Bu olay için seslendirilen *Demirciyle Rahmanların Arası* (Nota 28) (Bkz. s. 135) türküsünün sözel-ezgisi çalışmanın üçüncü bölümünde verilmiştir.

Yaşar Bey'in Hikâyesi³⁷

Kaynak Kişi: Mustafa Karakoç

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte geçmişte Mahmutlar Mahallesi civarında yaşayan Yaşar Bey adında bir yörük beyi bulunmaktaymış. Obada yaşayan bu bey bir gün eşkıyalar tarafından evinden alınmış. Daha sonra Yaşar Bey, bilinmeyen bir sebeple eşkıyalar tarafından öldürülmüş.

Yukarıda verilen hikâyelerin yanı sıra konuyla ilgili kaynak tarama yapılması sonucu yörede daha önceden yapılmış çalışmaların da varlığı gözlenmiştir. Hatta araştırma sırasında yapılan bir tespitin Eren'in *Gönül Dilinden Demirci* adlı çalışmasında farklı bir isimle kayıt altına alındığı belirlenmiştir. Çalışma sırasında sözlü kaynaklardan edinilen ve Eren'in *Gönül Dilinden Demirci* kitabında da yer alan hikâyeler şu şekilde aktarılmıştır:

Elif'im Türküsünün Öyküsü

Olay, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Demirci'nin batı yönünde bulunan Türkmen Dağı'nın güneydoğu yamaçlarında meydana gelmiştir. Elif, konargöçer bir ailenin cesur ve çok güzel bir kızıdır. Elif'in ailesi kışı geçirmek için hayvanlarıyla birlikte Dibek Dağı ve çevresine göç etmekte, yazı geçirmek için de Türkmen Dağı'ndaki yaylaya gelmektedir. Elif, silah kullanmakta ve ata binmektedir. Elif'in güzelliği ve altınları Türkmen Dağı'nda dilden dile dolaşır.

Elif, bir gün dağda gezerken su içmek için çeşmenin başına gider. Atını da sular ve bir ağaca bağlar. Elif de suyunu içer ve çeşmenin başında oturur. Tam bu sırada kendini takip eden iki yörük tarafından altınları için öldürülür. Ölüsü de sürüklenerek taşlık ve ağaçlık bir yere atılır. Ölüsü çobanlar tarafından bulunur ve ailesine haber verilir. Elif'i öldürenler daha sonra bulunur ve hapse atılır (Eren, 2017:98).

Gürecik Guza Düştü Türküsünün Öyküsü

Olay, 04.04.1954 yılında Demirci'ye bağlı Mahmutlar köyünde yaşanmıştır. Köyün alt tarafında bulunan Gürecik mıntıkasında köy halkının bağları bulunmaktadır. Ali evlidir ve Azime adında sekiz aylık bir kızı vardır. Bahri de on beş yaşındadır ve çobanlık yapmaktadır.

Olayın olduğu gün köyün doğu yönünde bulunan Karatepe mıntıkasında Ali'nin çifti vardır. Ali, çift dönüşü köye yaklaştığında bağının içinde koyun sürüsünü görür. Bu duruma kızan Ali, bağırarak bağa doğru gider. Bu sırada Osman ve Bahri adındaki

³⁷ Bu olay için söylenen ağıt örneğinin notalı haline çalışmanın üçüncü bölümünde yer verilmiştir. (Nota 24) (Bkz. s. 127)

çobanlar da koyunları bağdan çıkarır. Ali, önce Osman'ın üzerine yürür. Suçunu anlayan Osman, Ali'ye bağ çapalama sözü verir. Bu söz üzerine Ali, Osman'ı bırakıp Bahri'nin üzerine yürür. Bahri de o sırada bir yandan yürümekte, bir yandan da elindeki bıçakla ekmek kesip yemektir. Ali'nin kendisini dövmesinden korkan Bahri, Ali'yi üzerime gelme diyerek uyarır; fakat Ali, Bahri'nin bu uyarısını dinlemez. Ali ile Bahri kavgaya tutuşur. Kavga sırasında altta kalan Bahri, elindeki bıçağı Ali'nin karnına saplar. Orada bulunan Osman, kavgayı ayırır. Yaralanan Ali yerden kalkamaz. Osman köye koşar Ali'nin annesine ve babasına haber verir. Ali yaralı halde köye getirilir. Buradan da arabayla Demirci'ye hastaneye götürülür. Tüm uğraşlara rağmen Ali hastanede hayatını kaybeder. Bu türkü de bu olay üzerine yakılmıştır (Eren, 2017:100-101).

Nazife Türküsünün Öyküsü

Olay, 20.09.1917 yılında Demirci'nin Mahmutlar köyü ile Söğütçük köyleri arasında bulunan Umarçam(Ömerçam) mıntıkasında meydana gelmiştir.

O yıllar, Osmanlı Devleti'nin son yıllarıdır ve devlet otoritesi hemen hemen hiç yoktur. Çevrede eşkıyalar, asker kaçakları ve hırsızlar kol gezmektedir. Nazife ise henüz on dört yaşındadır ve günlerden cumadır. Nazife'nin babası cumaya gideceği için koyun otlatmaya gidemeyecektir. Koyunları otlatmaya ya Nazife'nin ya da Nazife'nin ablasının gitmesini ister. Nazife'nin ablası koyun otlatmaya gitmek istemez. Bunun üzerine babası da koyunları otlatmaya Nazife'yi gönderir. Gönderir ama köyden bir çobandan da Nazife'ye göz kulak olmasını ister. Koyun hırsızları da yaylada fırsat kollamaktadır. Nazife, gözlerden ırak, ıssız bir dere boğazına geldiğinde de hırsızlar harekete geçerler. Nazife'ye hem tecavüz ederler hem atın dizginiyle boğarlar, hem de ölüsünü dere yatağına gömerler. Koyunlarını da alıp Simav'a doğru yola çıkarlar. Nazife'nin akşam eve dönmemesi üzerine babası, akrabaları ve köylüleri Nazife'yi dağlarda aramaya başlarlar. Dağda ne Nazife'yi bulabilirler ne de koyunları. Bunun üzerine Nazife'nin babası ve akrabaları iz sürmeye başlar. Koyun sürüsünü biri beyaz atlı iki kişinin Simav'dan Gediz'e doğru götürdüklerini, hırsızlardan birinin koyunları sürdüğünü, beyaz atlı olanın da önden gittiğini, yol boyunca koyunlardan bazılarının yola dayanamayıp öldüğünü yol üzerinde bulunan köylülerden öğrenirler. Nazife'nin babası ve akrabaları hırsızların peşini bırakmazlar ve koyunların Kütahya üzerinden Eskişehir'e doğru götürüldüklerini öğrenirler. Hırsızların peşinden Eskişehir'e giderler ve hırsızları, koyunları trene yüklerken görürler. Hırsızlardan birini yakalarlar ve atlı olan diğer hırsız kaçar. Nazife'nin ölüsü de bir hafta sonra dağda dere boğazında bulunur. Ölüsünün bulunduğu bu yere "Nazife'nin Mezarı" adı verilmiştir. Bugün de hâlâ bu yere "Nazife'nin Mezarı" denilmektedir (Eren, 2017:107-108).

Rahmanlar'ı Kara Duman Bürüdü Türküsünün Öyküsü

Olay, 1940'ların sonlarında Demirci'nin Rahmanlar köyünde yaşanmıştır. Mehmet ve Hatice'nin oğlu olan Musa, köyün Kadirler sülalesindendir. Evli olan Musa, köyde çobanlık yapmaktadır. Musa, akşam olunca koyunlarıyla evlerinin önüne gelir. Tam o sırada kayını Mustafa da katırla değirmenden bir yük un getirir. Musa ve Mustafa un dağarcıklarını indirmek için biri katırın bir tarafına, diğeri de öteki tarafına geçer. Bu sırada Musa'nın belinde piştov denilen çakmaklı tabanca bulunmaktadır. Musa un dağarcığını kucakladığı sırada tabancanın çakmağı semerin ipine takılır ve çakmak açılır. Çakmağın açıldığını fark etmeyen Musa, ipten kurtulmak için uğraşırken tabancanın çakmağı düşer ve tabanca ateş alır. Karnından yaralanan Musa oracıkta can verir (Eren, 2017:108).

3.3. HALK ŞİİRİ ÖRNEKLERİ

Halk şiiri, Anadolu’da insanların çeşitli durumlar karşısında yaşadığı duygu ve düşünceleri ifade etmek amacıyla ürettikleri, çoğunlukla aşk, ayrılık, doğa, gurbet, özlem, ölüm, toplumsal olaylar, yiğitlik vb. konularla içeriği oluşturulmuş sözlü gelenek ürünleridir. Halk kültüründe geçmişten günümüze gelenek yoluyla aktarımı sağlanan halk şiiri, anonim özellik taşıdığı gibi yaratıcıları belli olan şiirler de bulunmaktadır. Elçin bu durumu “Türk Halk Edebiyatı’nda nazım, anonim ve ferdi olmak üzere iki kolda toplanabilir” (2016:7) şeklinde ifade etmektedir.

Halk şiirleri, tür ve biçim bakımından çeşitlilik gösterse de yapılan çalışmalarda genel olarak mani ve koşma tipi şeklinde iki ana başlık altında ayrılmıştır. Dilçin bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

Halk şiirinde *mâni* ve *koşma* tipi olarak iki ana biçim vardır. Aslında az sayıda olan öteki biçimler, bu iki ana biçimden çıkmıştır. Dizelerin kümelenişi, dizelerin hece sayısı ve uyak düzeni bakımından özellik gösterenler *biçim*, biçimi ne olursa olsun konu bakımından benzerlerinden ayrılanlar da *tür* adı altında toplanmıştır (2016:279).

Mahmutlar Mahallesi’nde yapılan alan araştırması sırasında özellikle *mani* tipi halk şiiri örneklerinin yörede yaygın bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Dilçin maniyi “...halk şiirinde en küçük nazım biçimidir. Yedi heceli 4 dizeden oluşur. Birinci ikinci ve dördüncü dizeler uyaklı, üçüncü dize serbesttir, uyak düzeni harflerle şöyle gösterilir: aaxa” (2016:279) şeklinde tanımlamaktadır.

Mahmutlar Mahallesi’nde alan araştırması sırasında tespiti yapılan halk şiiri örnekleri aşağıda verilmiştir:

Kaynak Kişi: Ayşe Çıracı

Yaşı: 92

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

-1-

Ekinler ekilirken
Dibine dökülürken
Ben yârimden ayrıldım
Şafaklar sökülürken

-2-

Kapı dibinde eşlik
Dibinde buldum beşlik
Ver anam sevdiğimi
Sürüp gitmez bu gençlik

-3-

Dereler doldu daşla
Gözlerim doldu yaşla
Ben nerelere gideyim
Bu gülmedik başla

-4-

Testi göydüm³⁸ dolmadı
Ta öyle olmadı
Aylıklara gidenlerin³⁹
Çileleri dolmadı

-5-

Merdivenim kırk ayak
Kırkına furdum⁴⁰ dayak
Yâr aklıma gelince
Seyirttim⁴¹ yalın ayak

---

³⁸ **Göydüm:** Koydum.

³⁹ **Aylıklara gitmek:** Mahalle dışında çalışmaya gitmek.

⁴⁰ **Furdum:** Vurdum.

⁴¹ **Seyirtmek (Seğirtmek):** Koşmak.

-6-⁴²

İğdenin iğdesi yok
Dibinin kölgesi⁴³ yok
Dokuz dane⁴⁴ yâr sevdim
Birin feydası⁴⁵ yok

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Yaşı: 66

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

-7-

Eşmeyi eşmeyenler
Suyundan içmeyenler
Gece gündüz ağlasın
Dengine düşmeyenler

-8-

Eşmeyi eştim derin
Suyundan içtim serin
Ya erinde ya gecinde
Fidan boylarım senin

-9-⁴⁶

Altın dişim ganamaz⁴⁷
Sevda bana yaramaz
Herkes varsın sevdiğine
Kendi düşen ağlamaz

---

⁴² Bu örnek, TRT Müzik Dairesi yayınlarında 3691 THM repertuvar numarasıyla kayıtlı Manisa/Demirci yöresine ait *İğdenin İğdesi Yok* isimli türkünün ilk dördlüğüyle benzerlik taşımaktadır.

⁴³ **Kölge:** Gölge.

⁴⁴ **Dane:** Tane.

⁴⁵ **Feydası:** Faydası.

⁴⁶ Tespit edilen bu örnek çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan *Ufacık Döşemenin Daşları* (Nota 14) (Bkz. s.101) türküsü sözlerinin bir dördlüğüyle aynıdır.

⁴⁷ **Ganamaz:** Kanamaz.

3.4. ATASÖZLERİ, DEYİMLER

Halk kültüründe sıklıkla kullanılan atasözleri, genel olarak tarihi süreçte belirli tecrübeler sonucunda meydana gelmiş ve zamanla halka mal olmuş kalıplaşmış kısa ve özlü sözler olarak tanımlanabilir. Aksoy, atasözünü “Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler” (1993:37) şeklinde tanımlamaktadır.

Atasözlerinin öğüt verici ve yol gösterici bir nitelik taşıması en önemli özelliklerindendir. Bunlar, bir toplumun maddi-manevi her türlü durumunu yansıtan ve o toplumun özelliklerini bir yönüyle içinde barındıran yapıtlardır. Erginer, çalışmasında “Atasözleri; bir milletin sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik, kısacası her türlü durumunu ortaya koyan bir haritadır. Bir milletin özelliklerine atasözlerine bakarak ulaşılabilir” (2010:9) şeklinde bir ifadeye değinmektedir.

Mahmutlar Mahallesi’nde kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen atasözü örnekleri incelenmiştir. Bunların Anadolu’da çoğu yörede kullanılan atasözleri olduğu tespit edilmiştir. Ağız, şive ve kelime sıralaması bakımından küçük farklılıklar gösterse de anlam olarak aynıdır.

Mahmutlar Mahallesi’nde kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen atasözü örnekleri aşağıdaki gibidir:

- Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü.
- Ayağını yorganına göre uzat.
- Ayı derisinden post olmaz, düşmandan dost olmaz.
- Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- Çaylar bulanmayınca durulmaz.
- Çivi çiviye söker.
- Düşenin dostu olmaz.
- Düşün düşün, hiç gan beygir mi alınır kışın.
- Ev alma komşu al.
- Galdır gaşını, yiyem aşını.
- Ganı ganla yumazlar, ganı suyla yurlar.

- Gara gün garardı galdı mı, gün doğmadan sultan doğar.
- Gülme gomşuna gelir başına.
- Gülünü seven dikenine gatlanır.
- İğneyi kendine, çuvaldızı başkasına batır.
- Kel başı berber yülür⁴⁸.
- Kızı kendi bildiğine koyarsan ya davulcuya ya zurnacıya varır.
- Orantına göre bişir aşını, gocana göre bağla başını.
- Sakla samanı gelir zamanı.
- Sarı öküzün yanında duran ya huyundan ya tüyünden belli olur.
- Söyleme dostuna o da gider söyler dostuna, bir günde gelir ot deper postuna.
- Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
- Tilkinin dönüp dolaşıp gelceği kürkçü dükkanıdır.
- Uyuz uyuzu ya eğrekte ya öğrekte bulur.
- Üzüm üzümü görerek gararır.
- Yağan yağmurun ardından kepenek sürleyip⁴⁹ durma.

Deyimler ise en az iki kelimeden oluşan bir kavramı veya düşüncüyü yansıtan kalıplaşmış sözler olarak ifade edilmektedir. Deyimleri oluşturan kelimeler genelde gerçek anlamı dışında kullanılmaktadır. Aksoy deyimleri, “Bir kavramı, bi durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” (1993:52) şeklinde tanımlamaktadır.

Atasözleri ile benzer nitelik taşıyan deyimlerin, somut kavramları kullanarak soyut kavramı açıklama özelliğine sahip oldukları bilinmektedir. Bu durumla ilgili Elçin, “Deyimler, atalar sözünde olduğu gibi soyut kavramları açıklamak için somut kavramlara başvururlar. Deyimleri teşkil eden kelime gruplarında benzetme yolu ile yapılanların hepsi veya biri gerçek anlamlarının dışında ve fakat anlam içindedirler” (2016:644) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

⁴⁸ **Yülür:** Tıraş Etmek.

⁴⁹ **Sürlemek:** Sürüklemek.

Mahmutlar Mahallesi'nde kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde, yöreye özgü deyim örnekleri tespit edilememiştir. Fakat görüşmeler sonucunda Anadolu'da farklı yörelerde yaygın olarak kullanılan aşağıdaki deyim örneklerine ulaşılmıştır:

- Anasının gözü.
- Ayıkla pirincin taşını.
- Bayramda seyranda.
- Bel bağlamak.
- Benden söylemesi.
- Benzetmek gibi olmasın.
- Bereket versin.
- Çileden çıkarmak.
- Darısı senin başına.
- Dayalı döşeli.
- Elden ayaktan düşmek.
- Elden geçirmek.
- Gözün aydın.
- İçini dökmek.
- İpsiz sapsız.
- İş işten geçmek.
- Kaderine küsmek.
- Önünü kesmek.
- Öte beri.
- Sabahın köründe.
- Sözünde durmak.
- Üste çıkmak.
- Yabana atmak.

3.5. BİLMECELER, TEKERLEMELER

Bilmeceler, Anadolu halk kültüründe yaygın olarak kullanılan sözlü kültür unsurları arasında yer almaktadır. Soru sorma kökenli olan bu unsurlar aynı zamanda içeriğinde cevabı bulmak için ipuçlarını da barındırırlar. Genel olarak cevaba değinmeden üstü kapalı bir şekilde söylenen bilmeceler, içerik olarak soyut ya da somut anlamlardan oluşan birçok konuya değinirler. İnsanların düşünme becerilerini de geliştiren bilmecelerin konu çeşitliliği bakımından insan, doğa, bitki, hayvan, rüya, akıl vb. gibi konuları işlediği bilinmektedir. Bilmeceler içeriğinde bir veya birden fazla soru da barındırabilmektedir.

Bilmeceler insan, hayvan, bitki, cansız maddeler, tabiat olayları ve öğeleri gibi somut nesnelerden tutun da, akıl, uyku, rüya, v.b. gibi soyut kavramlara kadar çok çeşitli konuları kapsar. (Soyut konular göze çarpacak kadar azınlıktadır.) Ayrıca, örneğin bir nesnenin değişik halleri, insanın çeşitli uzuvları, alfabenin ayrı harfleri, v.b. gibi ayrıntıların bilinmesini isteyerek çözümleri güçleştirmeyi ararlar. Kimi kez de bir tek bilmece içinde birkaç soru vardır; çözümü bulma durumunda olan kişi bir tek karşılık düşünürse şaşıracaktır (Boratav, 2016:127-128).

Halk edebiyatı ürünlerinde olduğu gibi bilmecelerin de kökenleri bireysel yaratmalara dayanmaktadır. Fakat halk arasında nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaştığı için bugün bunların ilk yaratıcılarını kestirmek mümkün değildir. Bu nedenle bilmecelerin aktarımı yapılırken, bu ürünler anonimleşme sürecine girmiş olurlar (Boratav, 2016:131).

Mahmutlar Mahallesi'nde kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda genel olarak Anadolu'nun farklı yörelerinde de kullanılan şu bilmece örneklerine ulaşılmıştır:

- Küçücük fıçıcık
İçi dolu turşucuk
Cevap: Limon
- Çarşıdan aldım bir tane
Eve geldim bin tane
Cevap: Nar

- Bilmece bildirmece
El üstünden kaydırmaca
Cevap: Sabun

- Kanadı var kuş değil
Boynuzu var koç değil
Cevap: Kelebek

- Seyirttim çıktım tepeye
Yular furdum gır sıpeye
Cevap: Tavşan

- Yedi delikli tokmak
Bunu bilmeyen ahmak
Cevap: Kafa

- Altı üstü mermer
İçinde bir al gelin oynar
Cevap: Dil

- Azcıcık boyu var
Gabacıcık yükü var
Cevap: Koyun

- Karşı dağda dedem oturu
Yüz elli yavru götürü
Cevap: Ardıç tohumu (ağaç)

Tekerlemeler ise dinleyicinin dikkatini çeken anlatıma sahip sözel bir tür olarak bilinmektedir. Albayrak, tekerlemeleri “Masal, hikâye, halk tiyatrosu, bilmece gibi türlerin içinde, âşık edebiyatında, çocuk oyunlarında ve bazı törenlerde

ya da bağımsız olarak görülen halk edebiyatı türü” (2010:519) olarak tanımlamaktadır.

Çoğunlukla birbirinden bağımsız ve zıt kavramları şaşırtıcı bir şekilde yan yana getiren tekerlemelerde eğlenceli bir aktarım sağlanmaya çalışılmaktadır. Boratav konuya ilişkin şu bilgilere yer vermektedir:

Tekerleme, birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya yığıp, mantıkdışı birtakım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır, örgüsü ve konusu bakımından bu özellik tekerlemenin başlıca vazifesini de belirler: O, beklenmedik hayal oyunlarının boşanıvermesiyle şaşırtmak, eğlendirmek, keyiflendirmek için başvurulan bir söz cambazlığıdır (2016:155).

Alanda kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda yöreye özgü tekerlemeler tespit edilememiştir. Fakat Mahmutlar Mahallesi’nde, Anadolu’nun birçok yöresinde de kullanılan aşağıdaki tekerlemelere ulaşılmıştır:

- Portakalı soydum
Başucuma koydum
Ben bir yalan uydurdum
Duma duma dum
Kırmızı mum
- Yağmur yağıyor
Seller akıyor
Arap kızı
Camdan bakıyor
- Dolapta pekmez
Yala yala bitmez
Ayşecik cik cik cik
Fatmacık cık cık cık
Sen bu oyundan çık

4. MEVSİMLİK RİTÜELLER

Mevsimlik Ritüeller/Bayramlar başlangıcı Orta Asya Türk kültürüne dayanan Anadolu halk kültüründe de özel günlerde devamlılığı süren geleneksel törenlerdir. Türkler, genellikle mevsim geçişlerinde gerçekleştirilen bu özel günlerde; kutlamalar, eğlenceler ve çeşitli etkinlikler yaparak bayramları anlamlandırmaktadırlar. Çay çalışmasında konuya ilişkin şu ifadeye yer vermektedir:

Türk topluluklarının da baharla ilgili gelenekleri ve türleri oldukça çeşitlidir. Ancak bahar bayramı geleneğinin Türkler’de tarihin en eski dönemlerine kadar indiği görülmektedir. Özellikle mevsimleri esas alan bayramlar, ilkbahar, güz ve yaz mevsimlerinde, bu mevsimlerin başında veya sonunda büyük törenlerle kutlanırlardı (1997:6).

Anadolu halk kültüründe çoğunlukla belirli tarihlerde kutlanan mevsimlik bayramlardan bazılarının yörelerin iklim koşullarına göre farklılık gösterdikleri bilinmektedir.

Mevsimlik bayramların kutlama zamanları doğa, iklim ve ekoloji koşullarına bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Örneğin koç katımı kışın kısa sürdüğü baharın erken geldiği bölgelerde güz başlarında, baharın geç geldiği yerlerde güz sonlarında yapılır. Buna karşılık nevrüz, hıdırellez gibi bayramlar her yerde aynı tarihlerde kutlanır. Kimi bayramların zamanını yerli üretim şartları, bazılarını ise genel bir “takvim geleneği” belirler (<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12699/mevsimlik-bayramlar.html>).

Mahmutlar Mahallesi’nde yapılan alan araştırmasında mevsimlik ritüeller içerisinde yer alan *Hıdırellez*’in yöreye özgü uygulamalarla birlikte kutlandığı tespit edilmiştir.

4.1. HİDİRELLEZ

Albayrak, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan Hıdırellez ritüelini “Hızır ve İlyas adlarından oluşan hıdırellez, Hızır ile İlyas Peygamberlerin her yıl buluştuklarına inanılan milâdî 6 Mayıs (Rumî 23 Nisan) gününe ve bu günde yapılan geleneksel bayrama verilen ad” (2010:267) şeklinde tanımlamaktadır.

Türkler Hıdırellez’i geçmişte halk takvimine göre mevsimlerle ilişkilendirerek bir geçiş noktası olarak görmüşlerdir. O dönemlerde yaşayan halk, bir yılı yaz ve kış olmak üzere iki bölüme ayırmıştır. Bunlar arasında Hıdırellez, kışın sona erip yazın başlangıcı olan 6 Mayıs tarihi olarak kabul edilmiştir.

Hıdırellez günü (*Rûz-ı Hızır*) halk takviminde yazın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Türkler arasında halk takvimine göre bir yıl iki ana bölüme ayrılmaktadır. Hıdırellez gününden yani 6 Mayıs'tan 8 Kasım'a kadar süren devre 186 gün olup Hızır günleri adıyla anılmaktadır. Bu dönem yaz mevsimi olarak adlandırılır.

8 Kasım'dan 6 Mayıs'a kadar süren ikinci devre kış devresi olup Kasım günleri olarak adlandırılmakta ve 179 gün sürmektedir (Yardımcı, 2004:103).

Türk dünyası ve Anadolu halk kültüründe uzun zaman öncesinden süre gelen Hıdırellez, çoğu yörede çeşitli uygulamalarla varlığını devam ettirmektedir. Bu doğrultuda konuya ilişkin yapılan alan araştırmasında yörede *Hıdırellez* gününde gelenekselleşmiş pratikler gözlemlenmiştir.

Alanda yapılan görüşmeler doğrultusunda Hıdırellez gününün yörede çeşitli sebeplerden (hava şartları vb.) dolayı bazen birkaç gün erken veya geç olarak gerçekleştirildiği bilgisine ulaşılmıştır. Hıdırellez günü kadınlar, ilk olarak mahalle yakınında yer alan *Dede Yanı* yatırını ziyaret ederler. Halk burada birtakım dini ritüellerini (namaz kılma, yatırın etrafında *Hu Allah* diyerek dönme) gerçekleştirir. Daha sonra halk tarafından dilekler dilenir ve orada bulunan ağaca bir bez parçası bağlanır. Devamında *Dede Yanı*'na dua edilerek buradaki ritüel tamamlanır. Bu işlemlerin ardından mahallenin “alaçukur” ismi verilen mevkisine gidilir. Burada kadınlar tarafından çeşitli oyunlar canlandırılır.

Fotoğraf 6. Mahmutlar Mahallesi'nde Dede Yanı Yatırında Yapılan Ritüelden Bir Görünüm

Fotoğraf 7. Mahmutlar Mahallesi'nde Hıdırellez Etkinliğinden Bir Görünüm

Hıdırellez günü Mahmutlar Mahallesi Alaçukur mevkisinde yörede kadınlar tarafından sergilenen oyunlar şunlardır: Aleyler Oyunu (Bkz. s.51), Bezirgâncı Başı Oyunu (Bkz. s.54), Değirmenci Oyunu (Bkz. s.57), Leylek Oyunu (Bkz. s.62). Bu oyunlar sergilendikten hemen sonra özellikle dömbelek (darbuka) ve kaşıklar eşliğinde genelde yöresel oyun hava örneklerine (şıkır hava ve seksek havası) yer verilir. Orada bulunanlar bu yöresel örneklerle seslendirme yaparak kendi aralarında eğlenirler. Bu işlemlerden sonra etkinlik sonlanır.

5. KÖY SEYİRLİK OYUNLARI

Anadolu'da geçmişten günümüze kadar uzanan süreçte Türk halk kültürü gelenekleri kapsamında yer alan *köy seyirlik* ya da *köy orta oyunları* olarak adlandırılan uygulamaların varlığı bilinmektedir. Kırsal kesimde yaşayan insanların yılın belirli günlerinde bir araya gelerek sergiledikleri oyun türlerinden oluşan bu pratikler, çeşitli amaçlar doğrultusunda ortaya konmaktadır.

Köy Ortaoyunları, köylülerin uzun kış aylarında ve hususiyle düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenleyip oynadıkları dram karakterli temsillerdir. Bu temsiller, târihî kaynakların verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre çok eski bir sözlü geleneğe dayanmaktadır. Bu gelenek 1071 târihinden sonra da ozanların yanı sıra, Anadolu'da devam etmiş ve bugüne kadar yaşayıp gelmiştir (Elçin, 2016:671).

Köy seyirlik oyunlarında tiyatral gösterimlerin içinde yerel müzik unsurlarının da yer aldığı bilinmektedir. Müzik örnekleri genel olarak oyuna özgüdür

ve yöresel nitelik taşımaktadır. Boratav çalışmasında konuya ilişkin “Seyirlik köylü oyunlarının pek çoğuna çalgı takımı (davul zurna) katılır; kadınların çıkardıkları oyunlarda tef ile ezgiler söylenip, belli yerlerde, danslar eklenir” (2016:242) bilgisine yer vermektedir.

5.1. ALEYLER OYUNU

Aleyler oyunu, Hıdırellez günü yapılan pratikler çerçevesinde kadınlar arasında sergilenen yöreye özgü bir oyundur. Her tekrarında kişi sayısı değişebilen bu oyunda, yan yana bulunan iki grup karşılıklı olacak şekilde yerlerini alır. Oyunda kız isteme merasimlerinde görülen benzer bir durum canlandırılır. Bu canlandırma sırasında ezgisel olarak yer verilen diyalogların notası aşağıdaki gibidir:

Nota 1. Aleyler Aleyler

**ALEYLER ALEYLER
(ALEYLER OYUNU)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Yöre Halkı (Kadınlar)

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 160$

A ley ler a ley ler tos to pa lak a ley ler

Ne is ter sin ne is ter sin bi zim a ley ler

İ çi niz de i çi niz de bir kız gör dük o nu is te riz

O kı zın o kı zın a dı nı bi ze den bi ze

O kı zın o kı zın a dı Ni met ge lin dir

Bi zim kız al lı dır us lu dur ken di li ğin den

va ra maz Si zin gön lü nüz ol sun da

da vul la zur nay la a lır ge li riz

1. Grup

Aleyler aleyler tostopalak aleyler

2. Grup

Ne istersin ne istersin bizim aleyler

1. Grup

İçinizde içinizde bir kız gördük onu isteriz

2. Grup

O kızın o kızın adını bize den bize

1. Grup

O kızın o kızın adı Nimet⁵⁰ gelindir

2. Grup

Bizim kız allıdır usludur kendiliğinden varamaz

1. Grup

Sizin gönlünüz olsun da davulla zurnayla alır geliriz

Bu diyalogun ardından 1. grup karşı tarafa kızını almak için dömbelek eşliğinde gider ve kızını alıp gelirler.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Aleyler Aleyler adlı yörede tespit edilen müzikli oyun örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatıyla yazıldığı ve tek dizeli nazım biriminden oluştuğu gözlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye şeması ise a/a/b/c/d/e/b şeklindedir. Müzikli oyun örneğinin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise nevada rast 5’lisi ile seyir ettiği, metrik örgüsü 2+3 şeklinde 5/8’lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Eserin müzikal yapısı biçim yönünden incelendiğinde tek cümleli⁵¹ (a) biçimden oluştuğu tespit edilmiştir.

⁵⁰ Buradaki isim oyun tekrarlandığında her defasında değişmektedir.

⁵¹ “Cümle: Birbirini tamamlayan en az iki cümlecğin oluşturduğu ezgisel bütüne denilir. Bir başka deyişle, soru cümlecği ile yanıt cümlecğinin birleşmesi cümleyi oluşturur” (Akdoğan, 2003:52).

Fotoğraf 8. Mahmutlar Mahallesi'nde Aleyler Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm

5.2. BEZİRGÂNCİ BAŞI OYUNU

Hıdırellez günü kadınlar arasında sergilenen *Bezîrgâncı Başı*⁵² oyununda, iki kişi karşılıklı el ele tutuşup kapı şekli yaparlar. Bunlardan birisine *kapıcı başı* ismi verilmektedir. Bunun yanı sıra orada tek sıra halinde arka arkaya sıralanan kişilerden oluşan *kervan* ismi verilen bir grup daha bulunur. Kervanın en önünde bulunan kişiye ise *kervancı başı (bezîrgâncı başı)* ismi verilmektedir. Kervan alanda çember şeklinde dolaşarak kapı önüne gelir. Burada kişiler arasında ezgisel olarak gerçekleştirilen diyalog ve notası aşağıdaki gibidir:

⁵² Bu oyunun Anadolu'nun farklı yörelerinde çocuk oyunu olarak sergilendiği bilinmektedir. Fakat uygulamada ve oyuna eşlik eden ezgide küçük farklılıkların bulunduğu belirlenmiştir.

Nota 2. Aç Kapiyı Kervanım Geçsin

**AÇ KAPIYI KERVANIM GEÇSİN
(BEZİRGÂNCİ BAŞI OYUNU)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Yöre Halkı (Kadınlar)

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

♩ = 80

Aç ka pı yı ker va nım geç sin Ka pı cı ba şı ka pı cı ba şı

Ka pı hak kı ne ve rir sin Ker van cı ba şı ker van cı ba şı

Kervancı başı:

Aç kapıyı kervanım geçsin

Kapıcı başı kapıcı başı

Kapıcı başı:

Kapı hakkı ne verirsin

Kervancı başı kervancı başı

Yukardaki diyaloglar gerçekleştirildikten sonra aşağıda verilen ezgisiz bölüm söylenir:

Kervancı başı:

Ardımda kumaş topum var

Sana kumaş topumu veririm

Bu diyalogdan sonra kervan kapıdan geçer. Bu uygulama birkaç kez tekrarlandıktan sonra oyun tamamlanır.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Aç Kapıyı Kervanım Geçsin adlı müzikli oyun örneği sözel açıdan değerlendirildiğinde serbest şiir formatında, beyit nazım birimiyle yazıldığı belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye şeması ise ab/ab/cd şeklindedir. Müzikli oyun örneğinin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında, belirli bir makam dizisinin olmadığı fakat duyum olarak hüseyini makam dizisi etkisi yarattığı söylenebilir. Örnek, usul yönünden incelendiğinde 4/4'lük ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Eserin müzikal yapısı biçim yönünden incelendiğinde ise tek cümlecikli⁵³ (a1) biçimden oluştuğu tespit edilmiştir.

---

⁵³ “Cümlecik: Ezgisel gidiş sırasında, çok ender de olsa makamın durak veya güçlü seslerinden birinde, ama, çoğunlukla ilgili makamın durak ve güçlü seslerinin dışında bir ses üzerinde soluklanışı sonucu oluşan ezgisel kalıba cümlecik denilir” (Akdoğan, 2003:51).

Fotoğraf 9. Mahmutlar Mahallesi'nde Bezirgancı Başı Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm

5.3. DEĞİRMENCİ OYUNU

Yörede Hıdırellez günü kadınlar tarafından sergilenen *Değirmenci*⁵⁴ oyununda, bir grup daire şeklinde yere oturur. Bu grup oyunda değirmenci rolünü üstlenmektedir. Tek sıra halinde arka arkaya sıralanan ikinci grup ise bu dairenin etrafında döner. Bu grup getirdiği mahsulün (buğday, darı) değirmenci tarafından öğütülmesini ister. Bu oyunda ezgisel olarak geçen diyalog ve notası aşağıda verildiği gibidir:

⁵⁴ Bu oyunun isim olarak benzeri Kastamonu/Tosya yöresinde de yer almaktadır. Fakat tespit edilen bu oyunun sergilenmesi ve sözel-ezgisi bakımından yöreye özgü olduğu belirlenmiştir.

Nota 3. A Gâvur Değirmenci

**A GÂVUR DEĞİRMENCİ
(DEĞİRMENCİ OYUNU)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Yöre Halkı (Kadınlar)

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

♩ = 150

A gâ vur de ğir men ci A do muz de ğir men ci

Ü ğüt buy dey da rı yı Sa na da da rı ve rim

Ah ge lin ol maz ol maz Vâl la hi ol maz ol maz

Bu buy dey le iş gö rül mez Kal dır buy dey da rı yı

1. Grup (Ayakta olanlar)

A gâvur değirmenci
A domuz değirmenci
Üğüt⁵⁵ buydey⁵⁶ darıyı
Sana da darı verim

2. Grup (Oturanelar)

Ah gelin olmaz olmaz
Vallahi olmaz olmaz
Bu buydeyle iş görölmez
Kaldır buydey darıyı

1. Grup

A gâvur değirmenci
A domuz değirmenci
Üğüt buydey darıyı
Sana ilbademi⁵⁷ vercem

2. Grup

Ah gelin olmaz olmaz
Vallahi olmaz olmaz
İlbadeyle iş görölmez
Kaldır buydey darıyı

1. Grup

A gâvur değirmenci
A domuz değirmenci
Üğüt buydey darıyı
Sana şelvarımı⁵⁸ verim

---

⁵⁵ Üğüt: Öğüt.

⁵⁶ Buydey: Buğday.

⁵⁷ İlbade: Hırka, Ceket.

⁵⁸ Şelvar: Şalvar.

2. Grup

Ah gelin olur olur
Vallahi olur olur
Şelvar ile iş görülür
Üğüt buydey darıyı

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *A Gâvur Değirmenci* adlı müzikli oyun örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatıyla, dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye şeması ise aabc/dddb/aabe/dddb/aabc/fffb şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise ezginin uşşak makam dizisinde, metrik örgüsü 2+3+2+3 şeklinde 10/8'lik ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Müzikal yapı biçim yönünden incelendiğinde ise eserin tek cümleli (a) biçimden oluştuğu belirlenmiştir.

Fotoğraf 10. Mahmutlar Mahallesi'nde Değirmenci Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm

5.4. DEVE OYUNU

Mahmutlar Mahallesi'nde araştırma kapsamında yörede varlığı çok eskilere dayanan *deve gecesi* adlı bir uygulama tespit edilmiştir. Yörede her yıl kurban bayramının birinci veya ikinci gününün akşamında gerçekleştirilen bu uygulama, insanlar arasında birlik, beraberlik ve yardımlaşmayı güçlendirmek amacı taşımaktadır. Alan araştırması sırasında bu gecede gerçekleştirilen pratikler şu şekilde gözlemlenmiştir:

Deve gecesinin yapılacağı akşam yöre insanları mahalle merkezinde bulunan aile çay bahçesinde toplanır. Bunun yanı sıra deve buraya gelmeden önce mahalli icracılar da burada yerlerini alırlar. Bu gecenin tamamında müzik eşliği bulunmakta olup, mahalli icracılar tarafından; kaval, klarnet, davul, keman, cümbüş çalgılarıyla genelde yöreye özgü örnekler seslendirilmektedir. Yörede etkinlik başlamadan önce devenin kostümüyle ilgili bir ön hazırlık yapılır. Bu doğrultuda önceden belirlenen iki kişi (erkekler) tarafından deve kostümü giyilerek gerekli hazırlıklar tamamlanır. Deve rolünü oynayacaklarla birlikte devenin yanında bir de çoban bulunur. Devenin, topluluğun bulunduğu alana gelmesiyle birlikte etkinlik başlar. Deve öncelikle burada bulunan kişilerden sırayla para toplar. Yöre halkından gönüllü olanlar kendi durumlarına göre deveye bir miktar para verir. Buradaki işlem bittiğinde topluluk eski belediye binasının önüne geçer. Bu alanda yöresel örneklerden ve oyunlardan sergilenir. Belirli bir süre sonra topluluk mahallenin sokaklarında gezmeye çıkar. Yapılan bu gezi sırasında deve, evlerden para toplamaya devam eder. Topluluk mahallenin belirli yerlerinde duraklayarak yöresel oyunları icra eder. Bu duraklanan yerlerin birisinde deve yere yatarak ölü taklidi yapar. Ölü taklidi yapan devenin başında *Devem Gelir Mısırdan* (Nota 26), (Bkz. s.131) adlı serbest ritmik yapıda bir ağıt örneği seslendirilir. Bu gezme tamamlandığında deve gecesi sonlanır.

Fotoğraf 11. Mahmutlar Mahallesi'nde Deve Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm

Yörede özellikle deve gecesinde seslendirilen uzun hava örneklerine genellikle *destan* adı verilmektedir. Geçmişte deve gecesinde bu uzun havaların çoğunlukla kaval çalgısı eşliğinde seslendirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu gecede yörede tespitlerine yer verilen *Ayaş Yollarından Aştım da Geldim* (Nota 21), (Bkz. s.119) *Söyle Doktor* (Nota 6), (Bkz. s.82) *Tiren Gelir Gışladan* (Nota 7), (Bkz. s.84) örneklerinin de seslendirildiği gözlemlenmiştir.

Yukarıda açıklanan etkinlikte geçmişte deveye para yerine bayramda kesilen kurbanların etlerinden birer parça verildiği ifade edilmiştir. Toplanan etlerin ise bu gecenin ertesi günü köy odasında (şimdiki yemekhane) pişirilerek yöre halkına ikram edildiği bilgisi elde edilmiştir. Günümüzde toplanan para miktarı ile mahalle halkı, ortak kullanım alanlarıyla ilgili eksiklikleri tamamlamaktadır.

5.5. LEYLEK OYUNU

Yörede Hıdırellez gününde kadınlar tarafından sergilenen leylek oyununda katılımcılar çember şeklinde sıralanır. Etkinlikte bulunan ve genellikle gençlerden seçilen iki kişi çemberin orta yerine gelir. Çemberde yer alanlar tarafından alkışla ritim tutularak oyunun sözel-ezgisi seslendirilir. Ortaya çıkan oyuncular ise alkışla ritim tutarak ve çömelip zıplayarak oynarlar. Oyun sırasında seslendirilen sözel-ezginin notası aşağıdaki gibidir:

Nota 4. Leylek Leylek Lekirdek

**LEYLEK LEYLEK LEKİRDEK
(LEYLEK OYUNU)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Yöre Halkı (Kadınlar)

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

♩ = 190

♩

Ley lek ley lek le kir dek Ha ni ba na çe kir dek Çe kir de ğin i çi yok

♩

Ge lin k1 zın sa ı yok

Leylek leylek lekirdek
Hani bana çekirdek
Çekirdeğin içi yok
Gelin kızın saçı yok

Tepelini⁵⁹ ala godum
Kağıtlara sara godum
Gelin gelcek diye godum
Ay aşkın leylek a seki leylek

Not: Bu müzikli oyun örneğinin ilk dörtlüğü Anadolu'nun çeşitli yörelerinde gözlenen, çocuk oyunlarında söylenen tekerlemeler ile benzerlik taşımaktadır.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Leylek Leylek Lekirdek adlı müzikli oyun örneği sözel açıdan incelendiğinde, serbest şiir formatıyla yazıldığı ve dörtlük nazım biriminden oluştuğu belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye şeması ise aabb/ccca şeklindedir. Müzikli oyunun müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ezginin uşşak makam dizisinden oluştuğu belirlenmiştir. Ritmik açıdan incelenen örneğin metrik örgüsü 2+3+2+3 şeklinde 10/8'lik ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Örneğin ezgi yapısı biçim yönünden incelendiğinde tek cümleli (a) biçimden oluştuğu belirlenmiştir.

Fotoğraf 12. Mahmutlar Mahallesi'nde Leylek Oyunu Sergilenirken Bir Görünüm

⁵⁹ **Tepeli:** Yörede düğün sırasında gelinin başına taktığı fese verilen isim.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAHMUTLAR MAHALLESİ HALK KÜLTÜRÜNDE MÜZİK UNSURLARI

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmada, Manisa ili Demirci ilçesi Mahmutlar Mahallesi halk kültürü içerisinde yer alan müzik unsurlarının tespiti, incelenmesi ve kayıt altına alınarak kalıcılığın sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca yöreye özgü somut olmayan kültürel varlıkların tespiti yapılarak elde edilen ürünlerin halk müziği repertuvarlarına kazandırılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve yapılan tespitler doğrultusunda analizler gerçekleştirilerek bilimsel sonuçlara ulaşılması da araştırmanın amaçları arasındadır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma, yörede somut olmayan kültürel unsurların tespit edilmesi, kayıt altına alınması, incelenmesi ve aktarımının sağlanması açısından önem arz etmektedir. Daha önce çalışmanın yapılacağı alanda halk kültüründeki müzik unsurları ve uygulamalar hakkında kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması da araştırmanın önemini oluşturacaktır.

3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma,

1. Manisa ili Demirci ilçesi Mahmutlar Mahallesi halk kültüründe yer alan ve çalışma sürecinde tespit edilen; *ninniler*, *askerlik türküleri*, *iş türküleri*, *kına türküleri*, *düğün türküleri* ve *ağıtlar* ile,
2. Yüksek lisans programı için ayrılan süre ve araştırmacının sağlayabileceği maddi olanaklar ile sınırlandırılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Bu çalışmada,

1. Alanla ilgili yapılan literatür taraması sonucu elde edilen bilgilerin amaca uygun ve gerekli olduğu,
2. Verilerin toplanması sürecinde kaynak kişilerle yapılan görüşmede kullanılan soruların amaca uygun olduğu,
3. Görüşme sırasında kaynak kişilerden alınan cevapların gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

5.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma, genel çerçevede nitel bir araştırma özelliği taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırma *tarama modeli* çerçevesinde hazırlanmıştır. Tarama, geçmiş ile günümüz arasında varlığı tespit edilen durumları, özüne bağlı kalarak aktarmayı hedefleyen bir araştırma modeli olarak bilinmektedir. Bu bakımdan üzerinde durulacak konu ile ilgili ön bilgilerin elde edilmesi ve eksiklerin belirlenmesi önemlidir. Bu modele ilişkin Karasar çalışmasında şu bilgilere yer vermektedir:

Tarama, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde “gözleyip” belgeleyebilmektir (2016:109).

Yukarıdaki bilgiler ve yapılan hazırlık doğrultusunda araştırmada tarama modeli kullanılarak alandaki halk kültürü ürünleri gözlemlenmeye çalışılmıştır.

Sosyal bilimler disiplinlerinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, alan araştırması yöntem ve tekniklerinin sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir. Özellikle bu tip çalışmalarda literatür taraması, gözlem ve görüşme teknikleri en sık kullanılan yöntemler arasında gelmektedir. Kullanılan bu yöntemlerle bilgi ve bulgulara kaynağında erişilmesi ve daha doğru sonuçlara ulaşılması hedeflenmektedir.

Literatür tarama genel olarak herhangi bir çalışma konusu ile ilgili ulaşılabilen yayımlanmış kaynakları kapsar. Bu doğrultuda yayımlanmış kitaplar,

tezler, dergiler, makaleler ve çeşitli çalışmalardan faydalanılır. Kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda, veri toplama araçlarını hedefe uygun şekilde seçme olanağı sağlanarak araştırma sürecine yön verilir.

Literatür taraması, sizin ilgilendiğiniz konuya ilişkin bilgileri bulmanızı, araştırmanıza kuramsal bir temel kazandırmanızı ve sizinkine benzer çalışmaların sonuçlarını görmenizi sağlar. Seçtiğiniz konuya ilişkin önceki çalışmaları inceleyerek araştırma probleminizin daha önce cevaplanıp cevaplanmadığını da bulabilirsiniz. Aynı zamanda araştırmanızı nasıl yapacağınıza ilişkin fikirler geliştirmenize ve kullanabileceğiniz veri toplama araçlarını belirlemenizde yardımcı olur. Araştırmanız sonucunda elde ettiğiniz sonuçları, diğer araştırma sonuçları ile karşılaştırarak farklılık ve benzerliklerin nedenleri hakkında fikir yürütmenize de yardımcı olur (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014:45).

Alan araştırmalarında araştırma konusuna ilişkin verilerin toplanma sürecinde kullanılan bir diğer teknik ise gözlemdir. Gözlem, çalışma doğrultusunda ihtiyaç duyulan bilgiyi var olduğu yerde ya da verileri elde etme hedefine uygun olarak hazırlanan ortamda yapılmaktadır. Gözlemlenen durumlar araştırmacı tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Gözlem, toplumsal yaşamın anlaşılmasında toplumbilimciye yardımcı olan bir araçtır. Ancak bu araç, öyle gelişigüzel değil, sistemli ve amaçlı bir biçimde düzenlenmiştir. Bir başka deyişle, gözlem, olayları kendi doğal akışları ve oluşumları içinde, ya da önceden bilinçli olarak hazırlanan koşullar altında sistemli ve amaçlı olarak inceleyerek, bilgi sağlama sürecidir (Güven, 1996:63).

Alan araştırmalarında verilerin toplanması işleminde, bir araştırmaya ilişkin gerekli gözlem yapıldıktan sonra sözlü kaynaklar ile görüşmelerin gerçekleştirildiği bilinmektedir. Görüşme genel olarak insanların bir konu hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ve genelde bilinmeyen bir durumla ilgili bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilen soru-cevap yöntemi olarak ifade edilebilir. Kozak, konuya ilişkin çalışmasında “Görüşme, katılımcıya bir dizi açık uçlu soruların sorularak belirli bir konu üzerindeki düşünce ya da gözlemleri hakkında bilginin toplanmasıdır. İzlenen yöntem, soru-yanıt şeklinde olup, görüşme metinleri yazılı ya da sözel ortamda kayıt altına alınmaktadır” (2017:89) şeklinde bir açıklamaya yer vermektedir. Görüşme yöntemi bilimsel kaynaklarda *yönlendirilmiş görüşme* ve *yönlendirilmemiş görüşme* teknikleri şeklinde iki bölümde incelenmektedir. Yönlendirilmiş görüşme hakkında Ekici çalışmasında “Derlemeci tarafından önceden hazırlanmış ve mümkünse bir kısmı ezberlenmiş soruların, belli bir sıra içerisinde kaynak kişiye yöneltilmesi yoluyla yapılan derleme çalışmasıdır” (2010:72) bilgisine yer vermektedir.

Bir araştırmada görüşme yapmak üzere belirlenen kaynak kişiler, ilgili çalışmanın sonucuna ulaşmada önemli rol oynamaktadır. Ekici, konuya ilişkin “Halk bilgisi ürünlerini ilk defa yaratan, yeniden yaratıp nakleden, gerekli durumlarda bunların bütününü veya ana özelliklerini aktarabilen veya icr  edebilen ve de bunların derlemeciler tarafından yazılı, sözlü ve görsel olarak kaydedilmesi için sunumunu yapabilen kişilere ‘Kaynak Kişi’ adı verilir” (2010:30) şeklinde bir tanımlamaya yer vermektedir.

Yukarıda belirtilen ifadeler ve araştırmanın içeriğine yönelik yapılması gereken öneriler doğrultusunda Mahmutlar Mahallesi’ndeki kaynak kişilerle karşılıklı görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yapılan tespitler kayıt altına alınmıştır. Ayrıca çalışmanın raporunun oluşturulması aşamasında yazılı kaynaklar, görsel ve duysal materyallerden de yararlanılarak araştırmaya y n verilmiştir.

5.2. VERİLERİN TOPLANMASI

Bir araştırmada verilerin özenle belirlenmesi ve toplanması çalışmanın sürecini, hedefini ve sonucunu doğrudan etkilediği bilinen bir gerçektir. Veri, genel olarak çalışma yapılacak konunun hedefleri doğrultusunda elde edilecek işlenmemiş bilgi olarak tanımlanmaktadır. Karasar, bu durumla ilgili aşağıdaki ifadeye yer vermektedir:

Veri, henüz “işlenmemiş kanıt”tır. Örneğin, bir nesnenin rengi, ağırlığı, yaşı; bireyin belli bir konudaki görüşü, tutumu ve davranışı birer veridir. Araştırmada, veri denince, araştırma amacını gerçekleştirmek, bir konuda karar verebilmek için gerekli kanıt (dayanak) akla gelir. Bu kanıtların ne olacağı ve nerelerden sağlanacağı, araştırma planlanırken kararlaştırılır (2016:172).

Tez konusu kapsamında Mahmutlar Mahallesi’nde yapılan bu araştırmada, alanın tarihsel, sosyal, kültürel durumları ile ilgili yapılan çalışmalar incelenerek  n bilgilere ulaşılmıştır. Alanda konu ile ilgili kapsamlı bir çalışma olmaması sebebiyle “Manisa İli Demirci İlçesi Mahmutlar Mahallesi Halk Kültüründe Müzik Unsurları” adlı yüksek lisans tez çalışmasının yapılmasına karar verilmiştir.

Mahmutlar Mahallesi müzik unsurları ile ilgili yapılan araştırmalar neticesinde, yayımlanmış sadece bir kaynağın olduğu belirlenmiştir. Bu  alışma, Sezai Eren’in hazırlamış olduğu *Gönül Dilinden Demirci* adlı kitaptır. Çalışmada genel olarak Demirci ilçesine bağlı farklı mahalle ve köylerinden tespit edilen halk

müziği örneklerine yer verilmiştir. Bu örnekler arasında Mahmutlar Mahallesi'nden tespit edilen 10 adet türkü de bulunmaktadır. Ancak yörenin müzik unsurlarıyla bağlantılı açıklayıcı bilgilere, analizlere ve yöreye özgü müzikli uygulamalara yer verilmediği gözlenmiştir. Bu doğrultuda Mahmutlar Mahallesi'nin müzik unsurları ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılması uygun görülmüştür.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen gözlemler sonucunda yörede sağlıklı yönlendirmelerin yapılabilmesi için uygun bir rehberin belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda 28.08.2017 tarihinde mahalle muhtarı Nurullah Koyunoğlu ile irtibata geçilmiş ve araştırma çerçevesinde yörede verileri doğal hali ile aktarabilen doğru kaynak kişilerin belirlenmesi amacıyla planlamalar yapılmıştır. Alana ilk olarak 01.09.2017 tarihinde her yıl kurban bayramında düzenli bir şekilde gerçekleştirilen *deve gecesi* etkinliğini gözlemlemek için gidilmiştir. Daha sonra farklı zamanlarda alanda görüşme yapmak üzere sırasıyla 30.09.2017'de Recep Gömeç, Mustafa Karakoç, 25.10.2017 Veli Karakoç, Cennet Karakoç, 04.05.2018 Ayşe Çıracı, Neslihan Kıran, Ayşe Kıran, 14.05.2018 Recep Gömeç, İsmail Taştemel, 16.09.2018 Mehmet Karcı, 03.03.2019 Ayşe Çıracı, Neslihan Kıran 12.03.2019 Ayşe Çıracı, Neslihan Kıran ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu doğrultuda tespitlere yer verilmiştir.

Yapılan bu görüşmelerde kaynak kişilere çoğu önceden belirlenen, bir kısmı ise görüşme sırasında ortaya çıkan sorular yönlendirilmiştir. Kaynak kişiler ile yapılan görüşmeler elektronik cihazlarla hem sesli hem de görüntülü bir şekilde kayıt altına alınmıştır. Bu görüşmelerde kaynak kişilere yörenin müzik unsurlarına ilişkin yönlendirilen sorular genel olarak aşağıda verildiği gibidir:

1. Çocukları uyuturken hangi ninni örnekleri seslendirilmektedir?
2. Asker uğurlamalarında ve eğlencelerinde hangi örnekler seslendirilmektedir?
3. Kına geleneği çerçevesinde hangi örnekler yer verilmektedir?
4. Düğün geleneği çerçevesinde hangi tür örnekler seslendirilmektedir?
5. Yörede seslendirilen uzun havalar var mıdır, varsa hangi uzun havalar seslendirilmektedir?

6. Yörede hangi meslek türküsü örnekleri seslendirilmektedir?
7. Yörede hangi çalgılar kullanılmaktadır?
8. Yörede seslendirilen sözel-ezgisel örneklerin hikâyesi var mıdır?
9. Yörede ağıt yakma geleneği var mıdır, varsa kimler ağıt yakar?

5.3. VERİLERİN İŞLENMESİ

Bilimsel araştırmalarda veriler toplandıktan sonra veriler işlenerek çalışmaya devam edilir. Bir çalışmada bilgi ve bulguların ham hallerinin sistematik bir şekilde çözüme ulaştırılınca kadar geçirdiği süreç *verilerin işlenmesi* olarak bilinmektedir. Konu ile ilgili Galtung “Verilerin çözümlenecek duruma gelinceye kadar geçirdiği ön hazırlıklardır” (Galtung, akt. Karasar, 2016:248) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir. Nitelikli sonuçlara ulaşmak için bu aşamada araştırmanın asıl amacı göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kozak, bu durumu “Sağlıklı bir veri analizi kuralı olarak verinin ne kadarlık kısmına gereksinim duyulduğunun analiz edilmesi gerekmektedir. Çünkü toplanan veri, sadece araştırmanın önceden belirlenen amaçları doğrultusunda analize alınmalıdır” (2017:135) şeklinde açıklamaktadır.

Bu araştırmada literatür tarama, gözlem ve görüşme tekniğiyle elde edilen bilgiler incelenerek yorumlanmıştır. Bu kapsamda alanda tespit edilen halk müziği örnekleri notaya alınarak kalıcı hale getirilmiştir. Yörede seslendirilen örnekler sözel ve müzikal açıdan incelenmiş ve bu doğrultuda değerlendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca alanda belirlenen yerel terimler, mevsimlik ritüel ve köy seyirlik oyunları da açıklanmaya çalışılmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

6.1. CUMHURİYET DÖNEMİNDE MANİSA İLİ VE ÇEVRESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN İLK DERLEME ÇALIŞMALARI

Anadolu’da Cumhuriyet Dönemi’nde ilk halk müziği ürünlerinin derlenmesi 1920’li yıllara rastlamaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kültür şubesinde halk müziği derleme çalışmalarının yapıldığı bilinmektedir. Bu dönemde gerçekleştirilen derleme çalışmalarının başlangıcı ile ilgili Emnalar kitabında “1920-22 yılları arasında, ‘Milli Eğitim Bakanlığı Hars Dairesi’ kurulmuş ve Halk musikisinin derlenmesi ile ilgili anket çalışmaları yayınlanmıştır” (1998:40) şeklinde bilgiye yer vermektedir. Yapılan anket çalışmalarından sonra aynı kurum tarafından görevlendirilen kişilerce alana bizzat gidilerek yerinde derlemeler gerçekleştirilmiştir. “Atatürk döneminde bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Hars (Kültür) Müdürlüğü kurularak (1920) 1925 yılında Seyfettin Âsaf ve Sezâî Âsaf kardeşler Batı Anadolu’ya halk müziği derlemelerine gönderilmiş, derlenen türküler 1926 yılında *Yurdumuzun Nağmeleri* adıyla yayımlanmıştır” (Tan, 2003:30).

Cumhuriyet Dönemi’nde yapılan ilk çalışmaların ardından ülkemizde müzikle ilgili çeşitli kurumlar kurulmuş ve bunların da kısa bir süre içinde derleme çalışmalarına başladığı gözlenmektedir. Bu dönemde ilk kurulan ve halk müziği derlemeleri gerçekleştiren İstanbul Belediyesi Konservatuarı (Darü’l Elhan)’dır. Bu kurum tarafından dört derleme gezisi düzenlenmiş ve bu gezilerde Anadolu’nun çeşitli yörelerine gidilerek buralarda halk müziği örnekleri kayıt altına alınmıştır. Yapılan bu gezilerle ilgili olarak Altınay çalışmasında şu bilgileri paylaşmaktadır:

İstanbul Belediye Konservatuarı olarak da anılan kurumda folklor ve halk müziğine ilk yaklaşımlar Yusuf Ziya Demirci’nin müdürlük yaptığı döneme tesadüf eder. Onun şahsi eğilim ve sevgisiyle başlattığı girişimler neticesinde bir derleme heyeti kurulmuş bu heyet 1926-1929 yılları arasında yurdun çeşitli yörelerine dört gezi yaparak 850 civarında ezgi toplamıştır (2004:96).

Bu kurumun gerçekleştirmiş olduğu derleme çalışmalarının ikinci gezisinde Manisa ili ve bu ilin ilçesi Alaşehir’in de içinde bulunduğu ifade edilmektedir. “...Geziye 1927 Temmuzunda gidilmiştir. 250 ezgi derlenmiştir. Araştırma için gidilen şehirler; Konya, Ereğli, Karaman, Alaşehir, Manisa, Ödemiş, Aydın’dır. Bu geziye; Yusuf

Ziya, Ekrem Besim, Muhittin Sadak, Ferruh Arsunar katılmıştır” (Emnalar, 1998:41).

Darü'l Elhan'ın Manisa ve çevresinde gerçekleştirdiği bu geziden sonra uzun bir süre bu yörede derleme çalışmalarına rastlanılmamaktadır. Bu süreçten sonra Ankara Devlet Konservatuvarı'nın gerçekleştirmiş olduğu derleme çalışmaları dikkat çekmektedir. Tan, Ankara Devlet Konservatuvarı'nın kuruluşu ve yapmış olduğu çalışmalara şu şekilde değinmektedir:

Halk müziği derlemelerinde ikinci büyük faaliyet Ankara Devlet Konservatuvarınca gösterilmiştir. 1936 yılında Ankara'da kurulan Konservatuvarın derleme ekipleri, Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün desteğiyle 1937-1953 yılları arasında bütün yurdu taradı, Konservatuvar Müdürlüğünün İhsan Hınçer'e gönderdiği bir yazıya göre (TFA, S.22, 5/1951) ilk 14 derleme gezisinde 6565 halk türküsü ve oyun havası, mum plâğa, bakalit plâğa alındı....Ankara Devlet Konservatuvarının derleme gezilerinde Muzaffer Sarısözen, Halil Bedi Yönetken, Mahmut Ragıp Gâzimiha, Ulvi Cemal Erkin, Necil Kâzım Akses, Hasan Ferit Alnar, Cevat Memduh Altar, Mithat Fenmen, Nurullah Taşkıran, Tahsin Banguoğlu, teknisyen Rıza Yetişen ve Arif Etikan görev yapmışlardır. Bu derlemeler, 1970'li yıllara kadar aralıklarla ve özel olarak sürdürülmüştür (2003:53-54).

Yapılan bu derleme gezileri sırasında Manisa ve çevresinde gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde, Ankara Devlet Konservatuvarı'nın ikinci derleme gezisi sırasında yöreye ilişkin tespitler yaptığı görülmektedir.

1938'de yapılan bu geziye iki grup halinde devam edilmiştir. I. tetkik grubu, Ferit Alnar'ın başkanlığında; Kütahya, Afyon, Denizli, Aydın, İzmir, Manisa ve Balıkesir illeri dahilinde derlemeler yapmıştır. Gezi bir buçuk ay sürmüştür. Bu grup Ferit Alnar, Cevat Memduh Altar, Halil Bedii Yönetken, Tahsin Banguoğlu ve teknisyen Rıza Yetişen'den ibaretti. 604 parça halk türküsü ve oyun havası derlenmiştir. Bu bölgenin en karakteristik havaları, zeybeklerdir (Altınay, 2004:133).

Darü'l Elhan ve Ankara Devlet Konservatuvarı'nın gerçekleştirmiş olduğu bu geziler kapsamında Manisa'nın yanı sıra Demirci'nin de içinde bulunduğu ilçelerde de birtakım çalışmaların yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

6.2. MANİSA İLİ VE ÇEVRESİNDE GÜNÜMÜZE KADAR YAYINLANMIŞ OLAN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ

Bu bölümde Manisa ili ve çevresinde bu çalışmanın yapıldığı tarihe kadar yayınlanan, resmi ve diğer notalı yayınlarda yer alan halk ezgilerine yer verilmiştir.

6.2.1. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda Yayınlanan Ezgiler

TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda kayıtlı olan Manisa iline ait halk müziği eserleri derleme bilgileri ile birlikte repertuar numaraları sıralarına göre **Ek 1**'de sunulmuştur.

Yine TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda kayıtlı olan Demirci ilçesine ait halk müziği eserleri derleme bilgileri ile birlikte repertuar numaraları sıralarına göre **Ek 2**'de sunulmuştur.

6.2.2. Diğer Notalı Yayınlarda Bulunan Ezgiler

TRT Türk Halk Müziği Repertuarı dışında yayımlanmış kaynakta Sezai Eren'in çalışmasında (Gönül Dilinden Demirci Kitabı) Demirci ve çevresine ait halk ezgileri derleme bilgileri ile birlikte **Ek 3**'de sunulmuştur. Bu kitapta TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda yer alan Demirci yöresine ait 3 adet halk ezgisi de paylaşılmıştır.

6.3. MAHMUTLAR MAHALLESİNDE TESPİT EDİLEN MÜZİK TERİMLERİ

Bu bölümde çalışma kapsamında yöreye özgü olarak tespit edilen müzik terimleri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen *şıkır hava*, *seksek (sekme) havası* ve *dömbelek* terimleri aşağıda açıklanmaktadır.

6.3.1. Şıkır Hava

Yörede dokuz zamanlı (9/8) ritmik yapıdaki oyun eşlikli örneklerle verilen isimdir. Çoğunlukla kadınlar arasında yer verilen şıkır hava, yörede kaşıklı oyun havaları arasında yer almaktadır. Oyun, oyuncuların karşılıklı olarak birbiri ve kendi etraflarında dönerek sergilenir. Oyun genellikle el davulu, dömbek (darbuka) ve kaşık çalgıları eşliğinde icra edilir. Alanda tespiti yapılan *Oğlanın Adı* (Nota 11), (Bkz. s.95), *İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)* (Nota 12), (Bkz. s.97), *Elma Attım Eline* (Nota 13), (Bkz. s.99), *Ufacık Döşemenin Daşları* (Nota 14), (Bkz. s.101), *A Laleli Dağlar* (Nota 15), (Bkz. s.103), *Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne* (Nota 16), (Bkz. s.105), *Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)* (Nota 17) (Bkz.107), *Çeşmelerin Başına* (Nota 18) (Bkz.111) isimli eserler şıkır hava örnekleridir.

6.3.2. Seksek (Sekme) Havası

Yörede dokuz zamanlı (9/8) ritmik yapıdaki oyun eşlikli örneklerle verilen isimdir. Bu örnekler de şıkır havada olduğu gibi genelde kadınlar tarafından kaşıklarla karşılıklı olarak oynanmaktadır. Oyun figürlerinde ise kişiler, şıkır havadan farklı olarak sekerek oynamaktadırlar. Genelde el davulu, dömbek (darbuka) ve kaşık çalgıları eşliğinde seslendirilen örnekler şıkır havadan daha ağır bir tempoda icra edilmektedir. Alanda tespiti yapılan *Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim* (Nota 19), (Bkz. s.114), *Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer* (Nota 20), (Bkz. s.116) isimli eserler seksek (sekme) havası örnekleridir.

6.3.3. Dömbelek

Türk müziğinde ritim sazları arasında yer alan *darbuka* çalgısının Mahmutlar Mahallesi'nde kullanılan adıdır.

6.4. YÖREDE TESPİT EDİLEN HALK MÜZİĞİ ÜRÜNLERİ

Halk kültürünün önemli bir parçası olan halk müziği ürünleri, insanların yaşadıkları olayları ve bununla birlikte meydana gelen çeşitli duygulanımları sözel ve ezgisel olarak aktaran önemli türler arasında gelmektedir. Bu doğrultuda farklı coğrafyalarda var olan halk müziği ürünleri, toplulukların yaşantılarına önemli derecede ışık tutmaktadır. Anadolu coğrafyasında özellikle sözlü örnekler çoğunlukla *türkü* terimi olarak adlandırılmaktadır.

Türkü ismi köken olarak incelendiğinde kelimenin genel olarak Türk kültürüne özgü bir terim olduğu ve Türk'e ait anlamını içerdiği bilinen bir gerçektir. Emnalar, bu durumu “Türkü teriminin kaynağı, Türk sözcüğüdür. Türk sözcüğünün sonuna nispet eki ulanarak Türki elde edilmiş, bu sözcük zamanla türkü biçimine girmiştir” (1998:183) şeklinde ifade etmektedir. Bu yönüyle türküler, Türk halk kültüründe ayrı bir yere sahiptir.

Türküler konu itibari ile incelendiğinde, günlük hayatta insanın başından geçen belli başlı durumların sözlerin içeriğini oluşturduğu bilinmektedir. Dolayısıyla türküler bu bakımından geniş bir yelpazeye sahiptir. Artun, konuya ilişkin şu bilgilere yer vermektedir:

Türkülerin konuları arasına aşk duyguları, günlük olaylardan etkilenmeler, savaşlardaki kahramanlıklar vb. girmektedir. Folklor ürünleri olarak işlenen türküler, insanımızın yaşama biçimini yansıtır. Halk edebiyatı ile halk musikisi en çok türkülerde bir araya gelir. Çünkü insanımız sevdasını, sevgisini, sevincini, tasasını, yığıtlığını, hüznünü, kederini, umutlarını, kısacası hayatının büyük bir bölümünü türkülerin diliyle söylemiştir. Türküler insanoğlunun başına gelen olayları, bunun toplum içindeki iz ve akislerini, aşk, hasret, gurbet gibi insanların ortak duygularını, mertlik ve kahramanlık gibi milli karakteri ve tarihi olayları konu alan bir kültür hazinesidir (2015:44).

Sözlü gelenek ürünleri açısından kültürün nesilden nesile aktarımında büyük bir öneme sahip olan türküler, geniş kitleler tarafından benimsenmekte ve bu yönüyle halkın ortak malı olarak görülüp farklı ortamlarda icra edilmektedir.

Türküler halkın malı, sevilmiş, beğenilmiş ve ağızdan ağıza dolaşan kültür ürünleri olduklarına göre yayılmaları pek tabiidir. Sosyal bir temele, yüklü bir duyguya, kuvvetli bir müziğe dayanan türküler, asker ocağında, düğün, dernek ve kır eğlencelerinde, okullarda; halk sanatçıları, öğretmenler, askerler, köçekler ve çalgıcılar aracılığıyla daha geniş çevrelere yayılırlar (Özbek, 1994:64).

Ancak bu yayılma sürecinde türkülerde söz ve ezgi bakımından birtakım değişiklikler meydana gelebilmektedir. Bunun sonucu olarak bir yörede üretilmiş türküyeye, farklı yörelerde varyant ya da çatal yapılarda rastlanılmaktadır. Albayrak, bu durumu “Türkülerde değişme hem sözde hem de ezgide olabilir. Sözler değişik ezgiyle söylendiği gibi, ezgiye de değişik sözler monte edilebilir. Bundan dolayı bazı türkülerin birden çok yöreye ait olduğunu görmek mümkündür” (2010:538) şeklinde açıklamaktadır.

Sözel açıdan incelenen türkülerin genel olarak hece ölçüsüyle yazılan halk şiiri örneklerinden oluştuğu ifade edilmektedir. Farklı ölçü birimlerinden oluşan bu sözel örnekler genellikle iki bölümde incelenmiştir. Birinci bölümün asıl sözlerden (bent), ikinci bölümün ise nakarattan oluştuğu bilinmektedir. Nakarat bölümü her bendin sonunda tekrarlanmaktadır. Bu bölüm çeşitli kaynaklarda *bağlama* veya *kavuştak* olarak da adlandırılmaktadır.

Türküler şekil yönünden kıtalar biçiminde, duraklı veya duraksız, 7-15 heceli kalıplarla yazılmıştır. Türkülerde kıtalar yapı bakımından iki bölümden oluşur. Birinci bölüm türkülerin asıl sözlerinin bulunduğu “bent” adı verilen bölümdür. İkinci bölüm ise bendin sonunda tekrarlanan “nakarat”tır. Bu bölüme “bağlama” ya da “kavuştak” da denir. Bentler ve kavuştaklar kendi aralarında kafiyelenir. Türküler, hece ölçüsünün bütün kalıplarıyla söylenebilir, ancak genellikle yedili, sekizli ve on birli hece ölçüsü kullanılmıştır (Artun, 2015:37-38).

Ezgileri bakımından incelendiğinde türküler, genel olarak akılda kalıcı bir yapıya sahiptir. Ancak bu ezgiler yörelerin yerel icra tekniklerine göre farklılıklar göstermektedir. Türküler ezgilerine göre genel olarak *usullü* ve *usulsüz* şeklinde iki ana başlıkta değerlendirilmektedir. Özbek çalışmasında konuya ilişkin “Genel olarak türkü denilince, usullü, ritimli, sözlü halk ezgileri gelir halkımızın hatırına. Oysa ezgileri dikkate alınarak türkülerini inceleyecek olursak, önce iki tip çıkar karşımıza: 1. *Usulsüz olanlar*, 2. *Usullü olanlar*” (1994:67) şeklinde bir ifadeye yer vermektedir.

Türkülerin sınıflandırmalarına ilişkin geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalarda çeşitli sonuçlara ulaşıldığı gözlenmektedir. Bu çalışmalarda türküler genel olarak konuları, ezgileri ve yapılarına göre tasnif edilmiştir. Bunlardan bir tanesinde Boratav, türkülerini konularına ve kullanıldıkları alanlara göre iki ana başlıkta sınıflandırmıştır:

“A” bölümünü belirleyen, türkülerin konuları, “B” bölümünü belirleyen de kullanıldıkları yerler, gördükleri vazifeler, ya da söylenmelerini şartlandıran vesilelerdir.

“A” bölümü şu çeşitlenmeleri gösterir:

1. Lirik türküler:

a) ninniler, b) aşk türküleri, c) gurbet türküleri, askerlik türküleri, hapishane türküleri, ç) ağıtlar, d) çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküler.

2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri.

3. Anlatı türküleri:

a) Efsane konulu türküler, b) bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküler, c) tarihlik konuları olan türküler.

“B” bölümünün çeşitlenmeleri:

4. İş türküleri.

5. Tören türküleri:

a) bayram türküleri, b) düğün türküleri, c) dinlik ve mezheplik törenlere değgin türküler, ç) ağıt töreninde söylenen türküler.

6. Oyun ve dans türküleri:

a) çocuk oyunlarında söylenenler, b) büyüklerin oyunlarında söylenenler (2016:171-172).

Halk müziği ürünleri alanında gerçekleştirilen çalışmalar doğrultusunda Mahmutlar Mahallesi’nde tespit edilen halk müziği örneklerinin ana başlığı olarak anonim halk müziği ürünleri uygun görülmüş ve bu kapsamda yörede tespit edilen unsurlar konularına göre sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında anonim halk müziği ürünlerinden yörede belirlenen örnekler ve konularına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Ayrıca yörede tespit edilen halk müziği ürünlerinin sözel ve müzikal açıdan değerlendirmelerine ilişkin analizlere de kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir.

6.4.1. Anonim Halk Müziği Örnekleri

Anonim, kelime anlamı olarak herhangi bir ürünün ortaya çıktıktan sonraki süreçlerinde yaratıcısının kaybolması şeklinde tanımlanabilir. Özünde birey yaratmaları olan bu ürünler genellikle belirli süreçlerden geçerken sözel-müzikal yapılarında çeşitli değişiklikler meydana gelmekte ve bu doğrultuda anonim özelliği kazanmaktadır. Genellikle eserlerin bir yerden başka bir yere taşınması sırasında gözlemlenen bu durumun aynı konumda zamana bağlı olarak da gerçekleştiği söylenebilir.

Anonim Halk Müziği, başlangıçta bir kişi tarafından yaratılmış olsa bile, zamanla halka mal olan, ağızdan ağıza dolaşırken belirli ölçüler içerisinde değişikliklere uğrayarak, ilk şekli ile yaratıcısı unutulmuş (bilinmez olan), melodik ve armonik yapısı kolayca anlaşılan ve az çok yerel özellikler taşıyan bir müziktir (Özbek, 2005:59).

Çalışma kapsamında konuyla ilgili yapılan alan araştırması sonucu yörede ulaşılan anonim halk müziği ürünleri; *ninniler*, *askerlik türküleri*, *iş türküleri*, *kına türküleri*, *düğün türküleri* ve *ağıtlar* şeklinde sınıflandırılmış ve aşağıda bu örneklerle yer verilmiştir.

6.4.1.1. Ninniler

Ninniler genellikle anne ya da büyükanneler tarafından küçük yaştaki çocukları uyuturken seslendirilen sözel-ezgisel halk ürünü olarak bilinmektedir. Duygulu, ninniye “Bebekleri veya küçük çocukları uyutmak ya da avutmak için ezgi eşliğinde özel sözler veya söz kalıplarıyla söylenen müzik türü” (2014:342) şeklinde tanımlanmaktadır. Aça’ya göre, ninnilerin ezgileri sakinleştirici, gevşetici ve uyku getirici yapılardan oluşmaktadır. Ninniye seslendiren kadın, ya hazır şiir örneklerinden faydalanarak ya da doğaçlama yoluyla ürettiği sözleri ortaya koyarak müziğe sözleri işler (2016:251).

Ninninin sözlerinin işlenmesinde annenin ruhsal durumu önemlidir. Annenin yaşadığı herhangi bir duygusal durum, ninninin sözel içeriğine yansımaktadır. Artun bu durumla ilgili “Ninnilerin oluşumunda, annenin ruhsal durumu, yaşanan olaylar, çocuğa duyulan özlemler rol oynar. Anne bazen eşinden, kaynanasından, akrabalarından yakınmalarını ninnilerde dile getirir. Her anne ninni yakabildiği gibi çevresinden duyduğu ninnileri de söyleyebilir” (2015:119) bilgisine yer vermektedir.

Mahmutlar Mahallesi’nde yapılan çalışmada ninni kavramının “nenni” şeklinde telaffuz edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Alanda tespit edilen ninni örneği *Nota 5*’de verildiği gibidir:

Nota 5. E Nenni Benim Oğlanım

**E NENİ BENİM OĞLANIM
(NENİ)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Neslihan Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 03.03.2019
Notaya Alan: Sadık Can Seven

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of four staves of music, each with a corresponding line of lyrics in Turkish. The lyrics are: "E e nen ni be nim oğ la nım u yu sun da bö yü sün nen ni", "Güç çük gu zum u yu sun da bö yü sün nen ni", "Nen ni be nim sa rı oğ la nım nen ni nen ni", and "Dat lı gu zum nen ni nen ni". The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests, as well as a repeat sign at the end of the fourth staff.

E e nen ni be nim oğ la nım u yu sun da bö yü sün nen ni

Güç çük gu zum u yu sun da bö yü sün nen ni

Nen ni be nim sa rı oğ la nım nen ni nen ni

Dat lı gu zum nen ni nen ni

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Yaşı: 66

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 03.03.2019

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

E nenni benim oğlanım uyusun da böyüsün⁶⁰ nenni

Güççük⁶¹ guzum⁶² uyusun da böyüsün nenni

Nenni benim sarı oğlanım nenni nenni

Datlı⁶³ guzum nenni nenni

Engin de derelerde bamyam olgun a yavrum

Gülsem oynasam yüreklerim yangın a yavrum

Nenni nenni a guzum nenni

Nenni datlı oğlanım nenni nenni

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *E Nenni Benim Oğlanım* adlı ninni örneği sözel açıdan incelendiğinde, serbest şiir formatıyla dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye yönünden incelemesi yapıldığında herhangi bir kalıplaşmış durumun görülmediği tespit edilmiştir. Ninni örneği müzikal açıdan incelendiğinde ise ezginin uşşak makam dizisinde, serbest bir ritmik yapıdan oluştuğu belirlenmiştir. Ninni örneği biçimsel açıdan değerlendirildiğinde ise tek cümleli (a) biçimden oluştuğu gözlenmektedir.

---

⁶⁰ **Böyüsün:** Büyüsün.

⁶¹ **Güççük:** Küçük.

⁶² **Guzum:** Kuzum.

⁶³ **Datlı:** Tatlı.

6.4.1.2. Askerlik Türküleri

Genellikle askerlik çağı gelmiş ve askere gidecek olan kişiler için seslendirilen örneklerdir. Bunların sözel içeriklerinde genelde askerlik sürecinde yaşanan durumlar ve askerde olan kişinin bekleyenleri tarafından duyulan özlem dile getirilmektedir. Yöntem çalışmasında konuya ilişkin “Genellikle askerlik görevini yerine getirmek için askere giden gençlerin ardından seslendirilen ve konu olarak; askerde yaşanan olayları, geride bırakılan acılı anne, baba, eş, nişanlı, sevgili ve arkadaşlarının işlendiği türkülerdir” (2016:46) şeklinde bir bilgiye yer vermektedir.

Mahmutlar Mahallesi’nde alan araştırması sırasında tespit edilen askerlik türkülerinde genel olarak aşk, özlem ve gurbet gibi konuların işlendiği gözlenmiştir. Araştırma sürecinde yörede tespiti yapılan askerlik türküsü örnekleri sözel-müzikal değerlendirmeleri ve notalarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Nota 6. Söyle Doktor

SÖYLE DOKTOR

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Emin Çıracı
Recep Gömeç
İsmail Taştemel
Mustafa Karakoç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 01.09.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

♩ = 90

Saz...

Söy le dok tor söy le ben ö le cek mi yim

Saz... Öl me den si la ma sağ va ra cek

mi yim Of genç li ğim ey vah Saz...

Kaynak Kişiler:

Emin Çıracı (60), Recep Gömeç (60), İsmail Taştemel (77), Mustafa Karakoç (56)

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 01.09.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Söyle doktor söyle ben ölecek miyim
Ölmeden silama⁶⁴ sağ varacak⁶⁵ miyim
Of gençliğim eyvah

Kışlanın önünde bir dolu testi
Çantanın kayışı boynumu kesti
Of gençliğim eyvah

İzmir'in içini dolaşamadım
Anama babama kavuşamadım
Of gençliğim eyvah

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Söyle Doktor adlı örnek sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatıyla yazıldığı ve beyit nazım biriminden oluştuğu gözlenmektedir. İlk sözler 12'li, ikinci ve üçüncü sözler 11'li, bağlantı bölümü ise 6'lı hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiye şeması aa/b/cc/b/dd/b şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise tahir makam dizisinde oluştuğu tespit edilmiştir. Ritmik yapı bakımından incelenen eserde 4/4'lük ve 5/4'lük usullerin değişken olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Ezgi biçim yönünden değerlendirildiğinde A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden⁶⁶ oluştuğu tespit edilmiştir.

---

⁶⁴ **Sıla:** Sıla.

⁶⁵ **Varacek:** Varacak.

⁶⁶ "Bölüm: Gerek ritmik, gerek makamsal olarak yarattığı etki nedeniyle birbirlerinden ayrılan ezgisel bütünler bölüm olarak adlandırılır" (Akdoğan, 2003:57).

Nota 7. Tiren Gelir Gışladan

TİREN GELİR GİŞLADAN

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Emin Çıracı
Recep Gömeç
İsmail Taştemel
Mustafa Karakoç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 01.09.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 85$

Saz...

Ti ren ge lir gış la dan

Di rek le ri fiş ne den Saz... Bu as ker lik

de ğil mi si yah da saç lı Cen ne tim a man

Ge lin le ri kiş ne den Saz...

Ga ze le de tel li ge lin ga ze le
Pen ce re si dep me yi nen kı rıl maz

Sa rı lay dım se nin gi bi gü ze le Saz...
Du du ge lin öp me yi nen da rıl maz

Kaynak Kişiler:

Emin Çıracı (60), Recep Gömeç (60), İsmail Taştemel (77), Mustafa Karakoç (56)

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 01.09.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Tiren⁶⁷ gelir gışladan⁶⁸

Direkleri fişneden⁶⁹

Bu askerlik değil mi *siyah da saçlı Cennet'im aman*

Gelinleri kişneden⁷⁰

Karşıda kürt evleri

Yayılır develeri

Cennet koyun sağıyor *siyah da saçlı Cennet'im aman*

Terliyor memeleri

(BAĞLANTI)

Gazele de telli gelin gazele

Sarılaydım senin gibi güzele

Penceresi depmeyinen⁷¹ kırılmaz

Dudu gelin öpmeyinen darılmaz

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Tiren Gelir Gışladan adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde mani nazım şekliyle, dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Bentlerinde 7'li hece ölçüsü kullanılan eserin bağlantı bölümünde ise 11'li hece ölçüsünün kullanıldığı tespit edilmiştir. Eserin kafiye şeması ise aaba/ccdd/eefe/ccdd şeklindedir. Örnek, müzikal açıdan değerlendirildiğinde tahir makam dizisinde, 4/4'lük ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Biçim açısından incelenen ezginin A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölümden oluştuğu tespit edilmiştir.

---

⁶⁷ **Tiren:** Tren.

⁶⁸ **Gışladan:** Kışladan.

⁶⁹ **Fişneden:** Vişneden.

⁷⁰ **Kişneden:** Kişneten.

⁷¹ **Depmeyinen:** Tepmeyinen (tepme ile).

Nota 8. Yırmana Yırmana Çıktım Direkten

YIRMANA YIRMANA ÇIKTIM DİREKTEN

Yöre: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Mehmet Karcı

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 16.09.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 170$

Saz...

Yır ma na yır ma na çık tım

di rek ten am man Gız se ni se

vi yom can dan yü rek ten

Gız se ni se vi yom can dan

yü rek ten am man A be nim gı
Ka vu şup der

zı ken sa ra ma dı ğım
di ni so ra ma dı ğım

Kaynak Kişi: Mehmet Karıcı

Yaşı: 71

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 16.09.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Yırmana⁷² yırmana çıktım direktten *amman*

Gız seni seviyom candan yürekten

Gök çeşmeden sular içtim kanmadım *amman*

Dokuz dirhem kurşun yedim ölmedim

Peslanların⁷³ bir dalını kırmışlar *amman*

Asker oğlanlara damga vurmuşlar

(BAĞLANTI)

A benim gız iken saramadığım

Kavuşup derdini soramadığım

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *Yırmana Yırmana Çıktım Direktten* adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde türkü nazım şekliyle oluşturulduğu ve beyit nazım biriminde yazıldığı tespit edilmiştir. Bentlerinde ve bağlantı bölümünde hece ölçüsünün 11'li kalıbı kullanılan eserin kafiye şeması ise aa/bb/cc/bb/dd/bb şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise tahir makam dizisinden oluştuğu belirlenmiştir. Ritmik açıdan incelenen örnekte 9/8'lik ve 15/8'lik usullerin değişken bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Ezginin biçim yönünden değerlendirmesi yapıldığında ise A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölümden oluştuğu belirlenmiştir.

⁷² **Yırmana:** Kendi çabası ile tırmanmak.

⁷³ **Peslan:** Fesleğen.

6.4.1.3. İş Türküleri

İnsanların çalışma hayatında, özellikle bağ, bahçe, tarla vb. yerlerde bireysel veya toplu halde çalışırken seslendirdikleri türkülerdir. Bu türkülerin konusu çoğu kez yapılan işlerle ilgili olmasının yanı sıra gündelik hayatta yaşanan olayları da içinde barındırmaktadır. Özbek, iş türkülerine ilişkin şu bilgilere yer vermektedir:

Toplumun günlük yaşantısının önemli bir kısmını kaplayan iş ve çalışma hayatının türkülere geçmesi ve orada şekillenmesi tabiidir. İş ve meslek türkülerinde çalışma hayatımızın ve mesleklerin özelliklerini çok yalın ve samimi bir şekilde görürüz. Bu tür türkülerde bahsedilen meslek veya iş ile türküler arasında yakından bir bağ aramak gerekmez. Hanelerde ufak bir iz veya bağlantıda küçük bir ilgi kâfidir. Çoğunun temsili karakteri vardır (1994:419).

Konu ile ilgili alanda yapılan görüşmelerde, geçmiş dönemlerde tarla işlerine işçi götürülürken zaman zaman çalgı çalan ve türkü söyleyen kişilerin de özellikle seçildiği bilgisine ulaşılmıştır. Yörede gerçekleştirilen araştırmada çoğunlukla düğün gelenekleri içerisinde yer verilen örneklerden bazılarının burada da seslendirildiği gözlenmiştir. Alanda iş türküsü olarak belirlenen; *İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)* adlı türkü sözel-müzikal değerlendirmesi ve notasıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Nota 9. İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)

**İNDİM YÂRİN BAHÇESİNE
(GADİFELER AĞACI)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Veli Karakoç
Cennet Karakoç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 25.10.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 245$

$\%$

Saz... İn dim yâ rin

bah çe si ne de ga di fe ler a ğa cı he le he le

ga di fe ler a ğa cı Ga di fe nin bir ya pı ra ğı da

ze hir den a cı he le he le ze hir den a cı

Oy na gel Du du Du du Sal lan gel Du du Du du ya Du du

Saz... $\%$

Kaynak Kişiler: Veli Karakoç (68), Cennet Karakoç (54)

Derlendiği Yer: Demirci/Merkez

Derleme Tarihi: 25.10.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

İndim yârin bahçesine de gadifeler⁷⁴ ağacı *hele hele gadifeler ağacı*
Gadifenin bir yaprağı da zehirden acı *hele hele zehirden acı*

İndim yârin bahçesine de gül gucak⁷⁵ gucak *hele hele gül gucak gucak*
El ettim yârin koynuna da dabanca⁷⁶ bıçak *hele hele dabanca bıçak*

İndim yârin bahçesine de gülleri çillenmiş *hele hele gülleri çillenmiş*
Orta yerde oynayan güzelin namı da ünlenmiş *hele hele namı da ünlenmiş*

(BAĞLANTI)

Oyna gel Dudu Dudu

Sallan gel Dudu Dudu *ya Dudu*

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı) adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatında yazıldığı ve nazım biriminin beyit olduğu belirlenmiştir. Bentleri serbest ölçüyle oluşturulan eserin bağlantı bölümü ise 7’li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiye şeması aa/bb/cc/bb/dd/bb şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında, hüseyini makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda oluşturulduğu tespit edilmiştir. Ezginin biçim yönünden değerlendirmesi yapıldığında ise A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölüme sahip olduğu belirlenmiştir.

---

⁷⁴ **Gadife:** Kadife.

⁷⁵ **Gucak:** Kucak.

⁷⁶ **Dabanca:** Tabanca.

6.4.1.4. Kına Türküleri

Kına türküleri, Anadolu düğün gelenekleri çerçevesinde özellikle geline kına yakma aşamasında seslendirilen türküler olarak bilinmektedir. Genellikle düğün gününden bir önceki günün akşamında kadınlar arasında yapılan merasimlerde bu türküleri yer verilmektedir. Yaşar çalışmasında kına türkülerine ilişkin “Türk halk müziği bağlamında tören türküleri adı altında (kına geceleri vb.) incelenebilen; Anadolu’da daha çok kadınlar arasında bazen de erkekler arasında düzenlenen geleneksel toplantılarda söylenen halk ezgilerinin genel adıdır” (2006:34) şeklinde bir bilgiye yer vermektedir. Kına gecesinde seslendirilen bu örnekler kimi zaman eğlendirme, kimi zaman ise gelin olacak kızı ve annesini ağlatma amacı taşımaktadır. Örnek, bu durumu “Kına gecesinde eğlenceler düzenlenir, maniler ve türküler söylenir, oyunlar oynanır. Türkülerin bir bölümü kızı ve anneyi ağlatan türden ezgilerdir” (2018:270) şeklinde açıklamaktadır.

Alan araştırması sırasında yörede tespit edilen, serbest ritmik yapıda seslendirilen *Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcük Ağacı* adlı kına türküsü örneği notasıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Nota 10. Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı

**EVLERİNİN ÖNÜ ÇİFTE ÇİFTE ÖRÜMCEK AĞACI
(KINA TÜRKÜSÜ)**

Yöre: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Neslihan Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 03.03.2019
Notaya Alan: Sadık Can Seven

Ev le ri nin ö nü çif te çif te ö rüm cek a ğa cı

a ğa cı Var dı ğın yer ler çif te çif te gö rüm ce li A gı zım

kı nan gut lu ol sun Var dı ğın yer de ge çi min dat lı ol sun

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Yaşı: 66

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 03.03.2019

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Evlerinin önü çifte çifte örümcek ağacı

Vardığın yerler çifte çifte görümceli

A gızım⁷⁷ kınan gutlu⁷⁸ olsun

Vardığın yerde geçimin datlı⁷⁹ olsun

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede kına türküsü kapsamında tespit edilen *Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı* adlı örneğin sözel açıdan değerlendirmesi yapıldığında serbest şiir formatında, dörtlük nazım birimiyle oluşturulduğu tespit edilmiştir. Serbest ölçü ile oluşturulan eserin kafiye şeması ise abcc şeklindedir. Kına türküsü örneği müzikal açıdan incelendiğinde, uşşak makam dizisinde olduğu ve dizi içerisinde altere ses kullanıldığı belirlenmiştir. Ritmik açıdan değerlendirilen eserin serbest ritmik yapıda icra edildiği tespit edilmiştir. Ezgi biçim yönünden incelendiğinde ise A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu gözlenmektedir.

---

⁷⁷ **Gızım:** Kızım.

⁷⁸ **Gutlu:** Kutlu.

⁷⁹ **Datlı:** Tatlı.

6.4.1.5. Düğün Türküleri

Düğün gelenekleri çerçevesinde yöreye özgü unsurları içinde barındıran, özellikle düğüne katılan misafirleri eğlendirme amacıyla yer verilen oyun eşlikli türkülerdir. Duygulu, konuya ilişkin “Düğünlerde çalınan, birçoğu oyun havası niteliğindeki eğlenceli ezgilerin tümü” (2014:170) şeklinde bir tanımlamaya yer vermektedir. Bu türküler genellikle yöreye özgü nitelik taşıdığı gibi başka bir yöreye ait olan örneklerden de oluşabilmektedir. Konu ile ilgili alanda yapılan çalışmada tespit edilen yöreye ait düğün türküleri, sözel-müzikal incelemeleri ve notaları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

Nota 11. Oğlanın Adı

OĞLANIN ADI

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Mehmet Karcı

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 16.09.2018
Notalayan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 240$

Oğ la nın a dı A li dir A li

Ce bin de el ma da lı Gö ren ma şal

lah de sin yâ rim yo la gel Ki min var böy

le yâ ri

Kaynak Kişi: Mehmet Karcı

Yaşı: 71

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 16.09.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Oğlanın adı Ali'dir Ali

Cebinde elma dalı

Gören maşallah desin *yârim yola gel*

Kimin var böyle yâri

Oğlanın adı Abdullah

Yâr beni yoldan saptırma

Kırmızı gülün ben oleyim⁸⁰ *yârim yola gel*

Ellere beni kokturma

Oğlanın adı yar Bekir

Çevreyi dolu getir

Çevre dolu gelmezse *yârim yola gel*

Saçıma sırma getir

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Oğlanın Adı adlı halk müzik örneği sözel bakımdan incelendiğinde serbest şiir formatında, dörtlük nazım biriminden oluştuğu belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye şeması ise aaba/cded/ffgf şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise hüseyni makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8'lik ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Biçim yönünden incelenen ezginin A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölümden oluştuğu belirlenmiştir.

---

⁸⁰ **Oleyim:** Olayım.

Nota 12. *İnip Gelir Yamadan (Yârîm Yola Gel)*

**İNİP GELİR YAMADAN
(YÂRİM YOLA GEL)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Recep Gömeç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 14.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 220$

Saz...

İ nip ge lir

ya ma dan En ta ri si ka ra dan

Ben se ni na sıl ve re yim yâ rim yo la gel

El le re gi ya ma dan Saz...

Kaynak Kişi: Recep Gömeç

Yaşı: 60

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 14.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

İnip gelir yamadan

Entarisi karadan

Ben seni nasıl vereyim *yârim yola gel*

Ellere gıyamadan

İnip gelir inişi

Yârin tatlı gülüşü

Gel yanıma sevdiğim *yârim yola gel*

Oluverem⁸¹ bu işi

İnip gelir tarladan

Gel *yârim gel kaymadan*

Saram seni sevdiğim *yârim yola gel*

Yâr sevdamdan caymadan

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)* adlı halk müziği örneği sözel açıdan değerlendirildiğinde mani nazım şekliyle dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Hece ölçüsünün 7'li kalıbı kullanılan eserde kafiye şeması aaba/ccbc/aaba şeklindedir. Örnek, müzikal açıdan incelendiğinde ise hüseyini makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde oluşan 9/8'lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Ezginin biçim yönünden incelemesi yapıldığında ise A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölümden oluştuğu tespit edilmiştir.

---

⁸¹ **Oluverem:** Olmak (yapmak).

Nota 13. Elma Attım Eline

ELMA ATTIM ELİNE

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Neslihan Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 250$

El ma at tım e li ne Gel me di mi

e li ne Yedi yıl lık se vi le rim

ay oğ lan Tes lim et tım e li ne

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Yaşı: 66

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 04.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Elma attım eline

Gelmedi mi eline

Yedi yıllık sevilerim⁸² *ay oğlan*

Teslim ettim eline

Elma verdim yer misin

Dadını⁸³ bilir misin

Kara gözlü sevdiğim *ay oğlan*

Nasılsın eyi⁸⁴ misin

Elmayı yiyen bilir

Dadına bakan bilir

Bu sevdanın derdini *ay oğlan*

Başına gelen bilir

Not: Bu halk müziği örneği, yine çalışma kapsamında yörede tespit edilen *Oğlanın Adı* (nota 11) adlı örnekle ezgi bakımından benzerlik göstermektedir.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Elma Attım Eline adlı düğün türküsü örneği sözel açıdan incelendiğinde mani nazım şeklinde oluşturulduğu ve nazım biriminin dördlük olduğu belirlenmiştir. Hece ölçüsünün 7'li kalıbıyla yazılan eserin kafiye şeması aaba/ccbc/dded şeklindedir. Düğün türküsü örneği müzikal açıdan değerlendirildiğinde ise hüseyini makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8'lik ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Ezginin biçim açısından değerlendirmesi yapıldığında ise A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölüme sahip olduğu belirlenmiştir.

---

⁸² **Sevilerim:** Sevdalarım.

⁸³ **Dadını:** Tadını.

⁸⁴ **Eyi:** İyi.

Nota 14. Ufacık Döşemenin Daşları

UFACIK DÖŞEMENİN DAŞLARI

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Ayşe Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 230$

U fa cık dö şe me nin daş la rı Goy ver dev let
Ya nı yo ci ğe ri min uç la rı
yâ rin go lu nu Se li mem is ke le yâr Din mi yo gö zü mün
yaş la rı

Kaynak Kişi: Ayşe Kıran

Yaşı: 62

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 04.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Ufacık döşemenin daşları

Yanıyo ciğerimin uçları

Goy⁸⁵ ver devlet yârın golunu *Selime 'm iskele yâr*

Dinmiyo gözümün yaşları

A buydeyim⁸⁶ buydeyim

Sereyim gurudeyim

Senin datlı⁸⁷ dillerini *Selime 'm iskele yâr*

Ben nasıl unudeyim⁸⁸

Altın dişim kanamaz

Sevda bana yaramaz

Herkes varsın sevdiğine *Selime 'm iskele yâr*

Kendi düşen ağlamaz

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Ufacık Döşemenin Daşları adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde, serbest şiir formatıyla oluşturulduğu ve nazım biriminin dörtlük olduğu belirlenmiştir. Genel olarak sözleri serbest ölçüyle yazılan eserin kafiye şeması ise aaba/ccdc/eefe şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise neva makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8'lik ritmik bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Müzikal yapı, biçim yönünden incelendiğinde ise eserin A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu belirlenmiştir.

---

⁸⁵ **Goy:** Koy (bırak).

⁸⁶ **Buydeyim:** Buğdayım.

⁸⁷ **Dath:** Tatlı.

⁸⁸ **Unudeyim:** Unutayım.

Nota 15. A Laleli Dağlar

A LALELİ DAĞLAR

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Recep Gömeç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 14.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 240$

$\%$

Saz...

A la le li dağ lar

ben sa na gel dim dim

La le le rin çok muş al ma ya gel dim

A la le li dağ lar ey val lah Saz...

$\%$

Kaynak Kişi: Recep Gömeç

Yaşı: 60

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 14.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

A laleli dağlar ben sana geldim
Lalelerin çokmuş almaya geldim
A laleli dağlar eyvallah

Ben gürgenden ok yaparım
Döner ardıma bakarım
A laleli dağlar eyvallah

Bahçe duvarını aştım
Kırmızı güle kavuştum
A laleli dağlar eyvallah

Not: Bu eserin ikinci sözleri, TRT Müzik Dairesi yayınlarında THM 3041 repertuvar numarasıyla yer alan Kütahya yöresine ait *Ben Gürgenden Ok Yaparım* adlı türkünün ilk sözleri ile varyant özelliktedir. Aynı zamanda ezgi bakımından da benzerlik göstermektedir.

Eserin Sözel ve Müzikal Analiz

A Laleli Dağlar adlı düğün türküsü örneği sözel açıdan incelendiğinde, serbest şiir formatında beyit nazım biriminden oluşturulduğu belirlenmiştir. İlk sözler 11’li ikinci ve üçüncü sözler ise 8’li hece ölçüyle yazılmıştır. Eserin bağlantı bölümünde ise 9’lu hece ölçüsü gözlenmektedir. Kafiye şeması ise aa/b/cc/b/dd/b şeklindedir. Eserin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında ise hüseyini makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Müzikal yapı biçim yönünden incelendiğinde ise eserin A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu gözlenmektedir.

Nota 16. Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne

YÖRÜK ÇADIR KURMUŞ ÇİMEN ÜSTÜNE

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Mehmet Karcı

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 16.09.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 230$

Yö rük ça dır kur muş

çi men üs tü ne a yâ rim Yâr fe si ni

eğ miş i man üs tü ne

Gi yin miş ku şan miş

İ çin de sa lı nır

yö rük a man bey le ri

a ğa la rı bey le ri

Kaynak Kişi: Mehmet Karcı

Yaşı: 71

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 16.09.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Yörük çadır kurmuş çimen üstüne *a yârim*

Yâr fesini eğmiş iman üstüne

Yörük yaylasında süt bakır bakır *a canım*

Sevdiğim yosmanın gözleri çakır

Yörük yaylasında yayleyemedim⁸⁹ *imanım*

Divane gönlümü eyleyemedim

(BAĞLANTI)

Giyinmiş kuşanmış yörük aman beyleri

İçinde salınır ağaları beyleri

Not: Bu türkünün ikinci ve üçüncü sözleri TRT Müzik Dairesi yayınlarında 1136 THM repertuvar numarasıyla kayıtlı *Yörük Yaylası* adlı eser ile varyant özellik göstermektedir.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede düğün türküsü kapsamında tespit edilen *Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne* adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde türkü nazım şekliyle oluşturulduğu ve nazım biriminin beyit olduğu belirlenmiştir. Eserin bentlerinin 11’li hece ölçüsüyle, bağlantı bölümünün ise 13’lü hece ölçüsüyle yazıldığı tespit edilmiştir. Eserin kafiye şeması aa/bb/cc/bb/dd/bb şeklindedir. Düğün türküsü örneği müzikal açıdan değerlendirildiğinde ise hüseyni makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Biçim yönünden incelenen ezginin A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu tespit edilmiştir.

---

⁸⁹ **Yayleyemedim:** Yaylayamadım.

Nota 17. Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)

**ÇEŞMEDEN DUDU GEÇTİ
(CEVİZİM)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Veli Karakoç
Cennet Karakoç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 25.10.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 250$

Saz...

Çeş me den Du du geç ti E li ni yu

du geç ti e li ni yu du geç ti Çeş me se ni

yı ka rım Du du ne de di geç ti Du du ne de

di geç ti Ce vi zim ce vi zim ku rut ma ya lım Bir bi ri mi zi

u nut ma ya lım Saz...

Kaynak Kişiler: Veli Karakoç (68), Cennet Karakoç (54)

Derlendiği Yer: Demirci/Merkez

Derleme Tarihi: 25.10.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Çeşmeden Dudu geçti

Elini yudu⁹⁰ geçti

Çeşme seni yıkarım

Dudu ne dedi geçti

Mendilimde hare⁹¹ var

Yüreğimde yare var

Ne ben öldüm kurtuldum

Ne bu derde çare var

Sarı yazma başında

Oyaları kaşında

Ben bir yeni yâr sevdim

On üç on dört yaşında

(BAĞLANTI)

Cevizim cevizim kurutmayalım

Birbirimizi unutmayalım

Not: Bu eserin birinci dördlüğü TRT Müzik Dairesi yayınlarında 1938 THM repertuvar numarasıyla kayıtlı olan Uşak yöresine ait *Çeşmeden Dudu Geçti* türküsü ile varyant özelliği taşımaktadır. Ayrıca söz bölümünün başlangıcından itibaren aynı türkü ile ezgi yapısı bakımından da benzerlik gözlenmektedir. Ancak bu örneğin ara saz ezgisi ile TRT THM repertuvarında yer alan türküdeki ara saz ezgisinde farklılık bulunmaktadır.

---

⁹⁰ **Yudu:** Yıkamak.

⁹¹ **Hare:** Üzerinde dalgalı çizgiler bulunan kumaş (TDK).

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim) adlı halk müziği örneğinin mani nazım şekliyle dörtlük nazım biriminden oluşturulduğu belirlenmiştir. Hece ölçüsünün 7’li kalıbıyla yazılan eserin bağlantı bölümü ise serbest ölçülüdür. Kafiye şeması aaba/cc/ddbd/cc/eebe/cc şeklindedir. Halk müziği örneği müzikal açıdan değerlendirildiğinde neva makam dizisinden oluştuğu, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca eserde ara ezgide çalınan melodinin bağlantı bölümünden farklı bir şekilde oluşturulduğu gözlenmiştir. Biçim yönünden incelenen örneğin A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölüme sahip olduğu belirlenmiştir.

Nota 18. Çeşmelerin Başına

ÇEŞMELERİN BAŞINA

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Veli Karakoç
Cennet Karakoç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 25.10.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 245$

$\%$

Saz...

Çeş me le rin ba şı na Ya zı yaz dım ta şı na

Gel sin yâ rim o ku sun ay oğ lan Saz...

Neler gel di ba şı ma Saz... Ay a nam a ba bam

sen ne di yon İ zin le rin var sa ben gi di yom Saz...

Ay a nam a ba bam ne dir bu böy le A za lı mın oğ lu

der di ni söy le Saz...

$\%$

Kaynak Kişiler: Veli Karakoç (68), Cennet Karakoç (54)

Derlendiği Yer: Demirci/Merkez

Derleme Tarihi: 25.10.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Çeşmelerin başına

Yazı yazdım taşına

Gelsin yârim okusun *ay oğlan*

Neler geldi başıma

Yatma yeşil çimene

Uyur uyanamazsın

Verme beni ellere *ay oğlan*

Görüp dayanamazsın

Kara kaş boyanır mı

Öpsem yâr uyanır mı

Sen orada ben burda *ay oğlan*

Buna can dayanır mı

Derede koyun izi

Ayırdı düşman bizi

Ayıran düşman olsun *ay oğlan*

Kavuştur mevlam bizi

(BAĞLANTI)

Ay anam a babam sen ne diyon

İzinlerin varsa ben gidiyom

Ay anam a babam nedir bu böyle

A zalımın oğlu derdini söyle

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede düğün türküsü kapsamında tespit edilen *Çeşmelerin Başına* adlı örnek sözel açıdan incelendiğinde mani nazım şekliyle dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Eserin bentleri 7’li hece ölçüsüyle, bağlantı bölümünün ise serbest ölçüyle oluşturulduğu tespit edilmiştir. Türkünün kafiye şeması ise aaba/cdee/afaf/cdee/gghg/cdee/ııbı/cdee şeklindedir. Halk müziği örneğinin müzikal yönden değerlendirmesi yapıldığında ezginin uşşak makam dizisinde ve metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Biçim yönünden incelenen ezginin A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu tespit edilmiştir.

Nota 19. Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim

YÜCE DAĞ BAŞINI AŞTIM DA GELDİM

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Ayşe Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 180$

%

Yü ce dağ ba şı nı aş tım da gel dim
Bo yu nu bo yu ma ölç tüm de gel dim

Se nin bu yap tık la rı na şaş tım da kal dım

Val la hi de gü zel sa na da rıl dım sa na da rıl dım

%

Kaynak Kişiler: Ayşe Kıran

Yaşı: 62

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 04.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Yüce dağ başını aştım da geldim

Boyunu boyuma ölçtüm de geldim

Senin bu yaptıklarına şaştım da kaldım

Vallahi de güzel sana darıldım *sana darıldım*

Yüce dağ başında harman olur mu

Yangın sevilere derman olur mu

Azgın yaralarım çare olur mu

Vallahi de güzel sana darıldım *sana darıldım*

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatında ve nazım birimi olarak üç dizeli bent şeklinde yazıldığı tespit edilmiştir. Bentleri serbest ölçüyle yazılan eserin bağlantı bölümü 11’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Kafiye şeması ise aaa/a/bbb/a şeklindedir. Müzikal açıdan değerlendirilen halk müziği örneğinin uşşak makamı dizisinde ve metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Ezginin biçim yönünden incelemesi yapıldığında ise A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu gözlenmektedir.

Nota 20. Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer

ŞU DAĞLARIN ARDINDA KINALI GEYİK GEZER

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Ayşe Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 04.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

♩ = 180

Şu dağ la rın ar dın da Kı na lı ge yik ge zer

Be nim yâ rin â de ti Şap ka sı e ğik ge zer e da lı yâr

Ağ la rım ya na ya na ne ça re var

Kaynak Kişiler: Ayşe Kıran

Yaşı: 62

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 04.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Şu dağların ardında

Kınalı geyik gezer

Benim yârin âdeti

Şapkası eğik gezer *edalı yâr*

Ağlarım yana yana ne çare var

Şu dağların ardında

Boğma kömürü müsün

Cebinde dolma kalem

Banka müdürü müsün *edalı yâr*

Ağlarım yana yana ne çare var

Şu dağların ardında

Ne var yârim garnında⁹²

Uyumuş galmış⁹³ yârim

Goyunların⁹⁴ ardında *edalı yâr*

Ağlarım yana yana ne çare var

Şu dağların ardında

Kınalı geyik misin

Selam verdim almadın

Allah'tan büyük⁹⁵ müsün *edalı yâr*

Ağlarım yana yana ne çare var

---

⁹² **Garnında:** Karnında.

⁹³ **Galmış:** Kalmış.

⁹⁴ **Goyunların:** Koyunların.

⁹⁵ **Böyük:** Büyük.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede düğün türküsü kapsamında tespit edilen *Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer* adlı örnek sözel açıdan incelendiğinde mani nazım şekliyle dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Eserin bentleri 7’li, bağlantı bölümünde ise 11’li hece ölçüsü ile oluşturulmuştur. Kafiye şeması ise abcb/d/aefe/d/aaga/d/aehe/d şeklindedir. Ezginin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında hüseyini makam dizisinde ve metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8’lik ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Halk müziği örneği biçim yönünden incelendiğinde ise tek cümleden (a) oluştuğu belirlenmiştir.

Nota 21. Ayaş Yollarından Aştım da Geldim

AYAŞ YOLLARINDAN AŞTIM DA GELDİM

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Yöre Halkı (Erkekler)

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 01.09.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 105$

Saz...

A yaş yol la rın dan aş tım da gel dim

Saz... Bo yu nu bo

yu ma ölç tüm de gel dim Saz...

Bo yu nu bo yu ma ölç tüm de gel dim

Saz... Güz el ler i çin den seç tim de gel dim

Saz... Yan dım Al lah

Kaynak Kişiler: Yöre Halkı (Erkekler)

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 01.09.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Ayaş yollarından aştım da geldim
Boyunu boyuma ölçtüm de geldim
Güzeller içinden seçtim de geldim

Ayva çiçek açmış yaz mı gelecek
Gönül bu sevdadan vaz mı geçecek
Bana ettiklerin az mı gelecek

(BAĞLANTI)

Yandım Allah yandım yandırma beni
Seviyorum diye kandırma beni

Not: Yörede tespit edilen bu eser, TRT Müzik Dairesi yayınlarında 4057 THM repertuar numarasıyla kayıtlı olan Ankara yöresine ait *Ayaş Yollarından Aştım Da Geldim* türküsü ile varyant özellik göstermektedir.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Ayaş Yollarından Aştım da Geldim adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde türkü nazım şekliyle üç dizeli bent nazım biriminde yazıldığı tespit edilmiştir. Eserin bentleri ve bağlantı bölümü 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Kafiye şeması ise aaa/bb/cc/bb şeklindedir. Ezginin müzikal yönden değerlendirmesi yapıldığında hüseyini makam dizisinde olduğu tespit edilmiştir. Ritim yönünden incelenen halk müziği örneğinde 4/4'lük ve 6/4'lük usullerin değişken bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Ezginin biçim yönünden incelemesi yapıldığında ise A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu gözlenmektedir.

Nota 22. Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)

**AYVALIKTAN ÇIKTIM YAYAN
(HACI BEY)**

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Neslihan Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 03.03.2019
Notaya Alan: Sadık Can Seven

♩ = 70

Ay va lık tan çık tım ya yan Dayan diz le

rim de da yan Ge lin at lı ken dim ya yan

U yan Ha cı be yim u yan

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Yaşı: 66

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 03.03.2019

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Ayvalıktan çıktım yayan

Dayan dizlerim de dayan

Gelin atlı kendim yayan

Uyan Hacıbeyim uyan

Ayvalığın kara daşı⁹⁶

Yandı ciğerimin başı

Emmim Hacı'nın gardeşi⁹⁷

Uyan Hacıbeyim uyan

Ayvalığın ezileri

Avdan gelir tazıları

Koyun olmuş meleşiyor

Hacıbeyin kuzuları

Not: Bu eser, TRT Müzik Dairesi yayınlarında 2792 THM repertuar numarasıyla kayıtlı olan *Ayvalığın Kara Taşı* isimli türkü ile varyant özellik göstermektedir.

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)* adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde türkü nazım şekliyle dörtlük nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Hece ölçüsünün 8'li kalıbıyla yazılan eserin kafiye şeması aaaa/bbba/ccdc şeklindedir. Eserin müzikal yönden değerlendirmesi yapıldığında muhayyer makam dizisinde, 4/4'lük ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, biçim yönünden değerlendirmesi yapıldığında ise A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu belirlenmiştir.

---

⁹⁶ **Daşı:** Taşı.

⁹⁷ **Gardeşi:** Kardeşi.

6.4.1.6. Ağıtlar

Ağıt kavramı genellikle bir insanın zamansız ölümü üzerine yakılan halk müziği örnekleri için verilen isimdir. Duygulu ağıtı, “Genel olarak bir ölünün, bazen de bir kişi ve toplumu derinden etkileyen olayların ardından, kendine özgü, dize, uyak ve biçimlerle ve yerel ezgi kalıplarıyla söylenen halk edebiyatı ve müziği türü” (2014:30) şeklinde tanımlamaktadır. Ağıtların önceki süreçlerde sadece ölüm durumu için seslendirilmekte olduğu, zaman geçtikçe çeşitli konuları da kapsadıkları kaynaklarda ifade edilmektedir. Artun konuyla ilgili “Ağıtlar acı bir olayın özellikle de ölüm olayının ardından söylenen halk türküleridir. Önceleri yalnızca ölümlerin ardından söylenen ağıtlar zamanla çeşitli konularda söylenmeye başlanmış; dünyanın faniliği, ömrün kısalığı, ihanet, kıskançlık, sadakatsizlik, feleğe sitem de ağıta konu olmuştur” (2015:74) bilgisini sunmaktadır.

Bir insanın ölümü üzerine yakılan ağıtlar genel olarak ölen kişinin yakınları tarafından seslendirilir. Fakat bazı yörelerde ağıt yakma işini meslek haline getirmiş kişilere de rastlanılmaktadır. Bu işi çoğunlukla bayanlar üstlenmektedir. Konuya ilişkin Albayrak çalışmasında “Ağıtlar bütün toplumlarda genel olarak kadınlar tarafından söylenmektedir. ‘Ağlayıcı’ anlamına gelen çeşitli kelimelerle adlandırılan bu kadınların ağıt söylemeyi bir meslek olarak sürdürdükleri bile görülmektedir” (2010:7) şeklinde ifade etmektedir.

Mahmutlar Mahallesi’nde ağıtlar, ölüm gerçekleştiğinde o kişinin yakınları tarafından üzüntüsünü ifade ederek seslendirilmektedir. Ağıt yakma geleneği her ne kadar yörede devam etse de günümüzde bir ölümün ardından ağıt söylemenin pek hoş karşılanmadığı ifade edilmektedir. Bu doğrultuda insanlar acılarını genelde yalnız kaldıklarında dile getirmektedirler. Yörede bu uygulama daha çok *yas etme* terimi ile ifade edilmektedir.

Araştırma kapsamında yörede tespit edilen ağıt örnekleri notalarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

Nota 23. Cezayir

CEZAYİR

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
İsmail Taştemel

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 14.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

The musical notation is written on three staves in 3/8 time, with a key signature of one sharp (F#). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some measures containing triplets. The lyrics are written below the notes.

Ce za da yi rin de yük sek den de ev le ri

İ çin de de a ğa la rı bey le ri

Ce za yır ö lüm ye ri

Kaynak Kişi: İsmail Taştemel

Yaşı: 77

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 14.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Cezayirin de yüksekden de evleri

İçinde de ağaları beyleri

Cezayir ölüm yeri

Cezayirin de harmanları savrulur

Savrulur da sağ yanına devrilir

Cezayir ölüm yeri

Cezayirin de yerleri yurd⁹⁸ olur

Ak kuzulara kara koyunlar kurd⁹⁹ olur

Cezayir ölüm yeri

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *Cezayir* adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatında ve beyit nazım biriminde yazıldığı belirlenmiştir. Eserin bentleri serbest ölçüyle, bağlantı bölümü ise 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiye şeması aa/a/bb/a/bb/a şeklindedir. Ağıt örneğinin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında gerdaniye makam dizisinde olduğu ve dizi içerisinde altere ses kullanıldığı belirlenmiştir. Örnek ritmik açıdan değerlendirildiğinde ise serbest şekilde icra edildiği tespit edilmiştir. Biçim yönünden incelenen ezginin A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu belirlenmiştir.

---

⁹⁸ **Yurd:** Yurt.

⁹⁹ **Kurd:** Kurt.

Nota 24. Yaşar Bey

YAŞAR BEY

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Recep Gömeç
Mustafa Karakoç

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 30.09.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

E vi mi zin de gün den de ya nı nı

del di ler Del di ler de dal i çe ri

ol du lar

ol du lar

ah ol du lar Ya şar da be yi mi zi

e li miz den al dı lar

al dı lar ah al dı lar

Kaynak Kişiler: Mustafa Karakoç (56), Recep Gömeç (60)

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 30.09.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Evimizin de günden de yanını deldiler

Deldiler de dal içeri oldular

Yaşar da beyimizi elimizden aldılar *aldılar ah aldılar*

Kova da kova indirdiler obadan

Yetim de kaldı Gülfidan'ım babadan *babadan ah babadan*

Varın da bakın benim bacam tüter mi

Beş kız da bir oğlanın yerini tutar mı *tutar mı ah tutar mı*

Ağlaya ağlaya ela gözler süzüldü

Alnımıza kara yazı yazıldı

Gurbet elde mezarımız kazıldı *kazıldı ah kazıldı*

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *Yaşar Bey* adlı ağıt örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatında yazıldığı, eserin birinci ve dördüncü sözleri üç dizeli bent, ikinci ve üçüncü sözleri ise beyit şeklinde oluştuğu belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan örneğin kafiye şeması ise aaa/bb/cc/ddd şeklindedir. Müzikal açıdan değerlendirmesi yapılan ezginin hüseyini makam dizisinden oluştuğu ve dizi içerisinde altere ses kullanıldığı belirlenmiştir. Halk müziği örneğinin ritmik açıdan incelemesi yapıldığında ise serbest olarak seslendirildiği tespit edilmiştir. Ezginin biçim yönünden değerlendirmesi yapıldığında A (a+b+c) şeklinde üç cümleli bir bölümden oluştuğu gözlenmektedir.

Nota 25. Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı

DAM BAŞLARA ÇIRA DA GOSAM YANAR MI

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Neslihan Kıran

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 12.03.2019
Notaya Alan: Sadık Can Seven

Dam baş la ra çı ra da go sam ya nar mı

Ya nar da ya nar ken di li ğin den sö ner mi

Ben ağ la sam el ler ba na gü ler mi

gü ler mi vah gü ler mi

Kaynak Kişi: Neslihan Kıran

Yaşı: 66

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 12.03.2019

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Dam başlara çıra da gosam¹⁰⁰ yanar mı
Yanar da yanar kendiliğinden söner mi
Ben ağlasam eller bana güler mi *güler mi vah güler mi*

Yüce de dağ başında bir bölük kartal
Yaymış ganadını¹⁰¹ da havaya kalkar
Nice de genç gelinler vardır ölümden korkar
Korkma da gelin korkma er geç yolundur *yolundur*

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı adlı halk müziği örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatıyla yazıldığı tespit edilmiştir. Eserin birinci sözlerinin üç dizeli bent, ikinci sözlerinin ise dörtlük nazım birimiyle yazıldığı belirlenmiştir. Serbest ölçüyle yazılan örneğin kafiye şeması ise aaa/bccc şeklindedir. Ezginin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında tahir makam dizisinde ve serbest ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Biçim yönünden incelenen ezginin tek cümleli (a) olduğu gözlenmektedir.

---

¹⁰⁰ **Gosam:** Koysam.

¹⁰¹ **Ganadını:** Kanadını.

Nota 26. Devem Gelir Mısırdan

DEVEM GELİR MISIRDAN

Yöre: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
İsmail Taştemel

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 01.09.2017
Notaya Alan: Sadık Can Seven

De vem ge lir mı sır dan Yü kü de var dır ha sır dan Sen sin

de ve mi de lir den Git ti be nim kör to ru num kör to ru num

Kaynak Kişi: İsmail Taştemel

Yaşı: 77

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 01.09.2017

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Devem gelir mısırdan

Yükü de vardır hasırdan

Sensin devemi delirden¹⁰²

Gitti benim kör torunum¹⁰³ kör torunum

Devenin önüne döktüm samanı

Gitmez gözünün dumanı

Yetişin Mahmutlar'ın imamı

Gitti benim kör torunum kör torunum

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *Devem Gelir Mısırdan* adlı ağıt örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatında yazıldığı ve eserin nazım biriminin üç dizeli bent olduğu belirlenmiştir. Bentleri serbest ölçüyle yazılan eserin bağlantı bölümü 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Kafiye şeması ise aaa/b/ccc/b şeklindedir. Ezginin müzikal açıdan incelemesi yapıldığında hüseyini makam dizisinde olduğu ve dizi içerisinde altere ses kullanıldığı belirlenmiştir. Eserin serbest ritmik yapıda icra edildiği tespit edilmiştir. Ezginin biçim yönünden değerlendirmesi yapıldığında ise A (a+b) şeklinde iki cümleli bir bölümden oluştuğu belirlenmiştir.

---

¹⁰² **Delirden:** Delirten.

¹⁰³ **Torun:** Yörede deve yavrusu için kullanılır (Deve Oyunu).

Nota 27. Erisin de Şu Dağların Kari Erisin

ERİSİN DE ŞU DAĞLARIN KARI ERİSİN

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
İsmail Taştemel

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 14.05.2018
Notaya Alan: Sadık Can Seven

E ri sin de şu dağ la rın ka rı e ri sin

E ri sin de düz o va yı bü rü sün

A hu göz lüm be nim i çin ka ra yer de ya tı yor

Kö mür göz lüm be nim i çin ka ra yer de ya tı yor

Kaynak Kişi: İsmail Taştemel

Yaşı: 77

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 14.05.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Erisin de şu dağların karı erisin
Erisin de düz ovayı bürüsün
Ahu gözlüm benim için kara yerde yatıyor
Kömür gözlüm benim için kara yerde yatıyor

Kerem idim keremdim bilmedim
Ecal¹⁰⁴ geldi ben derdimden ölmedim
Benim eşim kara yerde yatıyor
Onun için dolanırım mezarı

Bu dert beni dertten derde atıyor
Hançer gibi ciğerime batıyor
Benim eşim kara yerde yatıyor
Onun için dolanırım mezarı

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Erisin de Şu Dağların Karı Erisin adlı ağıt örneği sözel açıdan incelendiğinde serbest şiir formatında yazıldığı ve eserin dörtlük nazım biriminden oluştuğu belirlenmiştir. Eserin ilk dörtlüğü serbest, ikinci ve üçüncü dörtlüğünün ise 11’li hece ölçüsüyle yazıldığı tespit edilmiştir. Kafiye şeması aabb/ccbd/bbbd şeklindedir. Halk müziği örneği müzikal açıdan değerlendirildiğinde ise gerdaniye makam dizisinde, serbest ritimli bir şekilde icra edildiği belirlenmiştir. Ezgi biçim yönünden incelendiğinde ise tek cümleli (a) olarak oluştuğu gözlenmektedir.

---

¹⁰⁴ Ecal: Ecel.

Nota 28. Demirciyle Rahmanların Arası

DEMİRCİYLE RAHMANLARIN ARASI

Yöresi: Demirci/Mahmutlar Mah.
Kimden Alındığı:
Mehmet Karcı

Derleyen: Sadık Can Seven
Derleme Tarihi: 16.09.2018
Notalayan: Sadık Can Seven

$\text{♩} = 170$

De mir ciy le Rah man la rın

a ra sı a ra sı Pek mi goy gun

Mus oğ la nın ya ra sı ya ra sı

ya ra sı Pek mi goy gun Mus oğ la nın

ya ra sı ya ra sı ya ra sı

Mer hem bu lup sü re me miş

a na sı a na sı

Vur da vul cu da vul la rın

güm le sin güm le sin güm le sin

Ben gi di yom Türk men da ğı

in le sin in le sin in le sin

Kaynak Kişi: Mehmet Karcı

Yaşı: 71

Derlendiği Yer: Demirci/Mahmutlar Mahallesi

Derleme Tarihi: 16.09.2018

Derleyen Kişi: Sadık Can Seven

Demirciyle Rahmanların arası

Pek mi goygun¹⁰⁵ Mus'oğlanın¹⁰⁶ yarası

Merhem bulup sürememiş anası

Seymanlarım kayabaşı dolaşır

Yârenlerim kol kol olmuş ağlaşır

Anasına kara haber ulaşır

(BAĞLANTI)

Vur davulcu davulların gümlesin

Ben gidiyom Türkmen dağı inlesin

Eserin Sözel ve Müzikal Analizi

Yörede tespit edilen *Demirciyle Rahmanların Arası* adlı ağıt örneği sözel açıdan incelendiğinde türkü nazım şekliyle oluşturulduğu ve nazım biriminin üç dizeli bent olduğu belirlenmiştir. Bentlerinde ve bağlantı bölümünde hece ölçüsünün 11'li kalıbı kullanılan eserin kafiye şeması ise aaa/bb/cc/bb şeklindedir. Halk müziği örneğinin müzikal açıdan değerlendirmesi yapıldığında hüseyini makam dizisinde, metrik örgüsü 2+2+2+3 şeklinde 9/8'lik ritmik yapıda olduğu tespit edilmiştir. Ezgi biçim yönünden değerlendirildiğinde ise tek cümleli (a) olarak meydana geldiği belirlenmiştir.

---

¹⁰⁵ **Goygun:** İçlendirici, ağlatıcı.

¹⁰⁶ **Mus'oğlan:** Musa oğlan.

6.4.1.7. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Edebi Açıdan Değerlendirilmesi

Bu bölümde, yörede tespit edilen halk müziği örneklerinin hece ölçüleri, nazım birimleri, nazım şekli ve türkü çeşitlerinin dağılımlarıyla ilgili tablolara ve grafiklere yer verilmiştir.

Tablo 3. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Edebi Açıdan Değerlendirilmesi

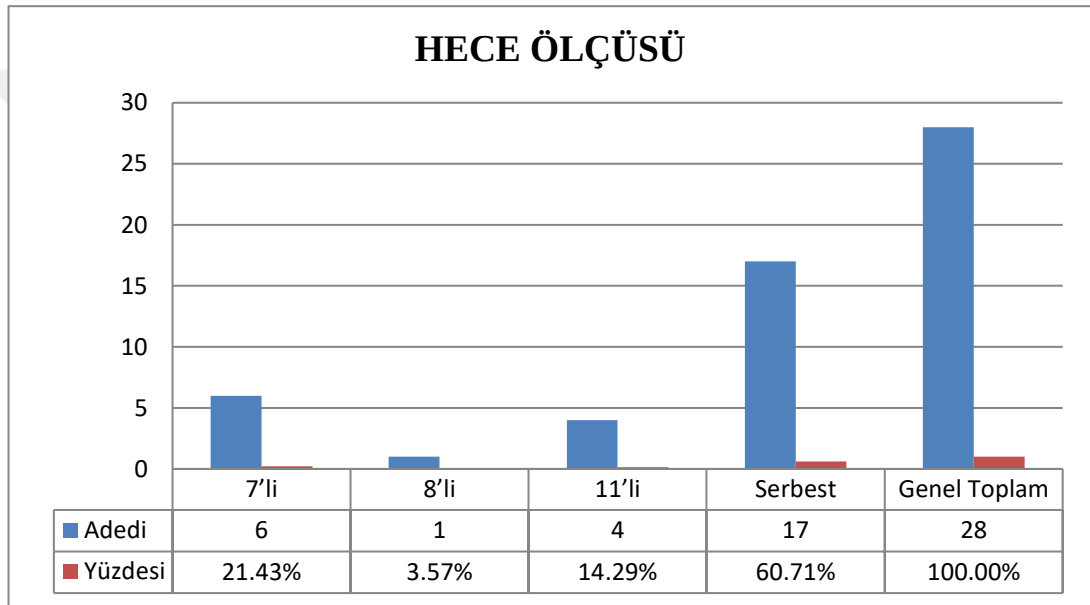
Anonim Halk Müziği Örnekleri	Hece Ölçüsü	Nazım Birimi	Nazım Şekli	Türkü Çeşitleri						
				Müzikli Oyun Örnekleri	Ninni	Askerlik	İş	Kına	Düğün	Ağıt
Aeyler Aeyler	Serbest	Dize	Serbest Şiir	✓						
Aç Kapıyı Kervanım Geçsin	Serbest	Beyit	Serbest Şiir	✓						
A Gâvur Değirmenci	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir	✓						
Leylek Leylek Lekirdek	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir	✓						
E Nenni Benim Oğlanım	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir		✓					
Söyle Doktor	Serbest	Beyit	Serbest Şiir			✓				
Tiren Gelir Gışladan	7'li	Dörtlük	Mani			✓				
Yırmana Yırmana Çıktım Direkten	11'li	Beyit	Türkü			✓				
İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)	Serbest	Beyit	Serbest Şiir				✓			
Evlerinin Önü Çifte Çifte Örumcek Ağacı	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir					✓		
Oğlanın Adı	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir						✓	
İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)	7'li	Dörtlük	Mani						✓	
Elma Attım Eline	7'li	Dörtlük	Mani						✓	

Ufacık Döşemenin Daşları	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir						✓	
A Laleli Dağlar	Serbest	Beyit	Serbest Şiir						✓	
Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne	11'li	Beyit	Türkü						✓	
Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)	7'li	Dörtlük	Mani						✓	
Çeşmelerin Başına	7'li	Dörtlük	Mani						✓	
Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim	Serbest	Üç Dizeli Bent	Serbest Şiir						✓	
Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer	7'li	Dörtlük	Mani						✓	
Ayaş Yollarından Aştım da Geldim	11'li	Üç Dizeli Bent	Türkü						✓	
Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)	8'li	Dörtlük	Türkü						✓	
Cezayir	Serbest	Beyit	Serbest Şiir							✓
Yaşar Bey	Serbest	Üç Dizeli Bent ve Beyit	Serbest Şiir							✓
Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı	Serbest	Üç Dizeli Bent ve Dörtlük	Serbest Şiir							✓
Devem Gelir Mısırdan	Serbest	Üç Dizeli Bent	Serbest Şiir							✓
Erisin de Şu Dağların Karı Erisin	Serbest	Dörtlük	Serbest Şiir							✓
Demirciyle Rahmanların Arası	11'li	Üç Dizeli Bent	Türkü							✓

Tablo 4. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Hece Ölçüsü Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Ölçüler	Adedi	Yüzdesi
7'li	6	%21,43
8'li	1	%3,57
11'li	4	%14,29
Serbest	17	%60,71
Genel Toplam	28	%100

Grafik 1. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Hece Ölçüsü Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

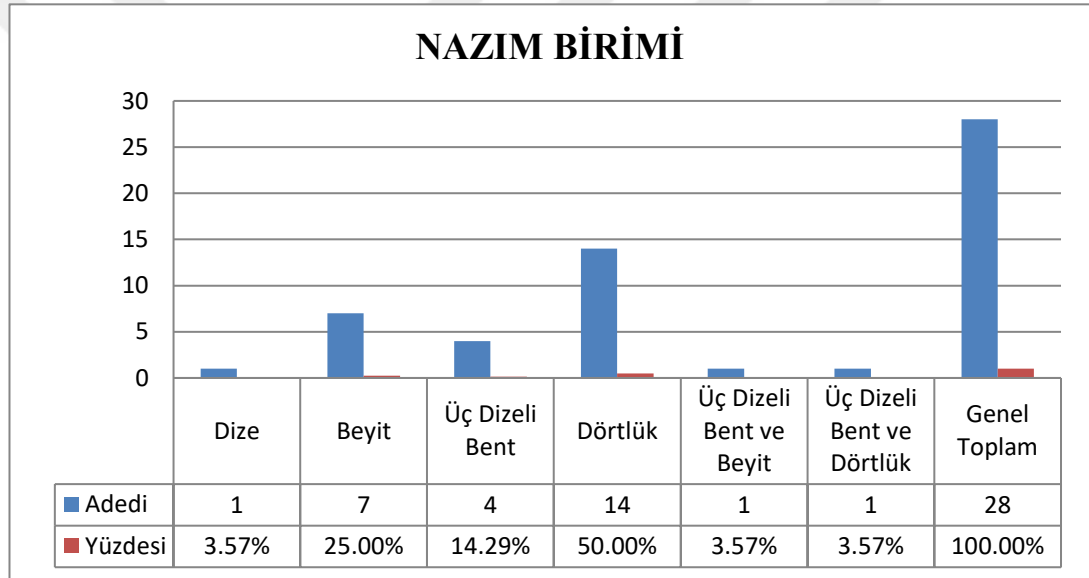

Yukarıda yer alan *tablo 4* ve *grafik 1* genel olarak değerlendirildiğinde Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen 28 adet halk müziği örneğinin metinleri hece ölçüsü bakımından incelendiğinde, 17'sinin %60,71 oranda serbest; 6'sının %21,43 oranda 7'li; 4'ünün %14,29 oranda 11'li; 1'inin ise %3,57 oranda 8'li şeklinde yazıldığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Birimleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Nazım Birimi	Adedi	Yüzdesi
Dize	1	%3,57
Beyit	7	%25
Üç Dizeli Bent	4	%14,29
Dörtlük	14	%50
Üç Dizeli Bent ve Beyit	1	%3,57
Üç Dizeli Bent ve Dörtlük	1	%3,57
Genel Toplam	28	%100

Grafik 2. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Birimleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

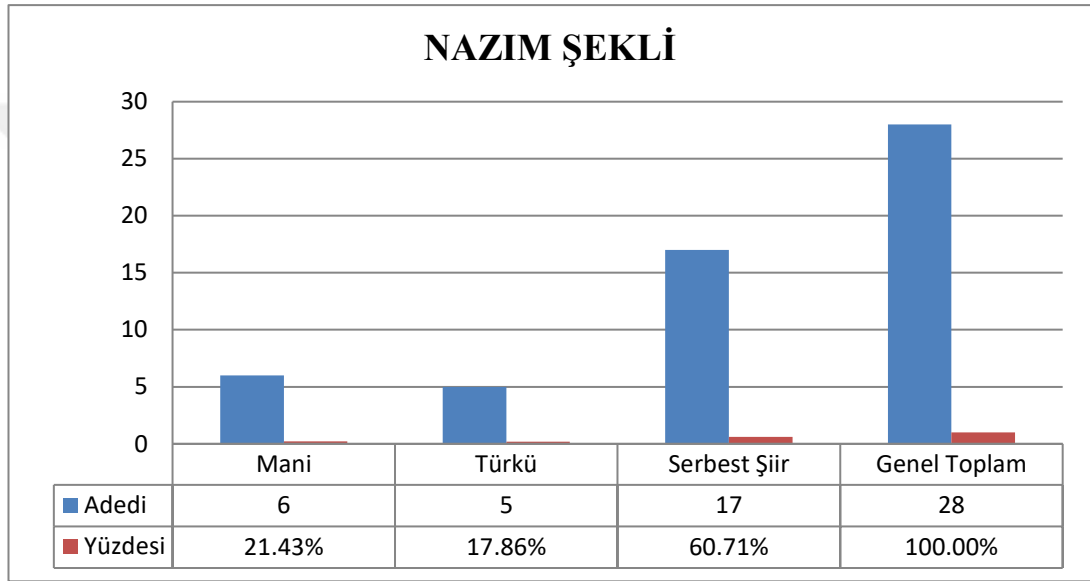

Yukarıda yer alan *tablo 5* ve *grafik 2* genel olarak değerlendirildiğinde Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen halk müziği örneklerinin metinleri nazım birimleri açısından incelendiğinde 14'ünün %50 oranda dörtlük; 7'sinin %25 oranda beyit; 4'ünün %14,29 oranda üç dizeli bent; 1'inin %3,57 oranda dize şeklinde oluşturulduğu belirlenmiştir. Ayrıca tespit edilen eserlerden 1'inin %3,57 oranda üç dizeli bent ve beyitin bir arada kullanılarak oluşturulduğu, yine aynı oranda 1 örnekte de üç dizeli bent ve dörtlüğün bir arada kullanılarak yazıldığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Şekli Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Nazım Şekli	Adedi	Yüzdesi
Mani	6	%21,43
Türkü	5	%17,86
Serbest Şiir	17	%60,71
Genel Toplam	28	%100

Grafik 3. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Nazım Şekli Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

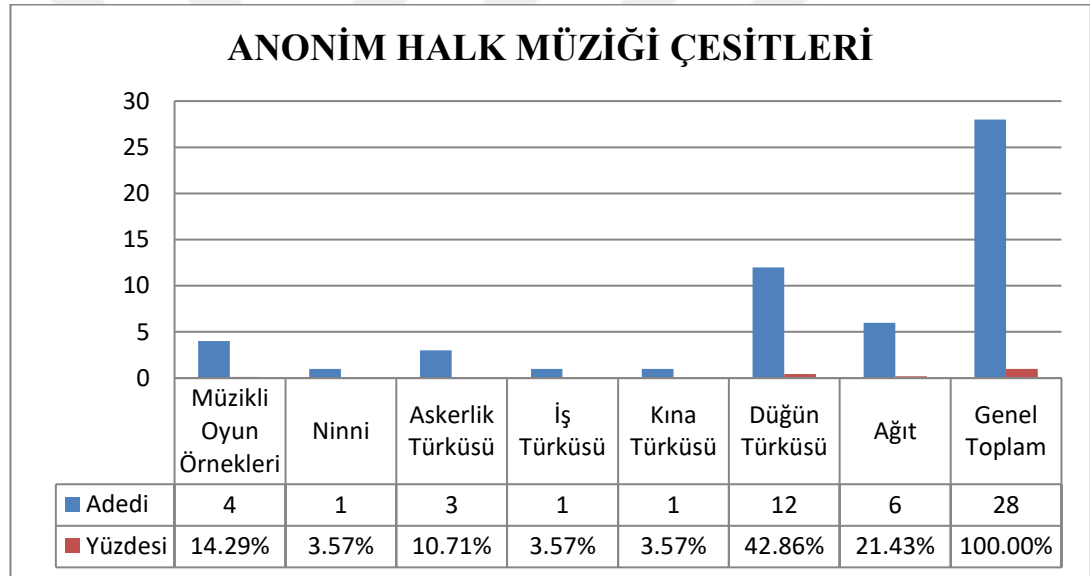

Yukarıda yer alan *tablo 6* ve *grafik 3* genel olarak değerlendirildiğinde Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen 28 halk müziği örneğinin metinleri nazım şekli olarak incelendiğinde 17'sinin %60,71 oranda serbest şiir; 6'sının %21,43 oranda mani şeklinde ve 5'inin ise %17,86 oranda türkü nazım şekliyle yazıldığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Çeşitlerinin Yüzdelik Değerlendirilmesi

Anonim Halk Müziği Çeşitleri	Adedi	Yüzdesi
Müzikli Oyun Örnekleri	4	%14,29
Ninni	1	%3,57
Askerlik Türküsü	3	%10,71
İş Türküsü	1	%3,57
Kına Türküsü	1	%3,57
Düğün Türküsü	12	%42,86
Ağıt	6	%21,43
Genel Toplam	28	%100

Grafik 4. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Çeşitlerinin Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda verilen *tablo 7* ve *grafik 4* genel olarak değerlendirildiğinde Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen 28 adet anonim halk müziği örneğinin metinleri konuları bakımından incelendiğinde 12'sinin %42,86 oranda düğün türküsü; 6'sının %21,43 oranda ağıt; 4'ünün %14,29 oranda müzikli oyun örnekleri; 3'ünün %10,71 oranda askerlik türküsü olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte 3'ü aynı orana (%3,57) sahip ninni, iş türküsü ve kına türküsü adı altında 3 ayrı örnek tespit edilmiştir.

6.4.1.8. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Müzikal Açıdan Değerlendirilmesi

Bu bölümde yörede tespit edilen anonim halk müziği örneklerinin uzun hava ve kırık hava olarak değerlendirilmesiyle birlikte ses genişlikleri, makam dizileri, biçimleri, ritmik yapıları ve metronom bakımından değerlendirilmelerine de yer verilmiştir.

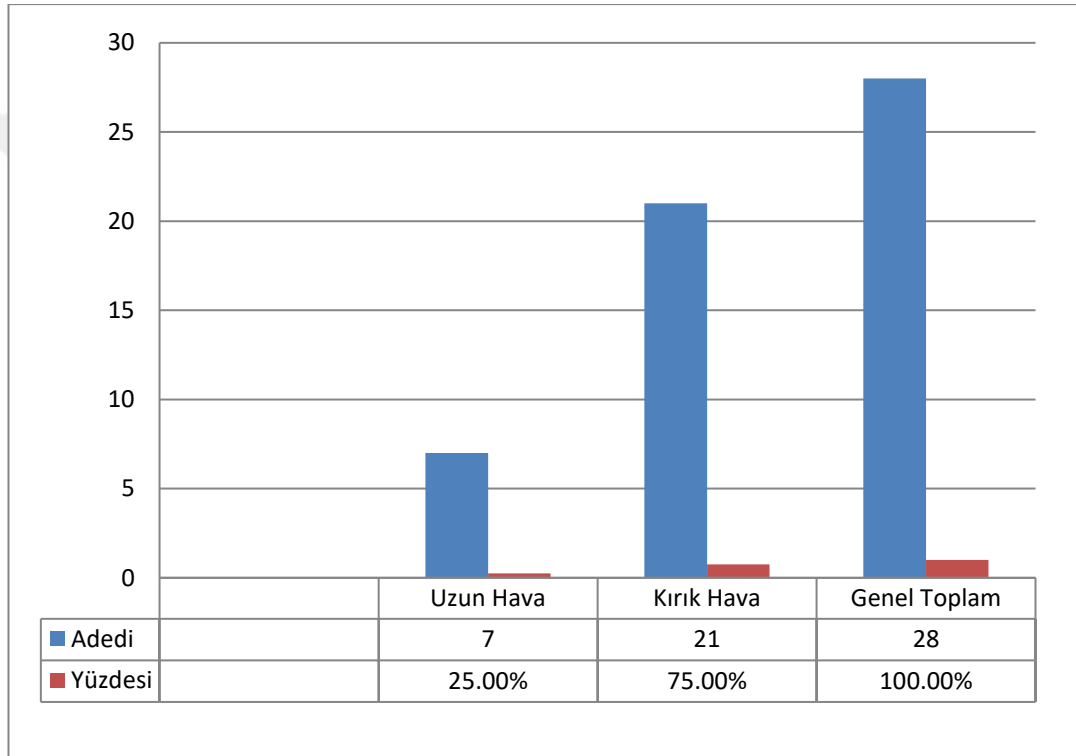
Tablo 8. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Uzun Hava ve Kırık Hava Bakımından Değerlendirilmesi

	Türkü İsimleri	Uzun Hava	Kırık Hava
1	Aeyler Aeyler		✓
2	Aç Kapıyı Kervanım Geçsin		✓
3	A Gâvur Değirmenci		✓
4	Leylek Leylek Lekirdek		✓
5	E Nenni Benim Oğlanım	✓	
6	Söyle Doktor		✓
7	Tiren Gelir Gışladan		✓
8	Yırmana Yırmana Çıktım Direkten		✓
9	İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)		✓
10	Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı	✓	
11	Oğlanın Adı		✓
12	İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)		✓
13	Elma Attım Eline		✓
14	Ufacık Döşemenin Daşları		✓
15	A Laleli Dağlar		✓
16	Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne		✓
17	Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)		✓
18	Çeşmelerin Başına		✓
19	Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim		✓
20	Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer		✓
21	Ayaş Yollarından Aştım da Geldim		✓
22	Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)		✓
23	Cezayir	✓	
24	Yaşar Bey	✓	
25	Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı	✓	
26	Devem Gelir Mısırdan	✓	
27	Erisin de Şu Dağların Karı Erisin	✓	
28	Demirciyle Rahmanların Arası		✓
Genel Toplam		7	21

Tablo 9. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Uzun Hava ve Kırık Hava Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Formu	Adedi	Yüzdesi
Uzun Hava	7	%25
Kırık Hava	21	%75
Genel Toplam	28	%100

Grafik 5. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Uzun Hava ve Kırık Hava Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda verilen *tablo 8*, *tablo 9* ve *grafik 5* genel olarak değerlendirildiğinde yörede 28 adet eser belirlenmiş olup bunların 21 adedinin %75 oranda kırık hava olduğu, 7 adedinin ise %25 oranda uzun hava olduğu görülmektedir.

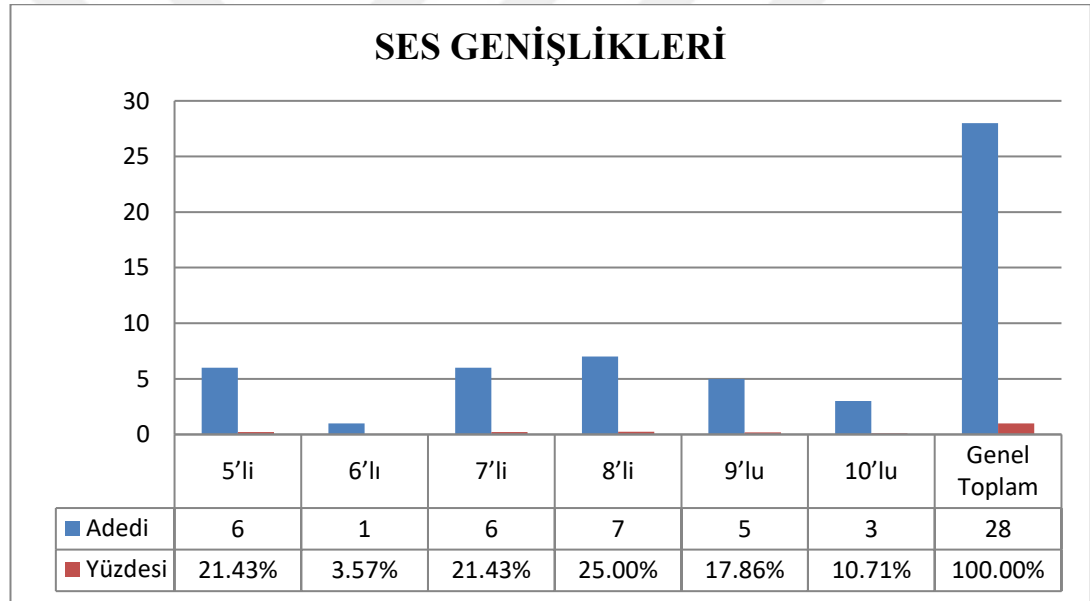
Tablo 10. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ses Genişlikleri Bakımından Değerlendirilmesi

Ses Genişlikleri							
Kırık Havalar		5'li	6'lı	7'li	8'li	9'lu	10'lu
1	Aleyler Aleyler	✓					
2	Aç Kapıyı Kervanım Geçsin	✓					
3	A Gâvur Değirmenci	✓					
4	Leylek Leylek Lekirdek	✓					
5	Söyle Doktor						✓
6	Tiren Gelir Gışladan						✓
7	Yırmana Yırmana Çıktım Direkten					✓	
8	İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)					✓	
9	Oğlanın Adı						✓
10	İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)					✓	
11	Elma Attım Eline			✓			
12	Ufacık Döşemenin Daşları			✓			
13	A Laleli Dağlar				✓		
14	Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne				✓		
15	Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)				✓		
16	Çeşmelerin Başına		✓				
17	Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim	✓					
18	Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer			✓			
19	Ayaş Yollarından Aştım da Geldim					✓	
20	Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)				✓		
21	Demirciyle Rahmanların Arası					✓	
Uzun Havalar							
22	E Nenni Benim Oğlanım			✓			
23	Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı	✓					
24	Cezayir				✓		
25	Yaşar Bey				✓		
26	Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı				✓		
27	Devem Gelir Mısırdan			✓			
28	Erisin de Şu Dağların Karı Erisin			✓			
Genel Toplam		6	1	6	7	5	3

Tablo 11. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ses Genişlikleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Ses Genişliği	Adedi	Yüzdesi
5'li	6	%21,43
6'lı	1	%3,57
7'li	6	%21,43
8'li	7	%25
9'lu	5	%17,86
10'lu	3	%10,71
Genel Toplam	28	%100

Grafik 6. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ses Genişlikleri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda verilen *tablo 10*, *tablo 11* ve *grafik 6* genel olarak değerlendirildiğinde, Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen 28 adet halk ezgisi örneğinin 7'sinin %25 oranında 8'li; 6'sının %21,43'lik oranında 5'li; yine aynı oranda 6'sının 7'li; 5'inin %17,86 oranında 9'lu; 3'ünün %10,71 oranında 10'lu ve 1'inin ise %3,57'lik oranında 6'lı ses genişliğine sahip olduğu belirlenmiştir.

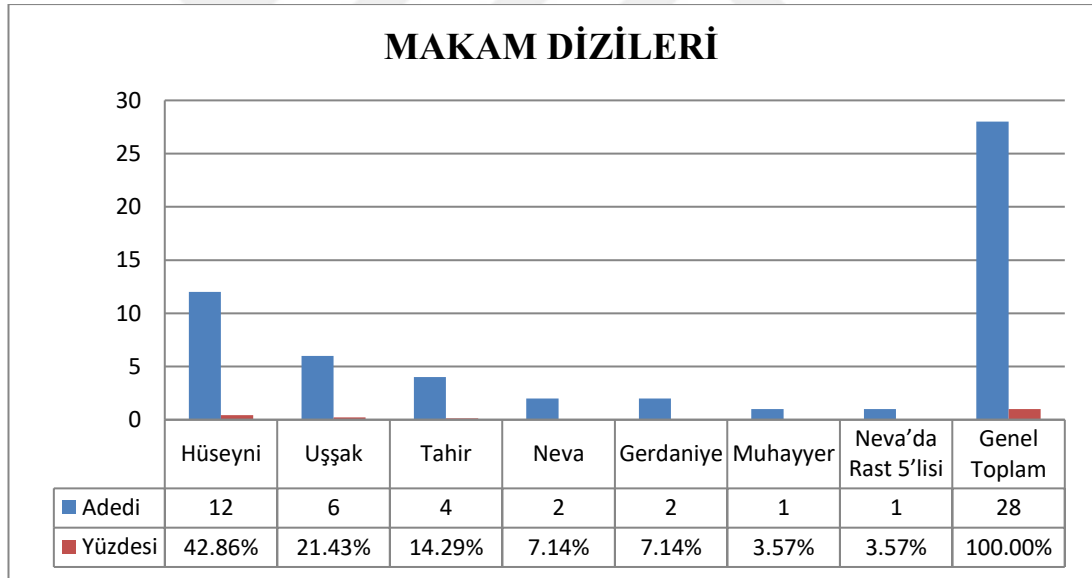
Tablo 12. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Makam Dizileri Bakımından Değerlendirilmesi

Halk Müziği Örnekleri		Makam Dizileri						
		Hüseyni	Uşşak	Tahir	Neva	Gerdaniye	Muhayyer	Neva'da Rast 5'lisi
1	Aleyler Aleyler							✓
2	Aç Kapıyı Kervanım Geçsin	✓						
3	A Gâvur Değirmenci		✓					
4	Leylek Leylek Lekirdek		✓					
5	E Nenni Benim Oğlanım		✓					
6	Söyle Doktor			✓				
7	Tiren Gelir Gışladan			✓				
8	Yırmana Yırmana Çıktım Direkten			✓				
9	İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)	✓						
10	Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı		✓					
11	Oğlanın Adı	✓						
12	İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)	✓						
13	Elma Attım Eline	✓						
14	Ufacık Döşemenin Daşları				✓			
15	A Laleli Dağlar	✓						
16	Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne	✓						
17	Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)				✓			
18	Çeşmelerin Başına		✓					
19	Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim		✓					
20	Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer	✓						
21	Ayaş Yollarından Aştım da Geldim	✓						
22	Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)						✓	
23	Cezayir					✓		
24	Yaşar Bey	✓						
25	Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı			✓				
26	Devem Gelir Mısırdan	✓						
27	Erisin de Şu Dağların Karı Erisin					✓		
28	Demirciyle Rahmanların Arası	✓						
Genel Toplam		12	6	4	2	2	1	1

Tablo 13. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Makam Dizileri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Makam Dizileri	Adedi	Yüzdesi
Hüseyini	12	%42,86
Uşşak	6	%21,43
Tahir	4	%14,29
Neva	2	%7,14
Gerdaniye	2	%7,14
Muhayyer	1	%3,57
Neva'da Rast 5'lisi	1	%3,57
Genel Toplam	28	%100

Grafik 7. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Makam Dizileri Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda yer alan *tablo 12*, *tablo 13* ve *grafik 7* genel olarak değerlendirildiğinde yörede tespit edilen 28 halk ezgisinin makam dizileri bakımından 12'sinin %42,86 oranda hüseyini; 6'sının %21,43 oranda uşşak; 4'ünün %14,29 oranda tahir; 2'sinin %7,14 oranda neva; 2'sinin yine aynı oranda gerdaniye; 1'inin %3,57 oranda muhayyer makam dizilerinden oluştuğu belirlenmiştir. Bunların yanı sıra yörede tespiti yapılan ve %3,57 orana sahip bir halk müziği örneğinin ise neva perdesinde rast 5'lisi ile seyir ettiği belirlenmiştir.

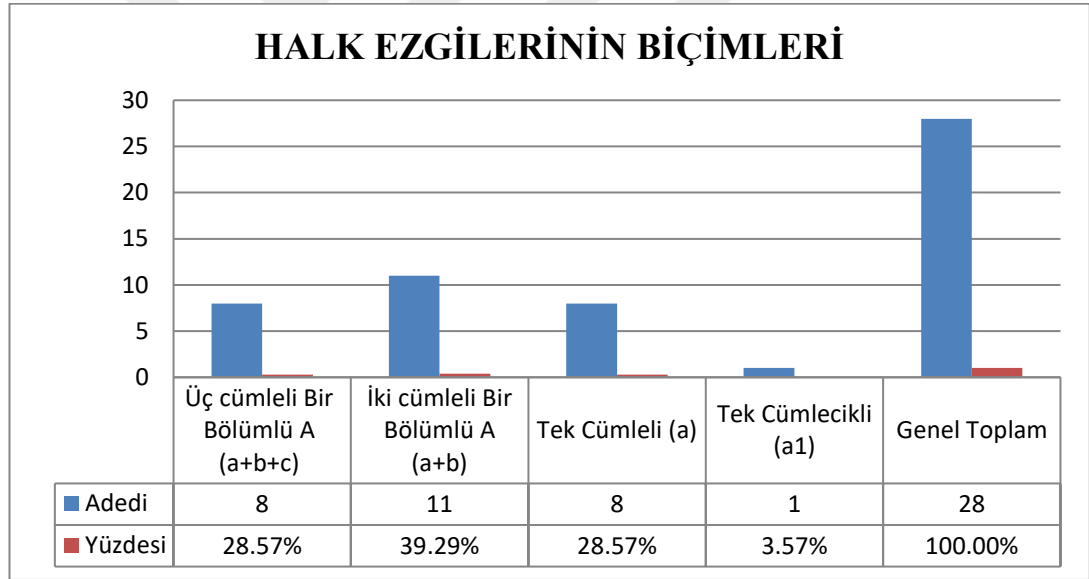
Tablo 14. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Biçim Bakımından Değerlendirilmesi

Halk Müziği Örnekleri		Halk Ezgilerinin Biçimleri			
		Üç cümleli Bir Bölümlü A (a+b+c)	İki cümleli Bir Bölümlü A (a+b)	Tek Cümleli (a)	Tek Cümlecikli (a1)
1	Aleyler Aleyler			✓	
2	Aç Kapıyı Kervanım Geçsin				✓
3	A Gâvur Değirmenci			✓	
4	Leylek Leylek Lekirdek			✓	
5	E Nenni Benim Oğlanım			✓	
6	Söyle Doktor		✓		
7	Tiren Gelir Gışladan	✓			
8	Yırmana Yırmana Çıktım Direkten	✓			
9	İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)	✓			
10	Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı		✓		
11	Oğlanın Adı	✓			
12	İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)	✓			
13	Elma Attım Eline	✓			
14	Ufacık Döşemenin Daşları		✓		
15	A Laleli Dağlar		✓		
16	Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne		✓		
17	Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)	✓			
18	Çeşmelerin Başına		✓		
19	Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim		✓		
20	Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer			✓	
21	Ayaş Yollarından Aştım da Geldim		✓		
22	Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)		✓		
23	Cezayir		✓		
24	Yaşar Bey	✓			
25	Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı			✓	
26	Devem Gelir Mısırdan		✓		
27	Erisin de Şu Dağların Karı Erisin			✓	
28	Demirciyle Rahmanların Arası			✓	
Genel Toplam		8	11	8	1

Tablo 15. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Biçim Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Halk Ezgilerinin Biçimleri	Adedi	Yüzdesi
Üç cümleli Bir Bölümlü A (a+b+c)	8	%28,57
İki cümleli Bir Bölümlü A (a+b)	11	%39,29
Tek Cümleli (a)	8	%28,57
Tek Cümlecikli (a1)	1	%3,57
Genel Toplam	28	%100

Grafik 8. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Biçim Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda yer alan *tablo 14*, *tablo 15* ve *grafik 8* genel olarak değerlendirildiğinde yörede tespit edilen 28 halk ezgisinin biçimleri bakımından 11'inin %39,29 oranda iki cümleli bir bölümden; 8'inin %28,57 oranda üç cümleli bir bölümden; yine aynı oranda 8'inin tek cümleli ve 1'inin ise %3,57 oranda tek cümlecikli biçimden oluştuğu belirlenmiştir.

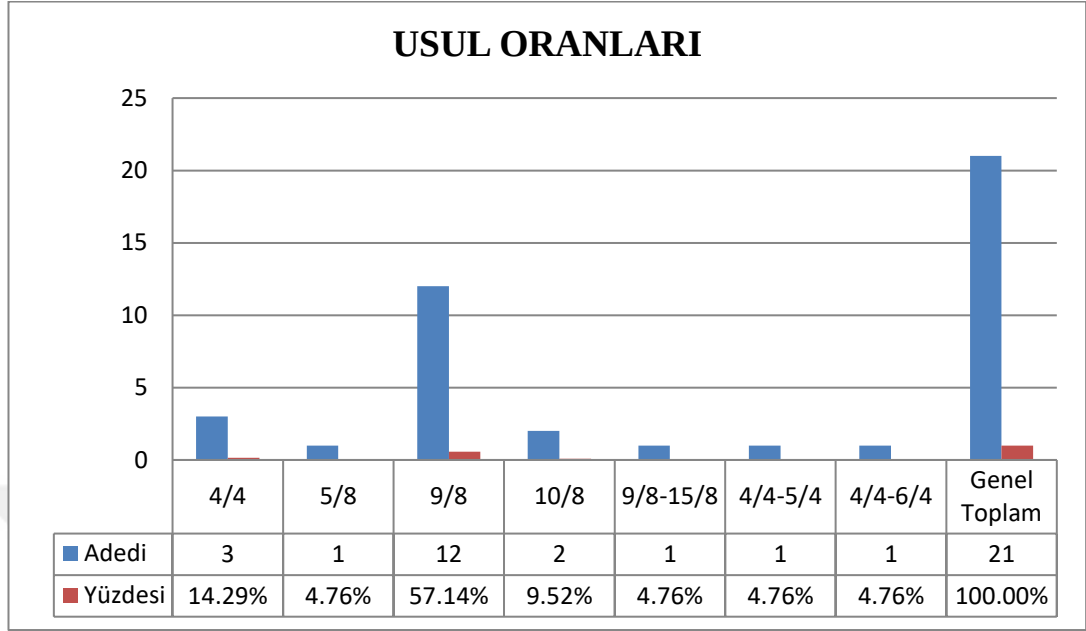
Tablo 16. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ritmik Yapı Bakımından Değerlendirilmesi

Ezgilerin İsimleri (Kırık Havalar)	4/4	5/8	9/8	10/8	9/8 15/8	4/4 5/4	4/4 6/4
1 Aeyler Aeyler		✓					
2 Aç Kapiyı Kervanım Geçsin	✓						
3 A Gâvur Değirmenci				✓			
4 Leylek Leylek Lekirdek				✓			
5 Söyle Doktor						✓	
6 Tiren Gelir Gışladan	✓						
7 Yırmana Yırmana Çıktım Direkten					✓		
8 İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)			✓				
9 Oğlanın Adı			✓				
10 İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)			✓				
11 Elma Attım Eline			✓				
12 Ufacık Döşemenin Daşları			✓				
13 A Laleli Dağlar			✓				
14 Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne			✓				
15 Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)			✓				
16 Çeşmelerin Başına			✓				
17 Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim			✓				
18 Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer			✓				
19 Ayaş Yollarından Aştım da Geldim							✓
20 Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)	✓						
21 Demirciyle Rahmanların Arası			✓				
Genel Toplam	3	1	12	2	1	1	1

Tablo 17. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ritmik Yapı Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Usul	Adedi	Yüzdesi
4/4	3	%14,29
5/8	1	%4,76
9/8	12	%57,14
10/8	2	%9,52
9/8 - 15/8	1	%4,76
4/4 – 5/4	1	%4,76
4/4 – 6/4	1	%4,76
Genel Toplam	21	%100

Grafik 9. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Ritmik Yapı Bakımından Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda verilen *tablo 16*, *tablo 17* ve *grafik 9* genel olarak değerlendirildiğinde Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen 21 adet kırık havanın 12'sinin %57,14 oranda 9/8'lik; 3'ünün %14,29 oranda 4/4'lük; 2'sinin %9,52 oranda 10/8'lik ve 1 adet örneğin ise %4,76'lık oranda 5/8'lik ritmik yapıda olduğu belirlenmiştir. Bunların yanında yörede belirlenen örneklerden 1'inde %4,76 oranda 9/8-15/8 değişken usul kullanıldığı, aynı oranda 1 adet örnekte 4/4-5/4 değişken usulün kullanıldığı, yine aynı orandaki 1 adet örnekte de 4/4-6/4 değişken usule yer verildiği gözlenmiştir.

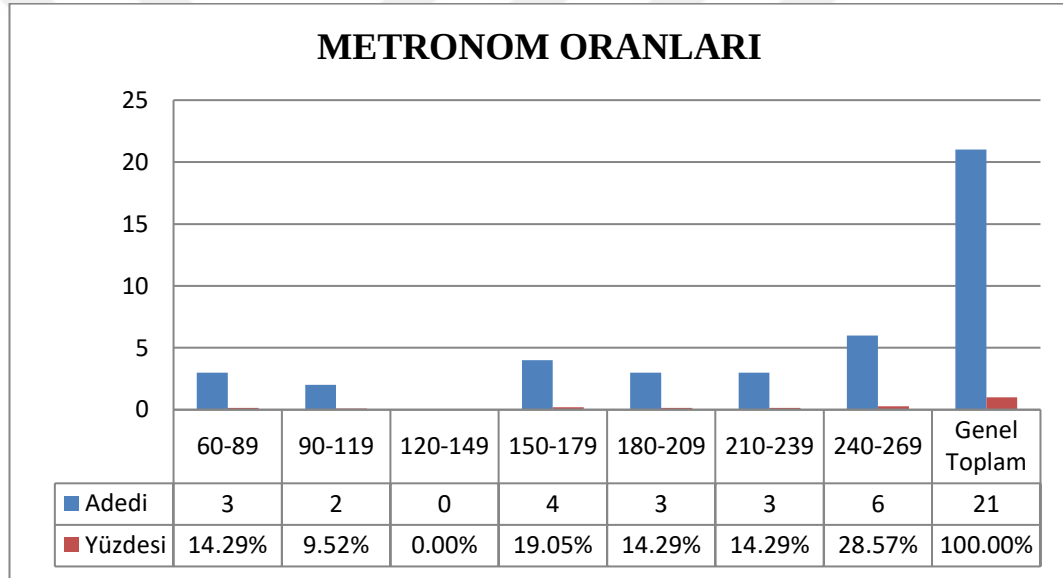
Tablo 18. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Metronom Değerleri

Metronom (Dörtlük Birim)		60 89	90 119	120 149	150 179	180 209	210 239	240 269
1	Aç Kapıyı Kervanım Geçsin	✓						
2	Söyle Doktor		✓					
3	Tiren Gelir Gışladan	✓						
4	Ayaş Yollarından Aştım da Geldim		✓					
5	Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)	✓						
Metronom (Sekizlik Birim)								
6	Aleyler Aleyler				✓			
7	A Gâvur Değirmenci				✓			
8	Leylek Leylek Lekirdek					✓		
9	Yırmana Yırmana Çıktım Direkten				✓			
10	İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)							✓
11	Oğlanın Adı							✓
12	İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel)						✓	
13	Elma Attım Eline							✓
14	Ufacık Döşemenin Daşları						✓	
15	A laleli Dağlar							✓
16	Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne						✓	
17	Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim)							✓
18	Çeşmelerin Başına							✓
19	Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim					✓		
20	Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer					✓		
21	Demirciyle Rahmanların Arası				✓			
Genel Toplam		3	2	0	4	3	3	6

Tablo 19. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Metronom Oranlarının Yüzdelik Değerlendirilmesi

Metronom	Adedi	Yüzdesi
60-89	3	%14,29
90-119	2	%9,52
120-149	0	0
150-179	4	%19,05
180-209	3	%14,29
210-239	3	%14,29
240-269	6	%28,57
Genel Toplam	21	%100

Grafik 10. Mahmutlar Mahallesi'nde Tespit Edilen Anonim Halk Müziği Örneklerinin Metronom Oranlarının Yüzdelik Değerlendirilmesi

Yukarıda verilen *tablo 18*, *tablo 19* ve *grafik 10* genel olarak değerlendirildiğinde Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen, ritmik yapıya sahip 21 halk ezgisi örneğinin içinden 6'sının %28,57'lik oranda 240-269 metronom hızına; 4'ünün %19,05 oranda 150-179 metronom hızına; 3'ünün %14,29 oranda 210-239 metronom hızına; aynı oranda 3'er halk ezgisinin 180-209 ve 60-89 metronom hızına; 2'sinin de %9,52'lik oranda 90-119 metronom hızına sahip olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında Manisa iline bağlı Demirci ilçesinin Mahmutlar Mahallesi'nde tespit edilen müzik unsurlarına yer verilmiştir. Çalışma kapsamında genel olarak yörenin sosyo-kültürel yapısı hakkındaki bilgilerin yanında Mahmutlar Mahallesi'nin halk kültürü, halk müziği unsurları ve bu unsurlarla bağlantılı pratiklere ilişkin tespitler de araştırmanın içeriğinde değerlendirilmiştir. İlaveten alanda tespit edilen halk müziği örneklerinin sözel ve müzikal açıdan değerlendirmelerine ilişkin sonuçlara da çalışma kapsamında yer verilmiştir.

Yörede tespit edilen halk müziği unsurları yaratılış bağlamında incelendiğinde, bu örneklerin büyük bir çoğunluğunun anonim halk müziği özelliğine sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında yörede belirlenen anonim halk müziği ürünleri genel olarak *ninniler*, *askerlik türküleri*, *iş türküleri*, *kına türküleri*, *düğün türküleri* ve *ağıtlar* olarak sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda tespit edilen örneklerin, bir insanın doğumu ve ölümü arasında geçirdiği dönemler göz önünde bulundurularak tasnifi yapılmış ve konularına ilişkin bilgiler kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Buna göre;

Yöre anonim halk müziği ürünleri kapsamında *E Nenni Benim Oğlanım* adlı bir ninni örneği; *Söyle Doktor, Tiren Gelir Gışladan, Yırmana Yırmana Çıktım Direkten* adlı üç adet askerlik türküsü örneği; *İndim Yârin Bahçesine (Gadifeler Ağacı)* adlı bir iş türküsü örneği; *Evlerinin Önü Çifte Çifte Örümcek Ağacı* adlı bir kına türküsü örneği; *Oğlanın Adı, İnip Gelir Yamadan (Yârim Yola Gel), Elma Attım Eline, Ufacık Döşemenin Daşları, A Laleli Dağlar, Yörük Çadır Kurmuş Çimen Üstüne, Çeşmeden Dudu Geçti (Cevizim), Çeşmelerin Başına, Yüce Dağ Başını Aştım da Geldim, Şu Dağların Ardında Kınalı Geyik Gezer, Ayaş Yollarından Aştım da Geldim, Ayvalıktan Çıktım Yayan (Hacı Bey)* adlı on iki adet düğün türküsü örneği; *Cezayir, Yaşar Bey, Dam Başlara Çıra da Gosam Yanar mı, Devem Gelir Mısırdan, Erisin de Şu Dağların Karı Erisin* ve *Demirciyle Rahmanların Arası* adlı altı ağıt örneği tespit edilmiştir. Ayrıca bu kapsamda yörede Hıdırellez ritüelinde gerçekleştirilen köy seyirlik oyunlarında tespit edilen müzikli oyun örneklerinin de belirlenmesi yapılmıştır. Bu bağlamda geçmişte herhangi bir kaynakta yayımlanmamış yöre halk müziği örnekleri notalarıyla birlikte çalışmanın içeriğinde sunulmuştur.

Yörede araştırma kapsamında belirlenen anonim halk müziği örnekleri genel olarak sözel ve müzikal açıdan bir değerlendirmeye tutulduğunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Yerel halk müziği örnekleri sözel açıdan değerlendirildiğinde, bunların genellikle serbest şiir formatıyla yazıldığı fakat bazılarının türkü ve mani nazım şeklinde oluşturulduğu belirlenmiştir. Örneklerin nazım birimi incelendiğinde genel olarak bir kararlılık göstermediği gözlenmiş ve bu doğrultuda; dize, beyit, üç dizeli bent ve dörtlük nazım birimlerine yer verildiği tespiti yapılmıştır. Sözler hece ölçüsü açısından değerlendirildiğinde ise örneklerin genelde belirli bir kurala bağlı olmadığı, çoğunluğunun serbest ölçüyle yazıldığı ve bunun yanı sıra 7'li, 8'li ve 11'li hece ölçülerinin de kullanıldığı belirlenmiştir.
- Örneklerin müzikal örgü içinde makam dizisi açısından bir değerlendirmesi yapıldığında, bunların genellikle hüseyini, uşşak, tahir, neva, gerdaniye ve muhayyer makam dizileri çerçevesinde oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yörede tespit edilen halk müziği örneğinin bir tanesinin de nevada rast beşlisi ile seslendirildiği belirlenmiştir.
- Yerel halk müziği örnekleri ritmik yapı bakımından bir değerlendirilmeye tutulduğunda ise eserlerin çoğunlukla 9/8'lik usulde oldukları belirlenmiş, bunun yanında çoğunluk sırasına göre serbest, 4/4, 10/8, 5/8'lik ve değişken ritmik yapılarda örneklerin de varlığı tespit edilmiştir.
- Yörede tespit edilen halk ezgileri biçim yönünden incelendiğinde genellikle iki cümleli bir bölümlü, üç cümleli bir bölümlü, tek cümleli ve tek cümlecikli biçimlerden meydana geldiği belirlenmiştir.
- Mahmutlar Mahallesi'nde yapılan bu araştırmada yöreye ait tespitlerin yanında alanda genel olarak Anadolu'nun farklı bölgelerinde icra edilen halk müziği örneklerinin de seslendirildiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda Edirne yöresine ait *Yüksek Yüksek Tepelere Ev Kurmasınlar* adlı bir kına türküsü; Uşak yöresine ait *İslamoğlu* ve *Hadi Gidem Gara Daşa Üzüme* (yörede bu eser *Selendi'nin Sarı Sarı Samanı* şeklinde bilinmektedir), Kütahya yöresine ait *Gediz Pazarı* adlı düğün türküsü örneklerinin de yer aldığı gözlenmiştir.

Belirtilen bu durumun yanı sıra Orta Anadolu halk müziği örneklerinin özellikle düğün gelenekleri çerçevesinde ve eğlenceye dayalı yapılan toplanmalarda seslendirildiği ve oynandığı görülmüştür.

Yöredeki müzik unsurlarının geleneksel icrasında genellikle keman, bağlama, klarnet, cümbüş, kaval, davul, dömbelek (darbuka), el davulu, kaşık gibi çalgılar kullanılmaktadır. Yörede bulunan mahalli icracıların seslendirmelerinde yöresel tavrı korudukları gözlenmiştir. Bu durum düğün gelenekleri kapsamında incelendiğinde geçmiş yıllarda (25 yıl öncesine kadar) düğünlerde türkülerin; keman, klarnet, cümbüş, davul, dömbelek, el davulu ve kaşık çalgıları eşliğinde seslendirildiği bilgisi edinilmiştir. Günümüzde ise klavye (org) kullanılarak yapılan seslendirmelerin yanında kayıttan çalınan (teyp, mp3 çalar, cd çalar vb.) müzikler eşliğinde de uygulamaların gerçekleştirildiği gözlenmiştir.

Son yıllarda gelişen ve yaygınlaşan teknolojinin sonucu olarak ihtiyaç haline gelen araçların kullanılmasıyla birlikte kültürler arasındaki yakınlaşma giderek artmaktadır. Dolayısıyla insanlar farklı coğrafyalardaki kültürler hakkındaki bilgilere kolayca ulaşabilmektedir. Özellikle müzik alanında yapılan teknolojik yenilikler müziğin kayıt altına alınmasından sentezlenmesine kadar her türlü çeşitliliği beraberinde getirmektedir. Ancak bu yeniliklerin yörede farklı müzik kültürleriyle işlenerek öne çıkarılması, geleneksel müzik kültürünü arka plana atmakta ve unutulmayla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu doğrultuda çoğunlukla düğün gelenekleri içerisinde kayıttan müzik çalma araçlarının sıklıkla kullanılması, yöredeki müzik kültürünü olumsuz yönde etkilediği gözlenmiştir. Bu bağlamda farklı bölgelerdeki kültürler birbirlerinden etkilenerek çeşitlilikten (özgünlük) uzaklaşıp “aynılaşma” yolunda ilerlemeleri gibi olumsuz bir sonuç da ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle yöreye özgü geleneksel müzik kimliğinin varlığını sürdürebilmesi için yerel icra özelliklerinin ve gelenekselleşmiş pratiklerinin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması oldukça önem arz etmektedir.

Geçmişten günümüze halk bilimi alanında yapılan çalışmalar, bugün yörelerin kültür kimliklerine ışık tutmaktadır. Halk kültürü bir bütün olarak düşünüldüğünde, bu bütünlüğü oluşturan alt dallarından birisi de şüphesiz yerel müzik unsurlarıdır. Bu yüksek lisans tez çalışması genel kapsamda Mahmutlar

Mahallesi'nin kültürel bağlamında varlığını sürdüren müzik unsurlarına ilişkin tespitlere yer verilerek kalıcılığın sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, gelecekte konu ile ilgili yapılacak olan araştırmalar doğrultusunda yöre hakkında daha ayrıntılı sonuçların elde edilmesi öngörülmektedir. Bu çalışmanın da yapılacak araştırmalara önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adamaz, K. (2012). *XVI. Yüzyılda Demirci Kazası*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Ağın, A. C., Taygon, M. ve Karaöz, S. (Ed.). (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılında Manisa 1973 İl Yıllığı*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Akdoğu, O. (2003). *Türk Müziğinde Türler ve Biçimler* (3. Baskı). İzmir: Meta Basım.
- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü* (7. Baskı) (1. Cilt). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Albayrak, N. (2010). *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü* (2. Basım). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Alpaslan, İ. (1994). *Demirci Köylerini İnceleme ve Folklor Derleme Kılavuzu (Mahmutlar)*. Manisa/Demirci (Alan Araştırması Notları): Manisa-Demirci Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu.
- Altınay, F. R. (2004). *Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği (Kitaplar-Makaleler-Nota Yayınları)*. İzmir: Balçova Kaymakamlığı.
- Artun, E. (2015). *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı* (2. Baskı). Adana: Karahan Kitabevi.
- Boratav, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı* (4. Baskı). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Boyacıoğulları, A. S. ve Alakese H. (1972). *Her Yönü ve Her Şeyi ile Demirci*. İstanbul: Eko Matbaası.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çakır, A. ve Öcal M. (2001). *Türk Halk Ezgileri I* (2. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Çay, A. M. (1997). *Hıdırellez “Kültür-Bahar Bayramı”* (2. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Duygulu, M. (2014). *Türk Halk Müziği Sözlüğü*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Ekici, M. (2010). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri* (3. Basım). Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Ekici, S. (2013). *Gaziantep & Barak Müzik Kültürü*. Gaziantep: Logos Matbaacılık.
- Elçin, Ş. (2016). *Halk Edebiyatına Giriş* (14. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Emecen, F. M. (2007). *Tarihin İçinde Manisa* (2. Basım). Manisa: Manisa Belediyesi Kültür Yayınları.
- Emnalar, A. (1998). *Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Eren, S. (2017). *Gönül Dilinden Demirci*. Manisa: Kardeşler Matbaası.
- Erginer, G. (2010). *Atasözlerinde Sosyal Hayat*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Evren, M. (2014). *Halk Hikayelerinde Aşıklık Eğitimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Güven, S. (1996). *Toplumbiliminde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Haviland, W. A. (2002). *Kültürel Antropoloji*. (H. İnaç, S. Çiftçi, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler* (31. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kayabaşı, O. A. (2013). *Taşeli Yöresi Geçiş Dönemleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kayalı, N. (2010). *Mersin Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Kozak, M. (2017). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayımlar Teknikleri* (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mimaroglu, İ. (1999). *Müzik Tarihi* (6. Basım). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Oğuz, M. Ö., Ekici, M., Aça, M., Düzgün D., Akarpınar, R. B., Arslan M., Yılmaz, A. M., Eker G. Ö. ve Özkan, T. (2016). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (13. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Örnek, S. V. (2018). *Türk Halkbilimi* (3. Baskı). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Özbek, M. (1994). *Folklor ve Türkülerimiz*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Özbek, M. (2005). Halk Müziğinde Eser Sahipliği. *MESAM Halk Müziği Eserleri Sempozyumu*, s. 58-61.
- Saltaş, E. (2016). *Ardahan'ın Merkez Köylerinde Geçiş Dönemleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi, Ardahan.
- Say, A. (2001). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Tan, N. (2003). *Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler* (6. Baskı). İstanbul: Kitap Matbaacılık.
- Yakut, S. H. (2002). *Saruhanogulları Beyliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Yardımcı, M. (2004). *Türk Halk Edebiyatında Nesir*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yaşar, S. (2006). *Diyarbakır İli-Bismil İlçesi Türkmenacı Köyü Halk Kültüründe Müzik Unsurları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yavi, E. ve Yavi, N. Y. (Ed.). (1995). *Manisa '95*. İzmir: Neşa Ofset.
- Yılar, Ö. (2018). *Halk Bilimi ve Eğitim* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yöntem, V. (2016). *Burdur İli Çeltikçi İlçesi Halk Kültüründe Müzik Unsurları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yurdoğlu, Z. (1994). *Manisa Tarihi (Kuruluşundan Cumhuriyete Kadar)*. Manisa: Manisa Barosu Kültür Yayınları.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (b.t.). Mayıs 19, 2018,
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

Google Haritalar, (b.t.). Haziran 21, 2019,
<https://www.google.com.tr/maps/@39.0712141,28.6277129,14z?hl=tr>

Güncel Türkçe Sözlük, (b.t.). Mayıs 10, 2019, <http://www.tdk.gov.tr>

İlçemiz Tarihçesi, (b.t.). Eylül 28, 2018, <http://www.demirci.gov.tr/ilcemiz-tarihcesi>

Manisa Fotoğrafları, (b.t.). Eylül 7, 2018, http://www.manisa.bel.tr/s24_manisa-fotograflari.aspx

Mevsimlik Bayramlar, (b.t.). Nisan 1, 2019, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12699/mevsimlik-bayramlar.html>

Tarihçe, (b.t.). Aralık 12, 2017,
<http://www.manisakulturturizm.gov.tr/TR,72962/tarihce.html>

TRT Nota Arşivi Türk Halk Musikisi, (b.t.). 10 Haziran, 2018,
http://www.trtnotaarsivi.com/thm_arama.php

EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek 1. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda Yer Alan Manisa İli Halk Müziği Örnekleri Listesi (Kırık Havalar).....	165
Ek 2. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda Yer Alan Demirci İlçesi Halk Müziği Örnekleri Listesi (Kırık Havalar).....	168
Ek 3. Diğer Notalı Yayınlarında Yer Alan Demirci İlçesi Halk Müziği Örnekleri Listesi.....	169
Ek 4. Görüşme Yapılan Kaynak Kişilerin Listesi.....	172
Ek 5. Mahmutlar Mahallesi'nde Kullanılan Çalgılardan Bazıları.....	178

EKLER

Ek1. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda Yer Alan Manisa İli Halk Müziği Örnekleri Listesi (Kırık Havalar)

Rep. No	Ezgi Adı	Kaynak Kişisi	Derleyen	Yöresi
58	GÜN GÖRÜNMEZ MELENGECİN DALİNDEN	Haydar Bayçın/Selim Önder	Ahmet Yamacı	MANİSA
67	İÇDENİN DALI GEVRECİK OLUR	Selim Önder	Mustafa Hoşsu	MANİSA/Selendi
69	KONSOL ÜSTÜNDE MUMLAR	Selim Önder	Mustafa Hoşsu	MANİSA/Kırkağaç
83	ÇAYIN ÖTE YÜZÜNDE	Selim Önder	Ahmet Yamacı	MANİSA/Selendi
204	AMAN AMAN NALBANDIM	Haydar Bayçın	Muzaffer Sarısözen	MANİSA
218	BİR TAŞ ATTIM KARAKOLUN CAMINA	Yöre Ekibi	Muzaffer Sarısözen	MANİSA
344	SİGARAMIN İNCESİ	Haydar Bayçın	Muzaffer Sarısözen	MANİSA
441	KIRMIZI BUĞDAY AYRILMIYOR SEZİNDEN	Haydar Bayçın	Muzaffer Sarısözen	MANİSA
990	ÇAYA İNER AĞLARIM	Şadan Yektaş/Hayati Ürgüp	Hamdi Özbay	MANİSA/Akhisar
1060	KAYASERDİR YOLUMUZ	Haydar Bayçın/Mustafa Kantar	Mustafa Hoşsu	MANİSA
1197	ODUNCULAR DAĞDAN ODUN İNDİRİR	Haydar Bayçın	Muzaffer Sarısözen	MANİSA
1484	KARANFİLİM SERENDE	Selim Önder/Haydar Bayçın	Ahmet Yamacı	MANİSA
1536	KAPININ ÖNÜNDE TAŞ BEN OLAYDIM	Haydar Bayçın/Selim Önder	Emin Aldemir	MANİSA
1650	SENDEKİ KAŞLAR BENDOLSA	Haydar Bayçın	Nida Tüfekçi	MANİSA
1653	SÖĞÜDÜN YAPRAĞI NARİNDİN NARİN	Haydar Bayçın	Emin Aldemir	MANİSA
2101	ARMUT AĞACI	Mehmet Bulanlar	TRT İzmir Rad. THM Md.	MANİSA/Turgutlu
2440	ATEŞ ATTIM SAMANA	Hasan Avcı	İsmet Egeli	MANİSA/Sancaklı Bozköy
2446	ÇAY İÇİNDE OT BİTMİŞ	Cengiz Akmeriç	Ahmet Sezgin	MANİSA/Alaşehir
2487	DAM ÜSTÜNDE KESTANE	Haydar Bayçın/Selim Önder	Durmuş Yazıcıoğlu	MANİSA
2492	DOMBAYI BAĞLADIM BEN BİR ERİK DALINA	Aydın Özkan	Yılmaz İpek	MANİSA/Salihli
2511	GURDULAR DÜĞÜN AŞINI	Hasan Avcı	İsmet Egeli	MANİSA/Sancaklı Bozköy
2513	HARMANCILAR HARMAN DÖĞER TOZ OLUR	Ümmet Sarı	İsmet Egeli	MANİSA/Demirci
2523	SELENDİNİN DOMBAYLARI BAKAR DA	Ali Yusuf/Hasan Avcı	İsmet Egeli	MANİSA/Selendi
2546	A SEVDİĞİM PİR MİSİN (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S.Özdemir/M.Y azıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü

2546	AKÇA AVLU ÇAYLARI (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	BAKIRLIM (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	BERGAMANIN YOLU TOZLU YÖRÜNMEZ (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	BEYLER BAĞÇESİNDE (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	BEYLER OYNAR SATRANCI MARTİNİ(Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	BEYLERE ALDIRDIM CUR-SAZ İLE DİVANI (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	BURSA DA EĞLENDİM (Barana Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	ÇIKSAM DAĞLAR BAŞINA(Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	EFTİRİR OĞLAN EFTİRİR (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	EVLERİNİN ÖNÜ KAVAK (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	HAMAM YOLU DURAKOYMUŞ (Barana- Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	ILGİM SILGİM GELİYOR NEREDEN(Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	KALEDEN KALEYE BİR KUZU MELER (Barana- Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	KAPIMIZIN ARDI GÜMÜŞ (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	KARANFİLİM BUDAMA (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	KÜTAHYA YOLUNDA (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	LİMONUMUN ÇİÇEĞİ (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	MERDİVEN BAŞINDA GÖRDÜM BOYUNU (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	NAZINDADIR (Barana- Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	NE DÜZ OLUR GELENBENİN OVASI (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	SELANİK İÇİNDE (Barana- Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	SOFİLEM (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	SULAR AKAR DELİK TAŞTAN (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü

2546	YATSİ MAHALLİYLE (Barana-Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2546	YAZ GELİNCE (Barana- Tarhala Hvl.)	Yöre Ekibi	N.Kaya/S Özdemir/M.Yazıcıoğlu	MANİSA/Soma/Ta rhala Köyü
2591	DERE BOYU GİDERİM	Ümmet Balcı	İsmet Egeli	MANİSA/Selendi
2816	İRFAN MECLİSİNE OTURMAK İÇİN	Âşık Halil Yıldız	İsmet Egeli	MANİSA/Kula
2872	ÇATTILAR GAZAN TAŞINI	Hayriye Yılmaz	Ankara Devlet Konservatuarı	MANİSA/Salihli
2874	ÇATTILAR OCAK TAŞINI	Zehra Güler	Ankara Devlet Konservatuarı	MANİSA
2908	AYŞENİN EVİNDE OYALI DA SANDIK	Hasan Avcı	TRT Müzik Dai. Başk.THM Md.	MANİSA/Sancaklı/ Boz Köyü
2924	DİKEN ARASINDA BİR GÜL AÇILMIŞ	Âşık Halil Yıldız	TRT Müzik Dai. Başk.THM Md.	MANİSA/Kula
2943	HEY BUĞDAYIM BUĞDAYIM	Hasan Avcı	TRT Müzik Dai. Başk.THM Md.	MANİSA/Sancaklı boz Köyü
2952	KIRKLAR BİATINA VARDIM	Âşık Halil Yıldız	TRT Müzik Dai. Başk.THM Md.	MANİSA/Kula
2967	ŞU FANİ DÜNYAYA GELDİM GELELİ	Âşık Halil Yıldız	TRT Müzik Dai. Başk.THM Md.	MANİSA/Kula
3288	KULALARI GECE ÇETELER BASTI	Cemil Özcan	Hüseyin Yaltırık/Metin Akıcı	MANİSA/Gördes
3292	GADİFENİN ENDAZESİ MECİDE	Cemil Özcan	Hüseyin Yaltırık/Metin Ekici	MANİSA/Gördes
3294	SIRA DA SIRA TESTİLER	Cemil Özcan	Hüseyin Yaltırık/Metin Akıcı	MANİSA/Gördes
3310	BAHÇALARDA GÜLLERİM	Mehmet Çelik	İsmet Egeli	MANİSA/Akhisar/ Hasanpaşa
3312	DEĞİRMENİN BENDİNE	Mehmet Çelik	İsmet Egeli	MANİSA/Akhisar/ Hanpaşa
3313	ESME POYRAZIM ESME	Mehmet Çelik	İsmet Egeli	MANİSA/Akhisar/ Hanpaşa
3314	HATÇEM GİDER GARATAŞA AŞAĞI	Mustafa Yavuz	İsmet Egeli	MANİSA/Akhisar/ Göcek
3327	AŞKIN ALDI BENDEN BENİ	Âşık Halil Yıldız	İsmet Egeli	MANİSA/Kula
3328	EMİNEMİN HEP YOLLARI DİKİNE	Mehmet Çelik	İsmet Egeli	MANİSA/Akhisar/ Hasanpaşa
3334	BAHÇALARDA GÖK BAKLA	Selim Önder	Ahmet Gazi Ayhan	MANİSA/Demirci
3346	TARHANA KAYNIYOR	Haydar Bayçın/H.Dülge rhan	Hüseyin Dülgerhan	MANİSA
3449	EFELELER GELİYOR DÖRT ATLI	Gülderen Öz	Ahmet Günday	MANİSA/Akhisar
3454	AYŞEM GELİYOR AYŞEM	Gülderen Öz	Ahmet Günday	MANİSA/Akhisar
3458	İKİ DURNAM GELİR DE BAĞDAT ELİNDEN	Niyazi Emre	Ahmet Günday	MANİSA/Gördes
3459	DEMİRCİLER DEMİR DÖĞER TUNÇ OLUR	Hediye Nahya	Yılmaz İpek/Ahmet Günday	MANİSA/Alaşehir
3538	AK ÜZÜMÜN SALKIMI	Hüseyin Dülgerhan	Ümit Bekizağa	MANİSA
3539	KARANFİLİM ÜÇ ÇATAL	Hüseyin Dülgerhan	Ümit Bekizağa	MANİSA
3547	SABAH OLSUN GÜN KARŞIYA YAYILSIN	Hüseyin Dülgerhan	Hüseyin Dülgerhan	MANİSA/Gördes/S alur Köyü
3629	BUĞDAYLA DOLU HARMAN	Hüseyin Dülgerhan	Ümit Bekizağa	MANİSA/Kenger Köyü
3633	DERELERDE ALUÇ AĞACI	Hüseyin Dülgerhan	Ümit Bekizağa	MANİSA

3635	YAZMAYI OYALADIM	Hüseyin Dülgerhan	Ümit Bekizağa	MANİSA/Sakarkaya Köyü
3681	KOYUN BEN DE AŞK ODUNA YANAYIM	Niyazi Emre	Ahmet Günday	MANİSA/Gördes
3683	AŞAĞIDAKİ TARLANIN DARISI	Kazım Uçan/Canip Bilen	Yılmaz İpek	MANİSA/Kırkağaç
3687	ODAM KİREÇ TUTMUYOR	Niyazi Emre	Ahmet Günday	MANİSA/Gördes
3691	İĞDENİN İĞDESİ YOK	Selim Önder	Yılmaz İpek	MANİSA/Demirci
3703	BEN DE BU DÜNYAYA GELDİM GELELİ	Aşık Halil Yıldız	İsmet Egeli	MANİSA/Kula
3736	DEVREDİP GEZERSİN DAR-I FENAYI	Aşık Halil Yıldız	İsmet Egeli	MANİSA/Kula
4123	ALİMİN EVLERİ TEPE BAŞINDA	Halil Çokyürekli	Halil Çokyürekli/İbrahim Acet	MANİSA/Turgutlu
4255	ENTARİSİ AL BASMA	Şerif Gezek	İsmail Ergün	MANİSA/Soma
4256	ÜÇ KEMERİN DİBEĞİ	Mustafa Çalar	İsmail Ergün	MANİSA/Soma
4257	EVLERİM YOL ÜSTÜDÜR	Şefik Gezek	İsmail Ergün	MANİSA/Soma
4319	UZUN OLUR ŞU BAKIRIN OVASI	Selçuk Satı	İsmet Egeli	MANİSA/Kırkağaç
4321	KOYVERİN GELSİN YÜRÜSÜN	İsmail Cura	Ankara Dev.Kons.	MANİSA
4324	DÖŞEMEDİR KOCA KONAK DÖŞEME(Takmak Zey.)	Osman Ersan	Ankara Dev.Kons.	MANİSA
4330	FADİMEM DE HASBAHÇENİN YOLLARI	Hüseyin Kardeşyigit	Ankara Dev.Kons.	MANİSA

(http://www.trtnotaarsivi.com/thm_arama.php)

Ek 2. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı'nda Yer Alan Demirci İlçesi Halk Müziği Örnekleri Listesi (Kırık Havalar)

Rep. No	Ezgi Adı	Kaynak Kişisi	Derleyen	Yöresi
2513	HARMANCILAR HARMAN DÖĞER TOZ OLUR	Ümmet Sarı	İsmet Egeli	MANİSA/Demirci
3334	BAHÇALARDA GÖK BAKLA	Selim Önder	A.Gazi Ayhan	MANİSA/Demirci
3691	İĞDENİN İĞDESİ YOK	Selim Önder	Yılmaz İpek	MANİSA/Demirci

(http://www.trtnotaarsivi.com/thm_arama.php)

Ek 3. Diğer Notalı Yayınlarda Yer Alan Demirci İlçesi Halk Müziği Örnekleri Listesi

Rep. No	Ezgi Adı	Kaynak Kişisi	Derleyen	Yöresi
1	AKÇAPINAR AKMIYOR	Şükrü ŞEN Recep GÖMEÇ	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
2	AKİLE TÜRKÜSÜ	Rabia AKGÜN	Sezai EREN	Demirci/Çanakçı
3	AKPINAR'IM AKMIYOR	Mustafa KANATSIZ	Sezai EREN	Demirci/Bozçatlı
4	ALİ RIZA'NIN TÜRKÜSÜ	Emine AKKUŞ	Sezai EREN	Demirci/Söğütcük
5	ALİ'M TÜRKÜSÜ	Hatice EREN Ayşe DİKMEN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
6	ANA DESTANI	Emine AKKUŞ	Sezai EREN	Demirci/Söğütcük
7	AYŞE TÜRKÜSÜ	Kezban TAŞTEMEL	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
8	ASMALI KUYU DERİNDİR	İsmail TAŞTEMEL	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
9	AYŞA GELİN TÜRKÜSÜ	Havva ÇELİK	Sezai EREN	Demirci/Kargınıışıklar
10	AYŞE'M TÜRKÜSÜ	Mustafa KANATSIZ	Sezai EREN	Demirci/İcikler
11	BAHÇALARDA GÖK BAKLA	Selim ÖNDER	Ahmet Gazi AYHAN	Manisa/Demirci
12	BOZÇATLI'DAN YÜRÜDÜ	Asım ERTUĞRUL	Sezai EREN	Demirci/Karaisalar
13	CEVİZİM TÜRKÜSÜ	Hatice EREN Mevliye SEVGİ	Sezai EREN	Demirci/İrişler
14	ÇAMGEDİĞİ TÜRKÜSÜ	Ayşe YILDIZ	Sezai EREN	Demirci/Kargınıışıklar
15	ÇINARDAN ALDIM TASLAK	Şükrü ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Rahmanlar
16	ÇEŞMENİN BAŞINA VURMUŞ KAZANI	Recep GÖMEÇ	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
17	ÇOBAN AMAD TÜRKÜSÜ	Emine DİKMEN Melek AKIN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/Minnetler
18	DAĞLARIN BAŞINDA BİR GARA BULUT	Esra DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
19	DUT AĞACI	Şerife KIRAN Kezban TAŞTEMEL Şükrü ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
20	ELİF TÜRKÜSÜ	Nazmiye ÖZDEMİR	Sezai EREN	Demirci/Esenyurt
21	ELİF'İM TÜRKÜSÜ(UZUN HAVA)	Şerife KIRAN Recep GÖMEÇ İsmail TAŞTEMEL	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
22	FADİME'M TÜRKÜSÜ	Ayşe DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler

23	FAYDALI TÜRKÜSÜ	Asım ERTUĞRUL	Sezai EREN	Demirci/Gerencik
24	FERİDE'M TÜRKÜSÜ	Şerife KIRAN Recep GÖMEÇ Mustafa KANATSIZ	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
25	GADIN HATCA'M TÜRKÜSÜ	Ayşe DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
26	GELİN AĞLATMA TÜRKÜSÜ	Mevliye SEVGİ Esmâ DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
27	GELİN ÖNÜ TÜRKÜSÜ	Esra DİKMEN Hatice EREN Fadime KIZILKAYA	Sezai EREN	Demirci/İrişler
28	GIRANKÖVÜN GALBİRİ	Medine DİKMEN	Sezai EREN	Demirci/Büyükkıran
29	GOCAÇUKUR EŞMESİ	Emine DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/Çamköy
30	GÜRECİK GUZA DÜŞTÜ	İsmail TAŞTEMEL	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
31	GÜRNEYT TÜRKÜSÜ	Durmuş Ali ALTUNTAŞ Süleyman ÇETİNBAS	Sezai EREN	Demirci/Alağaç
32	HARMANCILAR HARMAN DÖVER TOZ OLUR	Ümmet SARI	İsmet EGELİ	Demirci/Merkez
33	HASAN'IM TÜRKÜSÜ	Mustafa KANATSIZ	Sezai EREN	Demirci/İcikler
34	HASİP ZEYBEK TÜRKÜSÜ	Yaşar BİLGİ	Sezai EREN	Demirci/Merkez
35	HATİCE'M TÜRKÜSÜ	Melek GENCER	Sezai EREN	Demirci/Bozköy
36	HÜSEYİN EFE TÜRKÜSÜ	Osman ÇETİN	Sezai EREN	Demirci/Kulalar
37	İĞDENİN İĞDESİ YOK	Selim ÖNDER	Sezai EREN	Demirci/Merkez
38	KALENİN ARDI ÇİÇEK	Şerife KIRAN Recep GÖMEÇ İsmail TAŞTEMEL	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
39	KINA ÖVME TÜRKÜSÜ	Esmâ DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
40	KIRMIZI TÜRKÜSÜ	Şükrü ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Rahmanlar
41	KULALAR İLE KEMAH ARASI(UZUN HAVA)	Osman ÇETİN	Sezai EREN	Demirci/Kulalar
42	MELAL EFE TÜRKÜSÜ	Yaşar BİLGİ	Sezai EREN	Demirci/İrişler
43	MÜNEVVER GELİN TÜRKÜSÜ	Şükrü ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Bayramşah
44	NAZİFE TÜRKÜSÜ	Rabia AKGÜN	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
45	NESLİHAN HANIM TÜRKÜSÜ	Şükrü ŞEN Mustafa ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Kazancı

46	RAHMANLAR'I KARA DUMAN BÜRÜDÜ	Şükrü ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Rahmanlar
47	RAMAZAN'I VURMUŞLAR	Nazmiye ÖZDEMİR	Sezai EREN	Demirci/Esenyurt
48	SABRİ'M TÜRKÜSÜ	Zarife GÖZDE Yaşar BİLGİ	Sezai EREN	Demirci/Merkez
49	SARI BAYRAK TÜRKÜSÜ	Mevliye SEVGİ Esra DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
50	SİĞİROVA ÇAMLARI	Şükrü ŞEN Mehmet ŞEN	Sezai EREN	Demirci/Yaylabayır
51	SÜRMELİM TÜRKÜSÜ	Esra DİKMEN Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler
52	TEYİNNİ'NİN ÇAMLARI	Medine DİKMEN	Sezai EREN	Simav/Pulluca
53	TEYYARE TÜRKÜSÜ	Hatice EREN Ayşe DİKMEN	Sezai EREN	Demirci/Kargınışıklar
54	TÜTÜNÜM VAR	Şerife KIRAN	Sezai EREN	Demirci/Mahmutlar
55	VADILLA TÜRKÜSÜ	Mevliye SEVGİ Fadime KIZILKAYA Hatice EREN	Sezai EREN	Demirci/İrişler

(Gönül Dilinden Demirci Kitabı) (Eren, 2017)

Ek 4. Görüşme Yapılan Kaynak Kişilerin Listesi

Adı, soyadı: Recep Gömeç Yaşı: 60 Mesleği: Yerel icracı-Emekli İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 01.09.2017-30.09.2017-14.05.2018 Görüşme Yeri: Mahmutlar Mah. meydanı-Kaynak kişinin evi-Mahmutlar Ortaokulu Çok Amaçlı Salonu	Adı, soyadı: Emin Çıracı Yaşı: 60 Mesleği: Çiftçi İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 01.09.2017 Görüşme Yeri: Mahmutlar Mah. meydanı
Adı, soyadı: İsmail Taştemel Yaşı: 77 Mesleği: Çiftçi İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 01.09.2017-14.05.2018 Görüşme Yeri: Mahmutlar Mah. meydanı-Mahmutlar Ortaokulu Çok Amaçlı Salonu	Adı, soyadı: Mustafa Karakoç Yaşı: 56 Mesleği: Çiftçi İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 01.09.2017-30.09.2017 Görüşme Yeri: : Mahmutlar Mah. meydanı-Mahmutlar Mah. Recep Gömeç evi
Adı, soyadı: Veli Karakoç Yaşı: 68 Mesleği: Emekli İlçe: Demirci/Merkez Görüşme Tarihi: 25.10.2017 Görüşme Yeri: Kaynak kişinin evi	Adı, soyadı: Cennet Karakoç Yaşı: 54 Mesleği: Emekli İlçe: Demirci/Merkez Görüşme Tarihi: 25.10.2017 Görüşme Yeri: Kaynak kişinin evi
Adı, soyadı: Neslihan Kıran Yaşı: 66 Mesleği: Çiftçi İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 04.05.2018-03.03.2019-12.03.2019 Görüşme Yeri: Mahmutlar Mah. Alaçukur Mevki-Mahmutlar Mah. Ayşe Çıracı evi	Adı, soyadı: Ayşe Çıracı Yaşı: 92 Mesleği: Çiftçi İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 04.05.2018-03.03.2019-12.03.2019 Görüşme Yeri: Mahmutlar Mah. Alaçukur Mevki-Kaynak kişinin evi
Adı, soyadı: Ayşe Kıran Yaşı: 62 Mesleği: Ev hanımı İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 04.05.2018 Görüşme Yeri: Mahmutlar Mah. Alaçukur Mevki	Adı, soyadı: Mehmet Karcı Yaşı: 71 Mesleği: Emekli İlçe: Demirci/Mahmutlar Mah. Görüşme Tarihi: 16.09.2018 Görüşme Yeri: Kaynak kişinin evi

RECEP GÖMEÇ

EMİN ÇIRACI

İSMAİL TAŞTEMEL

MUSTAFA KARAKOÇ

VELİ KARAKOÇ VE CENNET KARAKOÇ

NESLİHAN KIRAN

AYŞE ÇIRACI

AYŞE KIRAN

MEHMET KARCI

Ek 5. Mahmutlar Mahallesi’nde Kullanılan algılardan Bazıları

BAĞLAMA

CÜMBÜŞ VE KEMAN

KAVAL

DÖMBELEK (DARBUKA)

KAŞIK

